

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Σίνα 4, 454 44 ΙΩΑΝΝΙΝΑ, Τηλ.: 26510 -74000 ΦΑΞ: 26510 -79286

ΕΤΟΣ ΚΕ' (25)
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 317
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ
2004

ΣΤΙΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Όπως κάθε χρόνο τέτοιες μέρες θα θρεθούμε και πάλι ευλαβικοί προσκυνητές εκεί στις αιματοδαμμένες επάλξεις της μνήμης και της εθνικής περηφάνιας.

Στο Καλπάκι μας θα δαφνοστεφανώσουμε εκείνους που στήσανε εκεί τις νέες Θερμοπύλες.

Στο άγαλμα της Ζαγορίσιας γυναίκας του «'40», θα τιμήσουμε τις γυναίκες που ξεκίνησαν αδάκρυτες τα σπλάχνα τους για το μεγάλο χρέος και στάθηκαν οι ίδιες δίπλα τους, ψυχές αλύγιστες.

Στο άπαρτο κάστρο της Γκραμπάλας μας, αυτό το σύγχρονο Βερντέν, που έκρινε την έκβαση του πολέμου και της αδιάντροπης εισβολής στη χώρα μας, θα καταθέσουμε την ευγνωμοσύνη μας.

Σημαδιακός για την Ελλάδα ο Οκτώβρης. Μήνας του μεγάλου «ΟΧΙ», αλλά και της Απελευθέρωσης, ύστερα από 4 χρόνια σκληρής και απάνθρωπης κατοχής που συσσώρευσε ανομολόγητα δεινά στο λαό μας.

Αναδημοσιεύουμε το ωραίο ποίημα του Γιάννη Κορίδη που αποτυπώνει αδρά το ψυχικό μεγαλείο εκείνου του έπους του «'40».

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΜΕΙΝΑΝ ΕΚΕΙ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

Τοως κράτησε η μνήμη όπως ο άγγελος το σπαθί
Κι ούτε η παγωνιά κι ούτε ο θάνατος κατόρθωσαν
να τους εμποδίσουν

Αυτοί γυμνοί στη γύμνια τους περνούσαν τα ποιάρια
Αναβαν φωτιές τα μάτια τους κι' έδεναν τις πληγές τους
Ανάμεσα Γης και Ουρανού κολυμπούσαν στο κάλλος
Ποιας μάνας η καρδιά δεν κόνεψε να κλάψει
Ποιας παρθένας η σιωπή δεν τραγούδησε τον πόνο
Όλοι τους αμούστακα παιδιά χαιρέτισαν τον ήλιο
Ήταν η στιγμή που βγήκαν οι νεκροί από τους τάφους
Πατέρες και γιοι άστραφαν μπροστά τους
Ένα χέρι έδωσαν και ματαφύγαν στον κάτω κόσμο
Να πουν το τι είδανε τα μάτια τους στον πάνω κόσμο
Το τι γίνηκε στο μαύρο φαράγγι
Πόσους αγκάλιασαν και πόσους ασπάστηκαν
Ένας Θεός καλός Θεός μπορεί να τους μετρήσει.
Αυτοί που έμειναν εκεί στα βουνά.

Αυτοί που πνίγηκαν στο φως της ελπίδας.
Ακόμα σέρνουν το χορό ακόμα δοξολογούνε.
Τη νιότη που τους μάγεψε στο μαρμαρένιο αλώνι.
Όπου ξεφύχισε ο Διγενής καρφώνοντας το Χάρο.
Ντιουφέκι λιανοτράγουδο τους άρπαξε ο θρύλος
Κι' όπου πατούμ' εμείς ακούμε τη φωνή τους.

Γιάννης Κορίδης

Την πατρίδα αγαπώ, όπως κι εσένα
Μ' έναν έρωτα μεγάλο, αληθινό
Κι αν για Εκείνη σκοτωθώ εκεί επάνω
Θέλω γάσαι υπερήφανη γι' αυτό!
(Από τραγούδι της εποχής εκείνης)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Την Κυριακή 7 Νομβρίου και ώρα 11 π.μ. θα γίνει η καθιερωμένη εκδήλωσή τιμής και μνήμης υπέρ των πεσόντων στρατιωτών στην ιστορική μάχη της Γκραμπάλας στο χώρο του Τύμβου υπό την αιγίδα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και του Δήμου του Κεντρικού Ζαγορίου. Το τέλος της εκδήλωσης θα ακολουθήσει δεξίωση στο Δ.Δ. Αρίστης.

Με το που έπεσε η αυλαία των Ολυμπιακών Αγώνων 2004, που διενεργήθηκαν στην Αθήνα από 13 μέχρι 29/8/2004 (γράψαμε σχετικά γι' αυτούς στο προηγούμενο φύλλο του «Ζ» μας) άνοιξε, στη συνέχεια, μετά από κάποιο μικρό χρονικό διάστημα, η αυλαία των Παραολυμπιακών Αγώνων.

Είναι η 12η Παραολυμπιάδα που, πρωτοκαθερώθηκε το 1960 στη Ρώμη να γίνεται παράλληλα με την καθιερωμένη από το 1896 πρώτη Ολυμπιάδα που έγινε στην Αθήνα. Ήταν η πρώτη επίσημη Παραολυμπιάδα των αθλητών με αναπηρία ή με «ειδικές ανάγκες» όπως προσδιορίζουμε, γενικότερα, τους ανθρώπους της κατηγορίας αυτής.

Σίγουρα, δεν θα ήταν δικαιολογημένο ν' ασχοληθούμε, χρονογραφικά, με την «κύρια» Ολυμπιάδα Αθλητικών Αγώνων και ν' αγνοήσουμε την Παραολυμπιάδα Αθλητών με αναπηρία. Πολύ περισσότερο που, το «ειδικό βάρος» της σημασίας και αξίας των δύο Ολυμπιάδων, ανήκει οπωσδήποτε στη δεύτερη.

Γιατί σ' αυτή, δεν αγωνίζεται μόνο το σώμα με τις μυϊκές του δυνάμεις, για κάποια πρωτοπορία, αλλά πρωτίστως η ψυχική δύναμη που τροφοδοτεί το σώμα του κάθε αναπηρου αθλητή, με θέληση, επιμονή, αποφασιστικότητα, όλα αυτά μια δέσμη σ' αυτό που λέμε αυτοπεποίθηση. Έτσι, ο πρώτος αγώνας και το πρώτο χρυσό μετάλλιο που παίρνει ένας τέτοιος αθλητής είναι το ξεπέρασμα του εαυτού του από το σοκάρισμα που του προκάλεσε η όποια αναπηρία.

Επικαιρα, μεταφέρω μια σχετική ρήση που λέει: «Το νικάν εαυτόν πασών νικών πρώτη και αρίστη» (Δημόκριτος).

Αναμφίβολα, όλοι μας, ποιος λίγο ποιος περισσότερο, βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τον ίδιο μας τον «εαυτό» για κάτι που θέλαμε να κάνουμε ή να επιλέξουμε κι αυτός να «πατάει, αδιάφορα, φρένο»; Είναι ένας ψυχολογικός αγώνας χωρίς πάντοτε αίσιο αποτέλεσμα. Πολλές φορές χρειάζεται βοήθεια, ψυχολογική υποστήριξη, ένα χέρι που να πιάνει το δικό του χέρι και να του δώσει τη δύναμη να κάνει το άλτο, να ξεπεράσει τον «αρνητικό εαυτό του».

Κι' αυτή η Ολυμπιάδα χαρακτηρίστηκε πετυχημένη, όπως και η πρώτη. Παρά το γεγονός πως η πρώτη με τη θεαματική φαντασμαγορία της έκλειψε την παράσταση. Ακόμα, ο χρόνος διεκπεραίωσής της, η ένταση της προσπάθειας και της προσοχής για την επιτυχία της, ύστερα από όσα αμφισβητήσιμα, παγκόσμια, προηγήθηκαν, έπαιξαν το ρόλο τους.

Δεν θα σταθούμε σε λεπτομερειακές αναφορές στην όλη διεκπεραίωση των Παραολυμπιακών αγώνων. Λίγο-πολύ όλοι μας τις παρακολουθήσαμε από τον Τύπο και την τηλεόραση.

Θα σταθώ σε κάποια χαρακτηριστικά στοιχεία που έχουν οι Παραολυμπιακοί αγώνες.

Πρωταρχικά, να υπογραμμίσω την ξέχωρη ικανότητα κάποιων αν-

Χρονογράφημα

Αθήνα 2004 - 12η Παραολυμπιάδα

Σταύρου Συκιώτη

▲ Το έμβλημα των Παραολυμπιακών Αγώνων του 2004 είναι το προφίλ ενός εφήβου, με το βλέμμα στραμμένο προς τα εμπρός. Η φιγούρα του εφήβου, εγγράφεται σε έναν πορτοκαλί δίσκο, ο οποίος παραπέμπει στον ελληνικό ήλιο, σύμβολο της φλόγας και της δύναμης που υπάρχει μέσα σε κάθε αθλητή ή αθλήτρια.

θρώπων που, στη διαδρομή της ζωής του, έχουν τη διορατικότητα, την ιδεολογική σύλληψη και την επίμονη θέληση να πραγματοποιούν κάποιες αξίες, ωφέλιμες και πρωτοποριακές αντιλήψεις για τη ζωή, την Κοινωνία και τον Άνθρωπο.

Έτσι, που να γίνονται αναγνωρισμένες προσωπικότητες στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Φυσικά, αναφερόμαι στον Γερμανό Νευροχειρουργό Λούντβιχ Γκούτμαν, ο οποίος όντας μετανάστης στη Βρετανία το 1939 (λόγω Χίτλερ), συνέλαβε την ιδέα να συμπεριλάβει και τον αθλητισμό, στις προσπάθειές του να αποκαταστήσει την υγεία πολλών τραυματιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, στο Ίδρυμα που του ανέθεσε η Βρετανική Κυβέρνηση το 1944. Συστηματοποιημένη πια η όλη προσπάθειά του, διαμόρφωσε, εξελικτικά, τους Παραολυμπιακούς Αγώνες, εκδήλωση των οποίων υπήρξε και η 12η Παραολυμπιάδα Αθηνών 2004. Η κύρια προσπάθειά του δεν απέβλεπε μόνο στην όποια αποκατάσταση αναπηρίας των τραυματιών, αλλά και στην ισότιμη επανένταξή τους στην Κοινωνία και στην ενεργό ζωή.

Γίναμε μάρτυρες όλοι μας, σε θεατές, της ικανότητας πολλών αναπήρων αθλητών με ακρωτηριασμένα μέλη, εγκεφαλικά αναπηρία, τύφλωση, κινητική αναπηρία κι' άλλα κι' άλλα να συμμετέχουν αξιοθαύμαστα σε 19 θεσμοθετημένα αθλήματα (Δρόμοι, άλματα, ρίψεις, ομαδικά κολύμβηση, ιππασία κλπ).

Θα μπορούσατε να διανοηθείτε

ποδοσφαιρικό αγώνα με παίκτες τυφλούς συνανθρώπους μας; Όχι! Εάν δεν βλέπαμε στην Παραολυμπιάδα που παρακολουθήσαμε.

Να σταθώ επίσης στο όλο πρόγραμμα έναρξης της Παραολυμπιάδας που ήταν εξίσου αξιόλογο και φροντισμένο όπως και της Ολυμπιάδας. Να υπογραμμίσω ιδιαίτερα τα «συμβολικά στοιχεία» που εξέφραζαν χαρακτηριστικά της ζωής, τη δύναμή της, την αισιοδοξία, την επιδίωξη, την αγωνιστικότητα, την αυτοπεποίθηση, το φως και τη χαρά. Και στο βάθος του ΟΑΚΑ, μαζί με την Ολυμπιακή Φλόγα, σύμβολο φωτός και ενέργειας, στη καρδιά του σκηνοικού, ένας επιθλητικός πλάτανος, ύψους 25 μέτρων, να δεσπόζει και να εκφράζει το «Δέντρο της Ζωής».

Δασικό, αιωνόβιο δέντρο ο πλάτανος, με διακλαδισμένα οριζόντια τα δικτυωτά χοντρά κλαδιά του,

αντικρίζει ουρανό και γη με μεγαλοπρέπεια και λεβεντιά. Είναι μια έκφραση της ζωής, ένας αένας μετρητής του χρόνου, που γύρω του, κάτω απ' τα σκιερά του κλώνια, σκιάζει την ανθρώπινη ύπαρξη και τις εκδηλώσεις της: χορούς και πανηγύρια, όπως συμβαίνει στις πλατείες των χωριών του Ζαγοριού, όπου ο πλάτανος είναι έκφραση και «σήμα κατατεθέν» της ζωής τους. Μ' αυτήν την έννοια, (θέλουμε να) πιστεύουμε πως η ζωή στα χωριά του Ζαγοριού μας θα εξακολουθήσει να υπάρχει, αφού και όσο θα υπάρχουν πλάτανοι στις πλατείες τους.

Σημείωση: Στο χρονογράφημα του προηγούμενου φύλλου του «Ζ» μας, αριθμ. 316/9-04, παραλήφθηκε μια ολόκληρη σειρά που δημιουργεί νοηματικό κενό. Γράφηκε στην 4η παράγραφο, σειρά 6: «.....η σύνδεσή τους ανάγεται κάποιες χιλιάδες χρόνια του Ολυμπίου Διός...». Το ορθόν είναι: «...η σύνδεσή τους ανάγεται κάποιες χιλιάδες χρόνια προ Χριστού, με την περιοχή της Αρχαίας –και σημερινής– Ολυμπίας, όπου ιερό του Ολυμπίου Διός...».

Σπινο-λαλήματα

Πτηνο-Διαμαρτυρία

Στην πτηνοσύναξη του Οκτώβρη τα πράγματα παρουσιάστηκαν λίγο διαφορετικά. Ο «ξύνιος της παρέας» δήλωσε πως δεν θα παρουσιαστούν λόγοι και διαλογικά τυβίσματα.

Αρκέστηκε να παρουσιάσει ένα ανθρώπινο κείμενο, που το διακρίνει αρκετή εναισθησία, και ζήτησε να παρουσιαστεί στο «Ζ» μας, που πάντα μας συμπαρίσταται, σε διαμαρτυρία της σύναξης.

Όταν η βλακεία οπλοφορεί...

Φαίνεται πως είναι κάτι σαν έθιμο. Κάθε χρόνο, τέτοια εποχή, που οι κυνηγοί «πλάνουν τ' άρματα», κάπου να σημειώνεται κάποιο... ανδραγάθημα. Αυτή τη φορά ο «κλήρος» έπεσε στη Χίο. Όπου, όπως επισημαίνει ο εκεί Φιλοξενικός Σύλλογος («Ε» 21/9), ορισμένοι κυνηγοί «αιχμαλωτίζουν πουλιά και τα δένουν από το πόδι σε πασσάλους για να προσελκύσουν τα θηράματά τους». Από τα ελάχιστα κυνηγικά «ήθη» που γνωρίζω, υποθέτω ότι θα πρόκειται για «κράχτες». Προσθέτει, μάλιστα, ο Σύλλογος ότι παραδίπλα από το αιχμαλωτισμένο πουλί, «σε κλουβί κάτω από τον ήλιο, υπήρχαν τρία ίδια πουλιά, προφανώς ανταλλακτικά σε περίπτωση που πέθαινε αυτό που ήταν κρεμασμένο». Σε έκκλησή του, τέλος, ο Σύλλογος τονίζει ότι σε «τέτοιες περιπτώσεις, που το κυνήγι από σπορ μετατρέπεται σε δολοφονία, οι ιδιαίτερα νομοταγείς και αθλητικοί Χιώτες κυνηγοί πρέπει να επεμβαίνουν και να καταδικάζουν παρόμοιες συμπεριφορές»...

Δεν έχω την παραμικρή διάθεση να στιγματίσω παραπάνω μία, ούτως ή άλλως, αποικονιστική ενέργεια, την οποία, πιστεύω, δεν συμμερίζεται η πλειονότητα των οωστών κυνηγών – παρότι δεν συμβαθώ το κυνήγι, εν γένει. Απορώ όμως, μ' αυτούς τους «ορισμένους» Χιώτες κυνηγούς (στις μικρές κοινωνίες οι «ορισμένοι» –το γνωρίζω καλά– είναι πασιγνωστοί), που χρησιμοποιούν «πλάγιες» μεθόδους για λεία που δεν την έχουν πραγματική ανάγκη – μόνο για «φιγούρα». Δεν έχουν αντιληφθεί τι έχει υποστεί το νησί τους, από δασοπονειακές και πλημμύρες, τα τελευταία χρόνια; Ή θεωρούν «άλλο πράγμα» τα δάση, όταν καίγονται δολίως, και άλλο τα πουλιά, όταν θηρεύονται με παγίδες; Η βλακεία δεν είναι μόνον αήθητη. Όταν οπλοφορεί, γίνεται επικίνδυνη...

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΝΤΑΙΟΣ («ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 30.9.04)

Η υπηνοσύναξη άκουσε με προσοχή τα γραπτά. Διεισίδωσε πως υπάρχουν και «καλοί» άνθρωποι που αγαπούν τα «πεινιά τ' ουρανού» κι' ομόφωνα δέχτηκαν το κείμενο σαν ομόφωνη, έντονη ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ τους.

(σ.σ.) Σπίνος

(Συνέχεια από το τεύχος 315 Ιουλίου - Αυγούστου)

Ο Σταύρος συνδουλίζει τη φωτιά. Το τζάκι του φέρνει φωνές παράξενες: γίνεται το χουνί απ' όπου μιλούν τ' άστρα και τα πνεύματα τ' ουρανού. Ο καιρός γύρισε. Ένα βελούδινο γαλάχιο υπάρχει εκεί ψηλά και πέφτει σαλεύοντας σαν εσάρπα στους λόφους.

Σηκώνει πού και πού το μπουκάλι και κατεβάζει μικρές γουλιές ρακί. Πίνει καθώς η κότα το νερό κοιτάζοντας έξω από το παράθυρο τα καθαρά, τα λουστριμέν' αστέρια. Εκεί ανάμεσα στα σταυροδρόμια των άστρων, φτάνει η λαχτάρα του και τη συναντά. Είναι όπως και τότε ωραία. Κάτι απ' τη φωνή της του φέρνει το τζάκι: εκείνη την κοντράλτα φωνή!...

Καλοκαιρινός άνεμος πετούσε το γαλάζιο μεταξωτό φουστάνι της στο χάος. Η καρδιά του χόρευε μαζί της και το κλαρίνο του έβγαζε ήχους μεθυσμένου αηδονιού την ώρα που παίρνει να γαλατιάσει ο ουρανός. Το γοβάκι της ζωγράφισε το ρυθμό. Δεν πατούσε στις άσπρες πλάκες, μόλις που τις φιλούσε βιαστικά, για να πάει πιο πέρα και να μη σταθεί. Και το φεγγάρι, ζωμένο μουσικό φέγγος, ερχόταν απ' το μακρινό δάσος για να την ιδεί. Ήταν το φως του φεγγαριού που χρύσωνε τα κλωνάρια, που σέρνονταν σαν πελώρια χρυσή σαύρα στα βράχια του λατομείου ή το φως των ποδιών της; Κι' όλο, αυτό το φως, περνούσε μέσ' απ' τις οπές του κλαρίνου του κι' όλο πατούσε μια νότα ή εύρισκε μια καινούργια φωνή, τόσο που μπερδεύτηκε ο σκοπός, τ' αντικρινό έλατο, το καμπαναριό, η σελήνη, το ουζό, η μπύρα, ο δείκτης της ρουλέτας, και το πανηγύρι έγινε παρδαλό. Κι' εκεί στη μέση, τα πόδια της κολώνε από μέλι και φως, έτσι που να λες πως θα κατέβουν οι άγγελοι να τα πάρουν για να λάμπουν αιώνια στο κέντρο του Παραδείσου.

Τι ήταν ο εκ Καίρου ομογενής και υποψήφιος γαμπρός να του κολλήσει στο μέτωπο μια λίρα; Θυμάται... Έσπασε μέσα του ένα γυαλί λάμπας αθόρυβα και η ψυχή του βυθίστηκε στο σκοτάδι. Έσκυψε το κούτελο και το νόμισμα κύλησε με χρυσά γελάνια στις άσπρες πλάκες για να βρει τον αφεντί του. Τότε ήταν που πήρε το μοιρολόι. Ο χορός πάγωσε. Φύλλο δεν κουνιόνταν και το μοιρολόι σα να ξέθαβε νεκρούς κι άκουσε τα κόκκαλα των ποδιών τους να χορεύουν στο λι-

Όλα, αγία της ορθόδοξης ρωσικής εκκλησίας, Όλα η ρωσικής καταγωγής βασιλίσσα των Ελλήνων (1867-1913), μεγάλη δούκισσα, εγγονή του τσάρου Νικολάου Α, ενός τσάρου με φιλελεύθερες αντιλήψεις. Οι Έλληνες την καλοδέχτηκαν γιατί ήταν ορθόδοξη και, αργότερα, γιατί παρουσίασε σπουδαίο φιλανθρωπικό και μορφωτικό έργο. Όμως, όταν οι Ρώσοι θεωρήθηκαν εχθροί του Ελληνισμού (πανσλαβισμός), ο λαός και ιδίως η φανατισμένη νεολαία υποπευθήκαν τη βασιλίσσα για ρωσόφιλη στάση. Οργισμένοι εναντίον της (κορύφωμα ποίημα του Σουρή στην εφημερίδα του «Ρωμικός» και για το οποίο δικαιώθηκε).

Ένα από τα έργα της Όλγας μου την θυμισε η απόφαση τελευταία, της Ιεράς Συνόδου να επιτρέψει το διάβασμα –παιδικά– σε μερικές εκκλησίες της Αττικής «επιστολών» και του Ευαγγελίου σε γλώσσα δημοτική. Η μεταγλώττιση, παρακολουθώντας τη λειτουργία στην τηλεόραση, μου φάνηκε, χωρίς ψαλμό, φωτεινή και άνοστη. Με την απόφαση της βασιλίσσας να μεταγλωττίσει ιερά κείμενα συμφωνούσε και ο Μητροπολίτης Αθηνών με το αιτιολογικό να τα κατανοούν αγράμματοι πιστοί και στρατιώτες. Η άποψη αυτή συνάντησε σφοδρή άρνηση της Ιεράς Συνόδου. Η Όλγα αγνόησε τη θέση της Συνόδου και με έξοδά της εξέδωσε τα μεταφρασμένα κείμενα.

Λίγο αργότερα, στα 1910, και ο Γιαννιώτης Αλ. Πάλλης μετάφρασε στη «μαλλιαρή γλώσσα» την Καινή Διαθήκη. Τότε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών δίδασκε ο πολυγλωσσώμενος φιλόλογος Μιστριώτης. Ξεσήκωσε μαζί με άλλους την κοινή γνώμη και κυρίως τους φοιτητές ενα-

Λησμονημένες σελίδες

ΤΡΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

θόστρωτο.

– Μέθυσε ο παλιόγυφτος, είπε ο εκ Καίρου πλησιάζοντάς τον. Το μοιρολόι συνέχιζε κι' ήταν σα να γεννούσε πλατείες νυχτερίδες, που πετούσαν ολόγυρα μη τολμώντας να σταθούν πουθενά. Το παπούτσι του ομογενή χτύπησε το κλαρίνο. Οι νυχτερίδες χάθηκαν. Οι άνθρωποι λυτρώθηκαν από τη μαγεία κι ανάλαφρο το στοιχείο της σάτιρας κυκλοφόρησε.

Μάζεψε στα τυφλά τ' όργανό του και με τα χέρια στις τσέπες κίνησε να φύγει. Μα ο κλοιός των εύθυμων δεν έλεγε ν' ανοίξει.

– Αφήστε με, παρακάλεσε.

Το χέρι του χούφτιαζε στην τσέπη τον κλεισμένο σουγιά. Το μετάλλο είχε τη θερμοκρασία της σάρκας του. Καμιά σκέψη για κάτι άλλο, για μια λύτρωση, για ένα –έστω και πρόσκαιρο– σήκωμα του κεφαλιού. Αιώνες τώρα ραγιάδες στους ραγιάδες οι πρόγονοί του. Κάτι που δεν έχει πιο κάτω.

Η σάτιρα, που στο μεταξύ δουλεύτηκε, ντύθηκε τους ήχους ενός τραγουδιού της εποχής: και το τραγούδι πήρε δρόμο. Ξεπέρασε τη ρουλέτα, πήδησε πάνω απ' τα κεφάλια, ρουζούρινε γύρω στα μαλλιά της, άγγιξε τη ριγμένη στους ώμους της καζάκα και κρεμάστηκε σκουλαρίκι στο λοβό του αυτιού της. Ταλαντεύτηκε διστακτικό ώσπου να πηδήσει μέσα και σαν πήδησε γίνηκε κατανωητό.

– Τον καυμένο, μα γιατί τον πειράζουν; Πέτρο, είπε γυρίζοντας στον εκ Καίρου, εσύ;

Την κοίταξε επίμονα και της γέμισε το ποτήρι κρασί.

Μικρό τ' οροπέδιο, κατάφυτο ένα γύρο, κι' από κει αγναντεύεις όλα τα θαμπα και μακρινά. Νομίζεις πως πιο πάνω δεν είναι: το πιο πάνω είν' ο Θεός που παίζει την άρπα του και τρεμουλιάζουν τα ουράνια στο πέρασμά της αρμονίας.

Πέρασε η ώρα ωστόσο αποκρίθει στο χαρτερισμό της.

– Εσείς εδώ;

– Γιατί; Μου αρέσει, Σταύρο, η φύση: κάνω συχνά εκδρομές. Καλά που σε συνάντησα έχω και την «κόντακ» μαζί μου, θέλεις να με φωτογραφήσεις; Θ' ανέβω ψηλά, σ' εκείνον το

βράχο.

– Μα...

– Δεν είναι δύσκολο, έλα, θα σου δείξω εγώ.

Σκύβοντας πλάι του ήταν σαν τον είχαν σκεπάσει οι ανθισμένοι θάμνοι της γης.

– Περιμένω, είμ' έτοιμη.

Η μηχανή κουνιόνταν στα χέρια

ΦΡΙΕΟΥ ΤΖΙΟΒΑ

του. Στο φακό μέσα φάνταζε σαν εξαίσιο πουλί που πετάει.

– Οχιά, φώναξ' εξαλλή και παραπατώντας κύλησε κάτω.

Την πήρε στα χέρια του: μόλις που σάλευε. Στη χλωμή περγαμνή του προσώπου της –λεπτό σχέδιο– το αίμα κούλουσε.

– Αγάπη, αγαπούλα, της έλεγε.

Ξαν άγαλαψε έστεκε με τα μάτια κλεισμένα. Της φιλούσε τα βλέφαρα, της κουνούσε τα χέρια...

Στο εικονοστάσι είναι η χρυσή ταμπάκαρα που του έστειλε δώρο από την Αίγυπτο. Μέσα έβαλε και τη φωτογραφία της, εκείνη των βράχων. Είχε πείσει το κουμπί την ώρα που έπεφτε.

– Δεν είναι πουλί; και την έφερε πιο κοντά στη φωτιά να τη βλέπει. Πουλάκι αυτή κι αυτός γαίδαρος. Πώς σκλαβώνει το χρήμα! Μακριά μου την πήρε στην Αίγυπτο...

Άδειασε και το υπόλοιπο τσίπουρο. Η κούραση από το ολοήμερο φόρτωμα είχε φύγει. Ζούσε ολομόναχος. Οι χωριανοί τον θεωρούσαν «στριμμένο» κι όλοι τους έλεγαν:

«Κλαρίνο που έπαιζ' ο άλιος και τόχει αφήσει! Από κείνο το βράδυ που μέθυσε και του βγάλαν τραγούδι...».

Το φεγγάρι φάνηκε: κι' είναι όλα σαν τότε...

– Να χορέψεις, θα θέλεις αγάπη μου: θα πατήσω τον όρκο.

– Ακούτε, παίζει ο Σταύρος!... κι όλων τα τέλια χτυπούσαν μες στο στήθος, να σπάσουν.

Ο Πόντικας, που έμενε πιο κάτω βογγούσε από τον πόνο.

– Να ξαναπάς στο γιατρό, γιε μου.

Αύριο να πας, Έχει λειωφορείο.

– Κοιμήσου μάνα, θα πάω.

Οι «Όλγες» της Δοβράς

μοτική. Η μεταγλώττιση, παρακολουθώντας τη λειτουργία στην τηλεόραση, μου φάνηκε, χωρίς ψαλμό, φωτεινή και άνοστη. Με την απόφαση της βασιλίσσας να μεταγλωττίσει ιερά κείμενα συμφωνούσε και ο Μητροπολίτης Αθηνών με το αιτιολογικό να τα κατανοούν αγράμματοι πιστοί και στρατιώτες. Η άποψη αυτή συνάντησε σφοδρή άρνηση της Ιεράς Συνόδου. Η Όλγα αγνόησε τη θέση της Συνόδου και με έξοδά της εξέδωσε τα μεταφρασμένα κείμενα.

Λίγο αργότερα, στα 1910, και ο Γιαννιώτης Αλ. Πάλλης μετάφρασε στη «μαλλιαρή γλώσσα» την Καινή Διαθήκη. Τότε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών δίδασκε ο πολυγλωσσώμενος φιλόλογος Μιστριώτης. Ξεσήκωσε μαζί με άλλους την κοινή γνώμη και κυρίως τους φοιτητές ενα-

ντίων των μεταφράσεων και των μεταφραστών. Η εξέγερση μεταβλήθηκε σε αληθινό κίνημα με αρκετούς νεκρούς και τραυματίες. Αυτά για το τότε.

Σκοπός του παρόντος σημειώματος δεν είναι η εξίστορηση γνωστών γεγονότων. Η αναφορά του ονόματος «Όλγα» και οι χρονολογίες που αναφέρεται ως βαπτιστικό θηλέων στη Δοβρά (σαν από δέκα Όλγες) με αδηγόσαν συνειρμικά στους πάθος των σκλαβωμένων χωριανών μου. Δεν ξέρω εάν το αυτό όνομα υπήρχε με τόση πυκνότητα και σε άλλα Ζαγοροχώρια. Ίσως η συχνότητα του ρωσικού ονόματος «Όλγα» να οφείλεται και στους «... παραρημιούντες εν Αθήναις βιομηχανούς και κατοίκους του εν Ηπείρω χωρίου Δοβράς του Ζαγοριού κ.τ.λ.» όπως

– Θα 'ρθω μαζί σου, να μάθω κι' εγώ... Τι πρίξιμο είναι τούτο Χιστέ μου! Πάει χρόνος καιρός και δε λέει να φύγει. Και πονάς ψυχούλα μου...

Κάτω απ' τη βελέντζα ο Πόντικας έσφιγγε τα δόντια από τον πόνο. Είχε καθαρές τις αισθήσεις του. Μόνο στο βάθος του κρανίου του υπήρχε μια μαύρη βούλα, σαν κρεμασμένη νυχτερίδα σε βράχο. Και τον πιέζε κι' ήθελε να κινηθεί, να περπατήσει όλο το χώρο του κρανίου του.

– Τι τώρα, τι σε λίγο καιρό! Όμως η μάνα δεν πρέπει να μάθει...

– Μάνα, θα πάω έξω.

– Όχι, θα σου φέρω εδώ το κρανός που βάζομε νερό για τ'ις κότες.

– Θα βγω μάνα, θα βγω να φύγει ο πόνος.

– Έχεις πυρετό, θα κρυσταλλωθείς...

Μα ο Πόντικας δεν άκουσε. Πέταξε τη βελέντζα και σύρθηκε στα γόνατα. Η μάνα του τράβηξε το χέρι. Την έσπρωξε, κι' αυτή υποτάχθηκε. Ερίξε στις πλάτες του το παλτό, έχωσε τα πόδια στις αρβύλες και τρικλίζοντας βγήκε.

Μα αυτός είχε γυρίσει απ' έξω και το κλειδί.

Στάθηκε για μια στιγμή στο κατώφλι και θέλησε να πάρει βαθειά αναπνοή: ύστερα έσυρε τις αρβύλες του στο παγωμένο χιόνι. Μπήκε στο αχούρι. Το φεγγάρι του έφεγγε. Τα γίδια καθισμένα πάνω στην κοπριά μασούλαγαν. Ένα ξεπότισε και βέλαζε κοιτώντας το φεγγάρι. Έπρεπε να βιαστεί. Η μάνα προσπαθούσε ν' ανοίξει την πόρτα: τον άκουγε. Έκανε τη θηλιά. Πάτησε στην ξύλινη κάσα που βάζανε τα κατσίκια. Αφουκράστηκε.

– Ένα... δύο... τρία... μέτραγε με το νου του. Κλώττησε την κάσα...

Η μάνα έλαχνε και η γίδα την ακολουθούσε. Μπήκε στο αχούρι. Η φλόγα της χειρολάμπας έγειρε προς το μέρος της και όταν ισορρόπησε τα είδε όλα. Έβγαλε σκουέμο, που λαχτάρισε τα γίδια και ρίχτηκε πάνω στο παιδί της.

Το κοιμένο σκονί κουνιόνταν ψηλά σαν να διαμαρτύρονταν για τη βάρσο που δεν μπόρεσε να κρατήσει.

Ο Πόντικας, φοκικά παραμορφωμένος από τον πόνο, ήταν πεσμένος ανάσκελα. Ένα κομμάτι τριχιάς είχε βουλιάξει στο πρίξιμο του λαιμού.

Ξαν συνήλθε κάπως κι' είδε τη μάνα του, τα γίδια του και πάνω του την κοιμένη τριχιά είπε το μυστικό του.

– Μανούλα μου, είναι καρκίνος!

αναφέρεται στο βιβλίο «χρονικό της Δοβράς». Οι εξήντα Δοβριανίτες βιομηχανοί (!!!) που υπογράφουν αίτηση προς την Πρόσβη της Υ. Πύλης στην Αθήνα (επρόκειτο για σοβαρή δικαστική διένεξη με αντίδοκο της Δοβράς, ισχυρό συνορίτη τούρκο τοιφικά), ίσως και αυτοί να συνέβαλαν τα μέγιστα στη διάδοσή του ονόματος. Ίσως ήθελαν το όνομα της ορθόδοξης βασιλίσσας που την έβλεπαν θελκτική και ουράνια στους περιπάτους της, να ακούγεται στα σπία και στις «ρούγες» του χωριού τους ελπιδοφόρο προφητικό σύνθημα, ωσάν ηχητική άσπιδα των σκλάβων και αρραβάνας.

Μεταπολεμικά μόνο δύο κορίτσια του χωριού «άναψαν» τη μνήμη γιαγιάδων ακουώντας στο όνομα Όλγα που σήμερα ξεχάστηκε εντελώς.

Ο ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

Ελευθερία Τζιάλλα - Μάντζιου

Ο Γάμος

στο στόμα της Μερόπης τραγουδία της ξενιτιάς:

Ξενιτεμένο μου πουλί
και παραπονεμένο
η ξενιτιά σε χαιρείται
κι εγώ έχω τον καημό σου.

νύχτες του χειμώνα που 'ναι βαρύς
στα Ζαγόρια.

Σκέφτηκε, ξανασκέφτηκε και
βρήκε την κοπελιά.

Μεγαλύτερο κἀνα χρόνο το κο-
ρίτσι η Ελενίτσα στα δεκατρία του,

*Η Ελευθερία Τζιάλλα-Μάντζιου είναι γνωστή όχι μόνο στα Γιάν-
νινα αλλά και πανελλήνια, για την πολύπλευρη ενασχόλησή της με τα
Γράμματα και τις Τέχνες. Καταξιωμένη ζωγράφος, ποιήτρια, συγγρα-
φέας, μέλος της Διοίκησης της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Ιωαν-
νίνων, αλλά και πρόεδρος του Πανελληνίου Καλλιτεχνικού Κέντρου
Δημιουργών Γυναικών με έδρα την Αθήνα.*

*Αυτά όλα γνωστά για μας. Εκείνο που αγνοούσαμε και που με χα-
ρά μάθαμε είναι πως κάποιες προγονικές ρίζες της ξεκινούν κι από
το Ζαγόρι μας. Η προγιαγιά της (μάνη της γιαγιάς της) καταγόταν
από το αρχοντικό των Κονισπάθιδων του Τσεπελόβου. Γι' αυτό και
το διήγημά της με τίτλο «Ο γάμος» από το βιβλίο της «Ο πρώτος Στα-
θμός» αναφέρεται στα Ζαγοροχώρια και εξιστορεί ένα πραγματικό
γεγονός (κατά την ίδια). Έτσι με πολύ χαρά το αναδημοσιεύουμε στο
περιοδικό μας.*

«Ζ»

Τι να σου στείλω ξένη μου
αυτού στα ξένα που 'σαι.
Σου στέλνω μήλο σέπεται
κυδώνι μαραγκιάζει.

Σου στέλνω και τα δάκρυα

σ' ένα χρυσό μαντήλι
τα δάκρυα είναι καυτερά
και το μαντήλι καίνε.

Τα χρόνια όμως περνούσαν
κι ο πατέρας άργούσε. Ωσπου μια
μέρα η Μερόπη έγραψε στο γράμμα
ότι το παιδί τελείωνε το Ελληνικό
—το Δημοτικό της εποχής εκείνης—
και τον ρωτούσε τι να το κάνει τώρα
το παιδί. Πολύς καιρός πέρασε
ώσπου να 'ρθει απάντηση. Δύσκολα
τα ταξίδια τότε. Και να τι έλεγε ο
Γιάννης.

“.....Σκέφτηκα και 'γω να βρω
την καλύτερη λύση για το Βαγγελά-
κη κι αποφάσισα τα εξής:

Η δουλειά που 'χω δω είναι καλή.
Βγάζω λεφτά πολλά και λέω να πά-
ρω και το παιδί μαζί μου. Θα το
σπουδάσω εδώ και καθώς ο καιρός
θα περνά, θα μυηθεί και στα μυστικά
της εργασίας μου και όταν γίνει άν-
δρας θα 'ναι πανέτοιμος για τη ζωή
του.

Επειδή όμως καταλαβαίνω πως
δεν θα το αντέξεις να σου φύγει το
παιδί, σκέφτομαι να το παντρεύου-
με από τώρα και να έχεις εσύ τη νύ-
φη για συντροφιά και 'γω το παιδί.

Μόλις πάρεις το γράμμα φρόντι-
σε να διαλέξεις ένα κοριτσάκι της
ηλικίας του περίπου και κουβέντιασε
τα με το σπιτί της.

Όταν έλθω θέλω να έχεις ετοι-
μάσει αυτή την υπόθεση σωστά.....”

Τι να κάνει η μάνη!! Αν δεν έβρι-
σκε νύφη και της έπαιρνε ο άνδρας
της το μοναχό θα 'μενε κι αυτή κα-
ταμόναχη με δυο γεροντάκια στο
μεγάλο πέτρινο αρχοντόσπιτο με
τις κρύες πλάκες και τις παγωμένες

αλλά όμορφο και καλοσυνάτο.

Έτρεξε η γυναίκα στο σπιτί της
κοπέλας:

— Το και το σκεφτήκαμε με
τον άντρα μου καθώς μου 'γραψε
..... Τι λέτε γινόμαστε συμπέθε-
ροι;

Αν γινόταν λέει! Τέτοιο συμπε-
θερίο προκομμένο ήθελαν στο σπιτί
της Ελενίτσας και με το παραπάνω.
Κι άρχισαν να στέλνουν τη Λε-
νιώ κάθε μέρα στο σπιτί της Μερό-
πης για να παίζει με τον απονήρευτο
Βαγγελάκη.

Τι παιχνίδια γίνονταν, δεν λέγε-
ται. Μόνο που για γάμο δεν πήγαινε
τίποτε στο μυαλό του παιδιού.

Η μάνη όμως της νύφης την είχε
προστοιμάσει την κοπέλα κι όλο
ήταν κατατοπισμένη.

Στο αγόρι όμως που μόλις σκό-
λασε το σχολειό πώς να το 'λεγε η
μάνη;

Και η μικρή άβγαλτη απ' το σπιτί
της πεθεράς!...

Και δος του κρυφτό και δος του
κυνηγητό και δος του ξυλίδις ο Βαγ-
γελάκης με την Λενίτσα.

Από το μήνα Μάη είχε γράψει ο
πατέρας πως θα 'φευγε από τη Βλα-
χιά στις αρχές του θεριστή με το
πρώτο καραβάνι που θα κίναγε για
την πατρίδα.

Και μετά από δυο μήνες περίπου
μέσα στο καλοκαίρι έφτακε ο πατέ-
ρας από την ξενιτιά.

Τι χαρές ήταν εκείνες δε μολο-
γιέται.

Ετοιμασίες για γιορτή μεγάλη
γίνονταν. Το παιδί νόμιζε πως όλα
τούτα ήταν για τον ερχομό του πα-
τέρα. Που να του πάει του παιδιού
στη σκέψη πως ήταν για το γάμο
του.

Οι ίδιες ετοιμασίες και στο σπιτί
της Λενίτσας.

Μα η Λενίτσα τα 'ξερε όλα του.

τα.

Έφτασε η Κυριακή του γάμου.
Βιολιά στ' αρχοντικό, χαρές!!

Το μεσημέρι στόλισαν το παιδί
με κοστούμι καινούργιο και λου-
στρίνη παπούτσια κι άσπρη κεντημέ-
νη πουκαμιά. Το παιδί τα 'χασε.

— Γιατί κοστούμι μάνη; Εγώ θα
παιξω και θα λερωθώ. Γιατί βιολιά
και ντέφια σήμερα στην αυλή;

— Γιατί σήμερα γίνεται ο γάμος
σου γιόκα μου.

— Ο γάμος μου; Τι λες μάνη; Με
γελάς. Και ποια η νύφη;

— Η Λενίτσα.

— Τι λες μάνη;

Και το σκάει ο Βαγγελάκης από
το σπιτί μα τον εμπόδισαν στην πόρ-
τα.

Τρέχει το παιδί να κολλήσει από
τον τοίχο της αυλής μα δεν μπόρεσε
να ξεφύγει.

Μια και δυο σκαρφαλώνει σ' ένα
δέντρο του κήπου κι έφτακε στην
κορφή.

Ψηλό το κλαρί κι ο μικρός φώ-
λιασε και δεν έλεγε να κατέβει.

— Κατέβα γιε μου του 'λεγε η μά-
να του.

— Δεν παντρεύομαι γω.

— Κατέβα κάτω παιδί μου του 'λε-
γε ο πατέρας του.

— Δεν παντρεύομαι.

Πήρε η μάνη μια βέργα και κοί-
ταγε να το τζινίσει να κατέβει μα το
παιδί γαντζώθηκε καλύτερα και
κούρνιασε για τα καλά στην κου-
μπλιά!

Τι να κάνουν οι μεγάλοι.....

— Το παιδί είχε περισσότερο
μυαλό - και σκεφτόταν πώς να κατε-
βάσουν το Βαγγελάκη από το δέ-
ντρο να τον παντρεύουν!

Εκείνος πάλι για να τους σκάσει

πέταγε στους γύφους - τους οργα-
νοπαίχτες που από παράδοση πά-
ντα ήταν γύφτοι - κορόμηλα και 'κει-
νοι λαχτάριζαν που και που απ' τις
αναπάντεχες βολιές που τους ερ-
χόταν στο κεφάλι.

Γιατί ο μικρός, χωριατόπαιδο
του ορειβίου Ζαγορίου ήξερε κα-
λό.....σημάδι!

Κι ακούστηκε να γκρινιάζ' ο γύ-
φτο Μπίμπος με το ντέφι:

— Ωρε μ' άφηκε ζιουγκάρ στου
κιφαλ' ιτούτου του πιδι!!

— Αι - αι, συμπλήρωσε ο βιολι-
τζής, καλό γαμπρό πιτύχαμεν.

— Πώς να το μερέψουμε το παιδί
αναστάναξε κι η μαύρη η Μερόπη.
Αυτό αγριεψε και δεν θα το παντρέ-
ψουμε.

Κι ο βαγγελάκης δεν το 'βανε κά-
τω εκεί.... στα ψηλώματα που βρι-
σκόταν.

— Θα τους αφήνω έλεγε μέχρι να
βαρεθούν όλοι και να σταματήσουν.
Και φώναζε ο καμερός ν' ακουστεί
ως το σπιτί της Λενίτσας.

— Μωρή Λένη, πες τους μωρή και
συ. Δεν ακούς τι μας ετοιμάζουν;
Πώς να παντρευτούμε μωρή. Πώς
να κάνουμε παιδιά αφού δεν μπο-
ρούμε να σκάβουμε τα χωράφια και
να κλαδεύουμε τ' αμπέλια; Ποιος θα
μας φυλάξει μωρή Λένη τα παιδιά;

(Συνεχίζεται)

Μια φωτογραφία μια ιστορία

στο χωριό μας να τους έβλεπα όλους
και να τους χαϊρευόμουν: Καλ'μέρα
μπάρμπα Λάμπρο, καλ'μέρα μπάρμπα
Μήτσο, τι κάν'ς ωρέ Μινέλ' (Μενέλας),
τι γένιοι μπάρμπα Αλέξ', καλ'μέρα θείε
Μίχο (κι ας μην είχα καμία συγγένεια
με το συγκεκριμένο Μίχο, η προσφώ-
νηση θείου-θεία ήταν δείγμα σεβα-
σμού προς το πρόσωπό τους), γεια
σου θείε (αυτός ήταν πραγματικά θεί-
ος μου), γεια σου πατέρα.

Ήθελα να μπορούσα αυτή τη χα-

ρούμενη φωτογραφία να τη ζωντά-
νευα. Με μια κίνηση υπερφυσική, μια
κίνηση θεική να έφερνα πίσω στη ζωή
αυτούς που φύγαν και μαζί με τους ζω-
ντανούς ακόμα της φωτογραφίας να
τους έβαζα να ξαναζήσουν απ' την αρ-
χή αυτό το ωραίο ζιαφέτι. Να ζητούσα
απ' το Μίλτο το Μουζά να μας πει ιστο-
ρίες απ' την ξενιτιά, ιστορίες απ' την
Αμερική. Απ' το Μήτσο το μάστορα
να μας πει ιστορίες της πέτρας, απ' τον
Ναπολέοντα τον Γκέκη να μας πει τα

Καθώς ανοίγουν τα σκολεϊά

νακας της προπαιδείας, οι ήρωες του
'21 και μπροστά η εικόνα του Χριστού
που τους χαμογελούσε πονηρά - παιδί
κι αυτό - στην αγκαλιά της Παναγίας.

Στη μέση η ξυλόσομπα για το χει-
μόνα όλοι με τάξη τακτοποιημένοι.

Μοναδική έγνοια των γονιών τότε
ήταν τα ποδήματα. «Αμα τα πιδιά είνι
φαγωμένα κι ποδημένα δεν θέλουν τί-
ποτι άλλο. Η δ'λιά τ'ς είνι το σκολιό κι
τα γράμματα να γένουν ανθρώπ». Για
τα ποδήματα είχαν έγνοια γιατί έπρε-
πε να τα αγοράσουν κι αν είχαν και
πολλά πιδιά έβανε το ένα τ' αλ'νού κα-
θώς τα ποδάρια μεγάλωναν, μη συμ-
μετέχοντας στην έγνοια του πατέρα.

Πολλές φορές το στένευαν ή τα έσερ-
ναν να μην τα χάσουν στο δρόμο. Τα
χέρια της μάκως και της μάνας έπλε-
ναν ασταμάτητα από το καλοκαίρι
ακόμα με πρόβιο ή γίδιο μαλλί ή ανά-
μικτο για να μη τζ'ναι το γίδνο,
μπλούζες, ζακέτες, χειρόθια, κασκόλ
και κουκούλες.

Η μάκω ήταν ειδική για τ'ς πατού-
νες. Έπλεγε με κλειτοιά (5 λεππές βε-
λόνες) προπόδια κι πατουνες κι έκανε
κι παρδαλοΐδια.

Τα προπόδια τα έβαζαν μέσα στο
σπίτι ή πάνω από τις πατούνες που στο

Ελένης Οικονομίδου - Δούβλη

τελείωμα όταν τις στάνκωναν έπλε-
γαν κι ένα σκονί μακρύ με το βελονάκι
τόσο που να φέρε γύρω γύρω το πο-
δάρ' μια δυο φορές και το σκόλωναν
και το ταίτωναν για να μην πέφτουν οι
πατούνες και να μην κρέμεται κίολας.
Κι η ευχή όλων: «κοίτα να ακούς το δα-
σκαλό, να μαθ'ς γράμματα να γέν'ς
«μιγάλος» σαν τον τάδε, σαν τον τά-
δε».

Το μεσημέρι σαν χτυπούσε το ευ-
λογημένο κουδούνι έτρεχαν «σαν
από τον άλ'σο» για τα σπία. Εκεί τα
καρτερούσε η μάνη κι η κυράμνα μ'

Η Πασχάλειος Σχολή Καπεσόβου.

μυστικά της κοιμωπότητάς του, από τον
Αλέξη τον Κοτσωρίδη να μας πει γιατί
έλεγε πάντα «Εγώ, εγώ ο Αλέξης»,
απ' όλους τέλος πάντων κι από τον κα-
θένα χωριστά να μας πούνε για τη ζωή
τους. Τη ζωή αυτή την επίγεια, τη χα-
ρούμενη αλλά την εύκολη, τη ζωή τη
σκληρή αλλά και τη γλυκιά, της χαράς
αλλά και του πόνου αλλά πάνω απ' όλα
τη ζωή της ανθρώπινης ομορφιάς και
της αξιοπρέπειας. Τη ζωή την ωραία,
τη ζωή την ελληνική. Γιατί ήταν όλοι
τους ωραίοι.

Ωραίοι σαν Ελληνες

Ελένη Σκούρτη
Αθήνα Σεπτέμβριος 2004

Σημ.: Η φωτογραφία απαθανατίζει
ζιαφέτι στο Μεγάλο Πάπιγκο κάπιο
καλοκαίρι της δεκαετίας του '50 με
αφορμή τον ερχομό από τα ξένα του
σπουδαίου Παπικιώτη Μίλτου Μουζά
(ευεργέτη του χωριού μας) που εικονί-
ζεται στην κορυφή του τραπέζιου.

Απεικονίζονται επίσης οι: Ναπολέ-
ων Γκέκης, Οδυσσέας Σκούρτης, Θω-
μάς Μουζάς, Μιχαήλ Σκούρτης, Δημή-
τριος Λαγός, Χριστόδουλος Στουκί-
δης, Σπύρος Καλύβας, Χρήστος Μή-
τοκας, Γιάννης Ζηκόπουλος, Αγησί-
λαος Σακελλαρίδης, Αλέξης Κωτοσρί-
δης, Βασίλης Κωσταράς κ.ά.

ανοιχτές αγκαλιές.

«Ούι πως μοσκοβολάει το πιδί μ'
απ' τα γράμματα» έλεγαν, κι τους έβα-
ζαν στις λίπες να φάνε φτωχό αλλά
ζεστό αχνιστό φαί, ζυμωμένο ψωμί
και πολλά αγάπη.

Τα σημερινά παιδιά τα καρτεράνε
ξένες γυναίκες, και πολλές φορές με
φαί από το φαστ φουντ... Τι να τα κά-
νουν τα χίλια καλά χωρίς αγάπη! Σή-
μερα σ' όλα τα Ζαγοροχώρια τα scho-
leia είναι βουβή κι οι σχολικοί κήποι
χορταριασμένοι, ρουμάνια. Τα μεγά-
λα πέτρινα σχολεία σεράγια με πρώτο
τον Καπεσόβου, του Διλόφου της Βί-
τσας των Άνω και Κάτω Πεδινών και
των άλλων χωριών στέκουν έρημα
τσοβά κι εγκαταλελειμένα. Σπασμένα
ταβάνια αφήνουν τ' αγριοπούλια να
κουρνιάζουν.

Το σαρακι ανενόχλητο επιτελεί το
καταστροφικό του έργο, η υγρασία απ' τις
σταλαξίες και η μούχλα ξεφτιίζουν
τους τοίχους και τα ταβάνια κι οι χάρ-
τες ξεθαυριάζουν στους τοίχους κρε-
μασμένοι.

Τα βιβλία παραδομένα στο έλεος
της σκόνης και της αδιαφορίας αφού
τα κλειδιά των σχολείων τα κρατούν
χέρια άζια μιν, αδιάφορα και ξένα
όμως γι' αυτά. Κανείς δεν φαίνεται να
φροντίζει γι' αυτά, κανέναν δεν απα-
σχολεί η τύχη τους, Βιβλιοθήκες, αρ-
χεία, θησαυροί που τόσο μπορεί να μα-
θει κανείς για τον Ζαγορισμό πολιτι-
σμό κανέναν πια δεν συγκινούν.

Λες και δεν μαθητεύσαν σ' αυτά
όλοι οι μεγάλοι Ζαγορισιοί που έκαναν
τον τόπο μας γνωστό σ' όλο τον κό-
σμο. Λες και δεν πέρασαν απ' αυτά με
το σκ'νι γύρω απ' την πατούνα και την
πλάκα όλοι οι μεγάλοι πνευματικοί άν-
δρες από τον Ιστορικό Λαμπρίδη και
τον Νεόφυτο Δούκα και αναριθμητούς
άλλους ως τους σημερινούς γιατρούς
δικηγόρους δικαστές, καθηγητές,
δασκάλους, μηχανικούς αρχιτεκτο-
νες.....

Ποιον να πρωτοαναφέρεις!
Καθώς περνά απ' το κλειστό scho-
leio των Άνω Πεδινών, με την περιφη-

Η ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ ΝΙΚΑΪΤΗ ΚΟΝΤΟΥΡΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΠΩΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕ ΤΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ

Αναμέτρηση με την «Αντιγόνη»

Η Νικαίτη Κοντούρη είναι πλέον μια καταξιωμένη σκηνοθέτης στο ελληνικό θέατρο και έχει ήδη αναμετρηθεί με σημαντικά κλασσικά έργα. Τον Ιούνιο θρέθηκε στα Γιάννενα, γενέθλιο τόπο, και μίλησε σε εκδήλωση του Σοροπτιμιστικού Ομίλου Ιωαννίνων πάνω στο θέμα: «Με αφορμή το ανέδασμα της Αντιγόνης του Σοφοκλή».

Πριν από δύο χρόνια σκηνοθέτησε την Αντιγόνη για το Εθνικό Θέατρο με πρωταγωνίστρια την Λυδία Κονιόρδου – η παράσταση ανέθηκε στα Γιάννενα. Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται στην ομιλία της και έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον γιατί αναδεικνύει τα ερωτήματα που θέτει στον εαυτό του ένας σκηνοθέτης μπροστά στο ανέδασμα μιας τραγωδίας καθώς και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για μια ολοκληρωμένη παράσταση.

Συγκεντρώνοντας το υλικό για την προετοιμασία της παράστασης της Αντιγόνης το ταξινόμησα σε 9 διαφορετικούς άξονες ώστε να μπορώ να παρουσιάσω και τον τρόπο με τον οποίο προσέγγισα αυτό το μεγάλο έργο.

ΑΞΟΝΑΣ 1ος-ΤΟ ΕΡΓΟ: Γραμμένη πριν από 25 αιώνες, η Αντιγόνη είναι τόσο επίκαιρη σήμερα όσο ήταν και στην εποχή της και όσο θα είναι και στο μέλλον. Η Αντιγόνη έχει τα γνωρίσματα των μεγάλων κλασικών έργων. Γερή δομή, αστραφτερές ιδέες, διαχρονικούς προβληματισμούς, υψηλές αξίες. Θέτει μεγάλα και διαχρονικά ερωτήματα για το τι είναι ο άνθρωπος, τι ο Θεός, ποια τα όρια της ατομικής ελευθερίας και επιλογής, ποια τα όρια της τυραννίας, ποιος ο ρόλος του ηγέτη όταν η πόλη βρίσκεται σε κρίση, ποιο δικαίο είναι πιο ισχυρό αυτό των θεών ή αυτό των ανθρώπων.

ΑΞΟΝΑΣ 2ος-Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ

ΛΟΓΟΣ: Βασικός στόχος μας ήταν να κατανοηθεί το νόημα του ποιητικού κειμένου και στη συνέχεια ο λόγος να φτάσει μεστός και εναργής μέχρι τον τελευταίο θεατή του άνω διαζώματος. Οι συγκρούσεις θα 'πρεπε να είναι ανάγλυφες στα πιο απομακρυσμένα μάτια. Ο κάθε θεατρικός χώρος επιβάλλει τους όρους του. Όμως οι ψυχές και τα σώματα των ηθοποιών είναι τα ηχεία, είναι τα βέλη που θα κινηθούν να στοχεύσουν και να πετύχουν τις καρδιές και τον νου των θεατών.

ΑΞΟΝΑΣ 3ος-ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ: Τα πρόσωπα της Αντιγόνης –όλα ανεξαιρέτως–, είναι προσωπα πάσχοντα «άμα τη εμφανίσει». Κουβαλούν το μυθολογικό τους παρελθόν, αλλά ζουν το δραματικό τους παρόν. Η διαδρομή τους είναι πιο γρήγορη από τον δραματικό χρόνο. Ερχονται στη σκηνή κουβαλώντας ήδη στους ώμους τους το βάρος της γνώσης και του πάθους και είναι διαθέσιμοι έτοιμοι να επωμισθούν κι άλλο βάρος. Κι άλλα κι άλλα. Το βάρος λοιπόν το σηκώνουν οι ηθοποιοί είναι όροις μεγάλων αποστάσεων και μόνο πολύ καλοί ηθοποιοί μπορούν να αγωνιστούν για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα μιας σύγχρονης παράστασης.

ΑΞΟΝΑΣ 4ος-ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ: Πολλοί μελετητές ισχυρίζονται ότι η τραγωδία θα 'πρεπε να ονομάζεται «Κρέων», ότι ο Κρέων είναι το τραγικότερο πρόσωπο του δράματος, προβληματιστήκαμε πολύ πάνω σ' αυτό και οδηγηθήκαμε σ' ένα συμπέρασμα που αποτέλεσε το βασικότερο άξονα της δικής μας «ματιάς» πάνω στο έργο: Η σύγκρουση στο δράμα συμβαίνει ανάμεσα σε δύο ισοδύναμα πρόσωπα. Ας देखούμε τον όρο «ισοδύναμο» με την έννοια των ηλεκτρικών φορτίων της

Η Νικαίτη Κοντούρη (σε φωτογραφία της «Καθημερινής».

Φυσικής: παράγουν ηλεκτρισμό, θερμότητα έλξη και απώθηση. Πρόκειται λοιπόν για δύο ισχυρές προσωπικότητες που αποκτούν ισχύ μέσα από τις γεμάτες θεμελιωμένες απόψεις που κουβαλούν για τη ζωή και τον νόμο. Και ο Κρέων και η Αντιγόνη έχουν ικανούς λόγους να υποστηρίξουν το δικό τους. Είναι το ίδιο αλαζόνες. Είναι το ίδιο προκλητικοί. Μόνο που την αφορμή την δίνει ο Κρέων με την απαγόρευση της Ταφής του νεκρού Πολυνείκη – πράξη η οποία θα επιφέρει τον θάνατο στον παραβάτη. Και στην προκειμένη περίπτωση ο παραβάτης είναι ένα νέο και ταλανισμένο κορίτσι, βασιλοπούλα κι αυτή, η Αντιγόνη. Ο θάνατός είναι η κοινή τους τιμωρία. Η Αντιγόνη θάβεται ζωντανή και ο Κρέων «κερδίζει» τον θάνατο του γιου του Αίμωνα και της γυναίκας του Ευρυδίκης. Αν η Αντιγόνη τιμωρείται από τους ανθρώπους ο Κρέων σιωπώς τιμωρείται από τους θεούς.

ΑΞΟΝΑΣ 5ος-Ο ΧΟΡΟΣ: Ποιος ο χαρακτήρας αυτών των γερόντων; Πόσο μπορούν να παρέμβουν στην εξέλιξη της ιστορίας; Γιατί φοβούνται τον άρχοντα τόσο πολύ; Γιατί ενώ έχουν την φρόνηση οδηγό, δεν αντιδρούν έγκαιρα και αποφασιστικά; Γιατί περιμένουν την εμφάνιση του Μάντη Τειρεσία για να εξωθήσουν τον Κρέοντα να πάρει πίσω την άδικη απόφαση για τον θάνατο της Αντιγόνης; Γιατί στο τέλος τον εγκαταλείπουν να θρηνεί τους αγαπημένους του νεκρούς μέσα σε μια απέραντη μοναξιά; Πολύ δύσκολο να εμπνευθεί ο Χορός σήμερα. Πολλά στοιχεία παραμένουν ξένα σ' εμάς κι ανεξιχνίαστα.

ΑΞΟΝΑΣ 6ος-ΤΑ ΧΟΡΙΚΑ: Από χωρίς αποφάσεις να μην τραγουδηθούν. Αφιερώσαμε λοιπόν με τον συνθέτη τους μουσικούς του και τους 16 ηθοποιούς –μέλη του χορού στον αυτοσχεδιαστικό οίστρο μιας

γόνιμης πρόβας για να ανακαλύψουμε τον ήχο που πρέπει να χαρακτηρίζει το κάθε χορικό ξεχωριστά και να δημιουργηθεί ένα διακριτικός μουσικός ιστός που θα συνοδεύει την παράσταση καθ' όλη τη διάρκειά της χωρίς να είναι η μουσική αυτή που οδηγεί-κατευθύνει το έργο, αλλά τα πρόσωπα με τις αδυναμίες τους και τις αντιφάσεις τους.

ΑΞΟΝΑΣ 7ος-Η ΟΨΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ (σκηνικά και κοστούμια). Από την αρχή των προβών ο χώρος μας ο σκηνικός ήταν «ο χώρος όπου οι άνθρωποι και οι σκιάς τους να μπορούν να εισβάλουν από παντού». Ένα σκηνικό με έντονα τα σημάδια της καταστροφής από ένα αεροπορικό πόλεμο που τελειώσε πριν από λίγες ώρες, αφήνοντας διαλυμένα την πόλη και το παλάτι και τους ανθρώπους εξουθενωμένους από την μάλη, τον πόνο, τους θρήνους. Οι ηθοποιοί να φορούν ρούχα λιτά και αφαιρετικά σε αποχρώσεις που να παραπέμπουν σε ασπρόμαρνη φωτογραφία. Καθόλου φανταχτερά χρώματα, κανένα περίτεχνο «βασιλικό» κοστούμι. Να μην πάρει το κοστούμι τα σκήπτρα από τον λόγο.

ΑΞΟΝΑΣ 8ος-Η ΧΟΡΟΓΡΑΦΙΑ: Επιλέχθηκε με την χορογράφο Βάσω Μπαρμπούση μια γραμμή μινιμαλιστική. Όχι χορός. Να αναζητήσουμε τη «μικρή κίνηση», που θα μπορεί να εκφράσει τα μεγάλα, τα έντονα συναισθήματα. Οι 16 ηθοποιοί του χορού εργάστηκαν επίμονα και μεθοδικά για να μνησθούν στο σύστημα που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες της παράστασης. Αλλά και οι ρόλοι οδήγησαν σε αντιστοίχες περιοχές την παρόρμηση τους ρόλους τους τη σωματική αίσθηση. Και με οδηγό πάντα τις λέξεις: Αφαίρεση, συντονισμός, εγρήγορση, συμμετοχή, πειθαρχία.

ΑΞΟΝΑΣ 9ος-ΟΙ ΦΩΤΙΣΜΟΙ: Ο φωτιστής Λευτέρης Παυλόπουλος ήρθε να αναδείξει με τους φωτισμούς του το κλίμα που είχαμε δημιουργήσει με το σκηνικό, τη μουσική, τα κοστούμια, τον λόγο, την κίνηση. Ο χώρος έπρεπε να αλλάζει σχήματα από τα σώματα των ηθοποιών και ο φωτισμός να βοηθήσει με φωτιστικούς σχεδιασμούς από γωνίες, διαδρόμους, σκιάς κ.ο.κ.

Με αυτούς τους βασικούς άξονες φτάσαμε στην ολοκλήρωση της παράστασης. Δεν επεδίωξα να δώσω απαντήσεις, στα μεγάλα ερωτήματα. Θεωρώ πως αυτό είναι ανέφικτο. Το δράμα παραμένει ισχυρό και αλώβητο πάνω και πέρα από μας. Είναι σημαντικό στη συλλήψη, πανανθρώπινο στα μηνύματά του. Θα 'θελα να το ξανασκηνοθετήσω.

(«ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ» ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24 ΣΕΠΤ. 2004)

ΣΗΜ. «Ζ»: Περιπτώ να πούμε πως κάθε φορά που αναφερόμαστε στη Νικαίτη οι Ζαγορίσιοι και ειδικά οι συγχαριανοί της Κατω-Σουδενιώτες νιώθουμε και χαρά και περηφάνια. Πάντα πιο ψηλά Νικαίτη.

Το χάνι που έγινε Δημαρχείο

Όσο και να ξεγελά ο τίτλος πως ακολουθεί σπαρταριστή ιστορία, κωμικό ανέκδοτο, τα ακόλουθα διαψεύδουν.

Εδώ και εκατόν πενήντα περίπου χρόνια ανοιχτομάτης Δοβριανίτης σκέφθηκε πως αντί ν' αφήσει τα νιάτα του «εις ξένην γη», θα μπορούσε να καλοζήσει στο χωριό του. Ήρθε, λοιπόν, σε συμφωνία με τη Δημογεροντία και τους παπάδες του χωριού να του παραχωρήσουν, έναντι ενοικίου, κοινοτικό κεντρικό οικόπεδο πλάι στο μοναδικό πέρασμα –κλειδί από Γιάννενα για Κέντρο-Δυτικό Ζαγόρι και από εκεί λογίζονταν ο συντομότερος δρόμος για Κόνιτσα. Έτσι ο «ανοιχτομάτης» μας έχτισε διώροφο χάνι μεγάλο, με δωμάτια, αποθήκες, κελάρια, «ντάμι» (χορταποθήκη και σταύλος). Ο ίδιος δούλεψε και το μαγαζί-καφενείο του. Το χάνι με το πέρασμα του χρόνου μεταβιβάζονταν από συγγενή, ώσπου ήρθαν οι «πέτρινοι καιροί». Αυτό γλίτωσε από τη φωτιά των ναζί, στέγασε πυροπαθείς, μα χρόνο με το χρόνο σούφρωσε ο όγκος του. Στην αρχή μπατάρισε η τέγη από

μένα λιθάρια και λιθαρίτσια καλοδιατηρημένα, προσεύχεται στις σπάνιες ιστορικής αξίας εκκλησιές της, κοντοστέκεται στις αυλόπορτες και ζομπιλιάζει τα σιδερένια στολίδια που σφαλίζουν όνειρα και όνειρα.

Αρχοντοχώρι Ξακουστό η Βίτσα συνεχίζει και σήμερα να σε μαγεύει με την ομορφιά, την πάστρα και τη νοικοκυρσύνη και παντού το Ζαγορίσιο μεράκι σ' όλο του το μεγαλείο, στις λουλουδιασμένες αυλές, στους γραμμένους νοντάδες, στα μπάνια και τις μπουχαροποδιές, στις πιανοθήκες και τα μπιζίρια, Σάλες και κρεβάτες κρένουν και τα ντελικά τα κουρτινάκια στα σιδερόφραχτα παραθύρια σε ξεστρατίζουν. Οι πολλοί και μερακλικοί ξένωνες σε προσκαλούν να ξεποστάσεις.

Αυτή την ομορφιά κατόρθωσε και αιχμαλώτισε ο ωραίος αυτός οδηγός της Βίτσας προκαλώντας τον ξένο να την γνωρίσει.

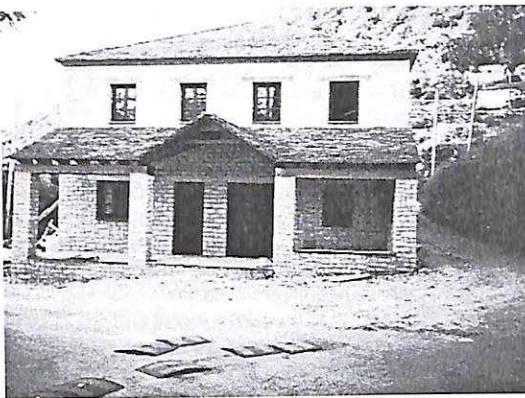
Αξίζουν πολλά συγχαρητήρια στους συντελεστές της έκδοσης, τον κ. Τάκη Γιαννή, διευθυντή του σύμβολου του κληροδοτήματος της Αγγελικής Παπάζογλου, που είχε την ωραία αυτή ιδέα, τον Θανάση Παλιάτσο, ένα νέο παθιασμένο Ζαγορίσιο, από τα αξία νέα στελέχη του Ζαγορίου σήμερα, που είχε την γενική επιμέλεια της έκδοσης και τη συγγραφή των κειμένων στηριζόμενος στα γραπτά των Νικολαΐδη, Φαντίτσιου, Δάνου, Βασδέκη κι άλλων Ζαγορίσιων συγγραφέων.

Επίσης στη Τζένη Λαδία, Φερηνίκη Βαταβάλη, Στέφανο Τσιόδουλο, Ιφιγένεια Γαραντζιώτη, Αλέξανδρο Γιαννή, Ευαγγελία Ζωΐδου, Γιάννη Παππά, Μαργαρίτα Σαουνάτσο, Αλκή Σφαγού κ.α.

Μακάρι κάθε Ζαγοριώτη να μπορούσε να μας προσφέρει ένα τέτοιο μικρό θησαυρό.

Η Βίτσα και το κληροδοτήμα Αγγελικής Παπάζογλου άνοιξαν το δρόμο.

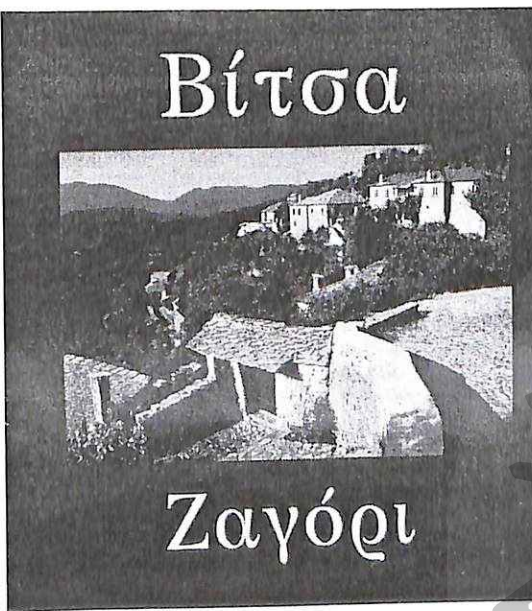
Ελένη Οικονομίδου-Δουβλή

γοι τοίχοι του. Ποιος και γιατί να αγοράσει το οικόπεδο; Και όμως, ο τότε Πρόεδρος της Δοβράς κ. Γαβριήλ Παπαναστασίου και νυν Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου, το απετόλμησε για λογαριασμό της Κοινότητας και σε συνέχεια του Δήμου. Σήμερα, από τα ερείπια υψώθηκε ένα θαυμάσιο πέτρινο κτήριο. Διατηρεί τη μορφή του άλλοτε χανιού και στεγάσει τις Υπηρεσίες του Δήμου. Εξαιρετική τοιχοποιία του, θαυμάσια η διαρρύθμιση και επίπλωση του εσωτερικού του. Εύγε! Έτσι οι Ασπράγγελοι σήμερα –ποιος να το πίστευε για το ολοκληρωτικά πυρπολημένο χωριό– διαθέτουν πέντε μεγάλες αίθουσες και δεκατρία γραφεία. Υπερκατέχει όχι μόνο για τις ανάγκες του Δήμου, μα στεγάζουν άνετα και αξιπρεπώς: ιατρίο, το Τοπικό Συμβούλιο, ο Πολιτιστικός Σύλλογος, Κτηνιατρείο, και Γραφείο (αμισθί) τον ταχ. διανομέα της περιοχής, μα και περισσότερων χώροι! Τίποτε άλλο, οι συνδημότες θα το γνωρίσουν από κοντά.

Ο ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ένας θαυμάσιος μικρός εύρητος και πλήρης οδηγός της Βίτσας για κάθε επισκέπτη αλλά και για κάθε Ζαγορίσιο, είναι η τελευταία έκδοση του κληροδοτήματος Αγγελικής Παπάζογλου.

Η καλαίσθητη έκδοση είναι αφιερωμένη «στους μόνιμους κατοίκους της Βίτσας, που χερίμωνα, κόκοιαιρι, διατηρούν τις πατρογονικές μας εστίες και λειτουργούν με περισσεία αγάπη και σεβασμό τις εκκλησιές και τα μοναστήρια μας».

Ξεφυλλίζοντας τις σελίδες του με το πολυτέλές χαρτί, τις θαυμάσιες φωτογραφίες, τα κατατοπιστικά ιστορικά και άλλα κείμενα, τις προσεγμένες λεζάντες στις μοναδικές ομορφιές φωτογραφίες, ανηφορίζεις και κατηγορείς και συ τα σκάκια με τα παλιά γκαλντερίμια με τα καλοβαλ-

Βίτσα

Επιστολές

Αγαπητό μου «ΖΑΓΟΡΙ»,
Είς το φύλλο 316 εκδόσεως του ήδη λήξαντος μηνός Σεπτεμβρίου 2004, ανέγνωσα τις δραστηριότητες του Μορφωτικού Συλλόγου ΚΑΒΑΛΛΑΡΙΟΥ.

Σαν συγχωριανός (Καβαλλάρης) κι εγώ, αισθάνθηκα υπερήφανος για τις δραστηριότητες αυτές, (όπως καθαρισμός των δρόμων και πλατείας από χόρτα κλπ) του Συλλόγου του χωριού μου και με ευχέρεια θα τους πω ένα μεγάλο Μπράβο.

Θα ήμουν όμως πιο ευτυχής κι εγώ αλλά και το σύνολο των συγχωριανών μας αν οι κ.κ. του μορφωτικού συλλόγου μας, προέβλεπαν και σε μερικές άλλες ενέργειες εντός των ορίων των δραστηριοτήτων του Συλλόγου, όπως την απομάκρυνση από μέσα από τα όρια του οικισμού μας των ευρισκομένων στάβλων που σταβλίζονται διάφορα αιγοπρόβατα που η παρουσία τους εγκυμονεί κινδύνους εις την υγείαν των κατοίκων, στην μόλυνση του περιβάλλοντος, την καθαρή εικόνα του χωριού μας, την αντιαισθητική εικόνα επίσης που ο κάθε επισκέπτης μας ατενίζει, κοπρίες ζώων, επιθετικές μαντροσκυλών κλπ, όπως επίσης και την απομάκρυνση ενός πλαστικού σωλήνα επιφανειακής της κεντρικής οδικής αρτηρίας της 42ας οδού τοποθετημένος για την εξυπηρέτηση ευκολα κάποιου συγχωριανού μας να μεταφέρει τις ακαθαρσίες-λύματα (ελλείψει βοθρού) στο παραπλήσιον ρυάκι και από εκεί να εκχύνεται στον ποταμό Ζαγορίτιο.

Έτσι λοιπόν, μαζί με τους επαίνους κάνω και τις επισημάνσεις μου βοηθώντας το έργο τους.

Εξάλλου το Ζαγόρι φημίζεται, για τον πολιτισμό, τα γραμμάτια και την καθαριότητα που είναι η μιση αρχοντιά.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Γ. Ι. Τόσκας
Δημοσιογράφος

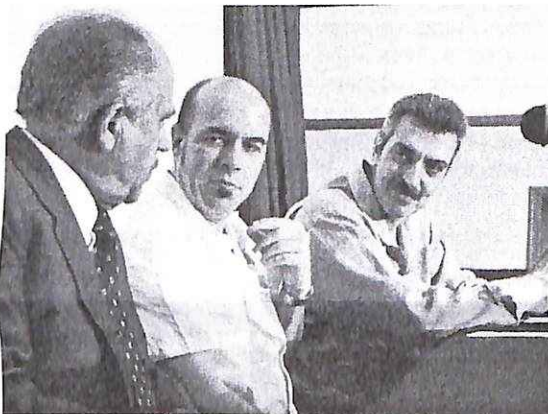
Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΔΙΣΚΟ ΤΟΥ ΜΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Μια μουσική συνάντηση στο Ζαγόρι

Ο Γρηγόρης Καψάλης συναντά τον Γιάννη Παπακώστα και τον Χρήστο Ζώτο

Ξεκινώντας λοιπόν την τρίτη δισκογραφική παραγωγή του Συνδέσμου Ζαγορισιών αισθανόμαστε ήδη εγγεγραμμένοι μέσα σ' αυτήν την ουμανιστική παράδοση, που θέλει την συνειδηση διευρυμένη και την μνήμη εναργή. Στην παρούσα έκδοση επιχειρήσαμε να καταγράψουμε μια μουσική συνάντηση. Αυτή η συνάντηση δεν είναι τυχαία, δεν είναι τυπική, δεν είναι «αυθόρμητη». Εννοήθηκε εξ' αρχής σαν μια συνέντευξη μεταξύ κάποιων εκ των πλέον δεξιotechών μουσικών από αυτούς που (άλλοι περισσότεροι άλλοι λιγότερο) θήτευσαν στο Ζαγόρι.

Ο Γρηγόρης Καψάλης (κλαρίνο και τραγούδι), ο Χρήστος Ζώτος (λαούτο) και ο Γιάννης Παπακώστας (τραγούδι) είναι τρεις από τους μεγαλύτερους εν ζωή λαικούς καλλιτέχνες σήμερα που δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στην Ηπειρο. Η συνάντησή τους σ' αυτήν την παραγωγή δεν είναι βέβαια πρωτότυπη, ούτε καν αναπάντεχη: οι λάτρεις του ζαγορισιού ρεπερτορίου τους έχουν απολαύσει πολλές φορές μαζί στις ζυγιές των τοπικών πανηγυριών. Είναι ωστόσο μια συνάντηση διαφορετική, γιατί εντάχθηκε σε μια αποστασιο-

ποιητική διαδικασία: στον χώρο του αυτοσχέδιου στούντιο (στο παλιό δημοτικό σχολείο του Δίκωρφου), η τέχνη τους συναντήθηκε με τον διάλογο, που σπάνια βρίσκει θέση στον επαγγελματικό τους χώρο. Εμείς, οι ας πούμε επαγγελματίες, αλλά και η Κατερίνα (περαστικά της!), η Κούλα, ο Παντέλης, η Ρούλα, ο Πολύβιος, ο Φάνης και άλλοι, Δικωρφίτες και Ζαγορίσιοι, του περιτριγυρίσαμε με χίλιες δυο απαιτήσεις, ερωτήσεις, παραγγέλεις, διαφωνίες, σε μια ατέλειωτη συνδιαλλαγή που είχε μόνη αιτία και αρχή τη μουσική τους. Μνήμες, εμπειρίες, αισθήματα, σε ένα περιβάλλον όπως πάντα ζεστό φιλόξενο, διυλιστηκαν μέσα από τους ήχους της κομπανίας, που οδηγούσε τόσο το θυμικό μας, όσο και το λογικό μας.

Πολύ συχνά είναι αλήθεια, δίνεται προτεραιότητα στην καταγραφή «άγνωστου» υλικού, με την αγωνία να διασωθεί αυτό που τείνει να εκλείψει δια παντός. Αυτή η «σωστική αρχαιολογία» των ήχων συχνά απόσπασε την προσοχή μας από την ανάγκη να καταγραφεί και μια άλλη διάσταση της μουσικής επιτέλεσης: Αυτή που συνδέεται με την ζωντανή διάδραση των δεξιotechών των είδους μεταξύ τους, αλλά και με τους μερακλήδες γλεντιοτζίδες, που με τις απαιτητικές αξιώσεις τους δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανέλιξη του μουσικού ύψους σε ένα πολύπλοκο κώδικα επικοινωνίας. Στο Δίκωρφο κατασκευάσαμε χώρο και συνθήκες «αποκλειστικότητας», όπου η διάταξη και η έκταση των μουσικών εκτελέσεων ορίζονται από τον ίδιο τον σολίστα και τον στοχαζόμενο ακροατή. Ωστε να προβληθεί εκείνος ο χαρακτήρας του ρεπερτορίου, ο οποίος φανερώνει τις δεξιotechνικές πτυχές του, που ευνοεί τον αναστοχασμό πάνω στο μουσικό υλικό και δίνει στην συνειδηση το χρόνο να εκτιμήσει όλον τον πλούτο. Σαν ένα είδος «μουσικής δωματίου», που αναδεικνύει την λόγια πλευρά του ρεπερτορίου (αναπόσπαστο κομμάτι του ζαγορισιού μουσικού πολιτισμού λόγω της αστικής και

κοσμοπολίτικης συγκρότησής του), μακριά από τις ανάγκες που επιβάλλει το κοινό γούστο και η οικονομία του χρόνου και των μέσων στο ομαδικό γλέντι.

Προκύπτει έτσι ένα περιβάλλον άκρως καλλιτεχνικό, που καλλιεργεί τις συνθήκες για να αποτυπωθούν οι πιο κρυφές πτυχές της τέχνης των λαϊκών δεξιotechών, που συχνά, αποσιωπούνται ή παραγνωρίζονται. Και δίνεται η δυνατότητα στον «αρχαιολόγο των ήχων» να ανιχνεύσει στις λεπτές αποχρώσεις των εκτελέσεων αυτών τα πιο ασφαλή ίχνη μιας βαριάς μουσικής κληρονομιάς, με ρίζες που φτάνουν πολύ μακριά, αλλά και την εξελικτική διαδρομή μιας παράδοσης που βρίσκεται σε διαρκή ρέουσα πορεία. Πραγματοποιώντας τις συγκεκριμένες ηχογραφήσεις θέλαμε από αυτήν την οπτική γωνία να αναδείξουμε την πολυπλοκότητα και την ιδιαιτερότητα της ζαγορισίας μουσικής σχολής, της οποίας τα μουσικά ο Γρηγόρης Καψάλης και οι υπόλοιποι συμπρωταγωνιστές της έκδοσης κατέχουν και αποδίδουν με τον προσωπικό τους τρόπο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η συνάντηση στο Δίκωρφο δεν προσχεδιάστηκε με βάση κάποιο ρεπερτοριακό «τυπικό», άλλα ορίστηκε από τις διαθέσεις των ιδίων των μουσικών. Έτσι, ακούμε και πάλι μετά από τόσα χρόνια σε δίσκο τον Καψάλη να τραγουδά κομμάτια δύσκολα, γραμμένα σε δύσβατους λαϊκούς δρόμους, με απαιτητικές εκτάσεις, εντάσεις και δυναμικές. Έτσι οδηγήθηκε η κομπανία όλη σε μια εκ νέου ανάγνωση και σε μια επαναδιατύπωση κομματιών χλιποπαιγμένων, που ωστόσο πάντα θα ζητούν την «ιδανική» εκτέλεση, αν πράγματι υφίσταται κάτι τέτοιο.

Δεν πρέπει λοιπόν να αναζητήσει κανείς στην παρούσα ηχογράφιση «ορθές» υφολογικά και εκτελεστικά εκδοχές. Στο συγκεκριμένο ερμηνευτικό πλαίσιο τέτοιες αξιώσεις είναι ουτοπικές και μάλιστα συντηρητικές. Η μουσική σύμπραξη εδώ δικαιώνει το μουσικό υλικό μέσα από την κεκτημένη δεξιotechνία της εκτέλεσης, και προπαντός μέσα από την επιτούχο προστατευτικά προφυλαγμένη υψηλοφροσύνη της ερμηνευτικής προσέγγισης ...

... Το μουσικό υλικό της συλλογής δεν περιορίζεται σε «ζαγορισίες» επιλογές. Συγκροτήθηκε γύρω από το πρόσωπο του ίδιου του Καψάλη, αγκαλιάζοντας το ευρύ φάσμα του ρεπερτορίου που σημάδεψε την καλλιτεχνική του πορεία. Από εκεί επιλέχτηκαν οργανικοί σκοποί και τραγούδια που μπορούν να περιγράψουν το πορτρέτο του ως δεξιotechνική της εκτέλεσης και της ερμηνείας, αλλά και ως σοφού γνώστη μιας τέχνης που κατέκτησε με μακρόχρονη εμπειρία και επαγγελματική τριβή. Με άξονα τον καλλιτέχνη Καψάλη λοιπόν, οι εκδοχές που αποδίδονται εδώ αποτελούν στην ουσία τις τοπικές εκδοχές κομματιών που ο ίδιος βρήκε στο Ζαγόρι ή που έφερε μαζί του όταν στις αρχές του '60 εγκατέλειπε το μέγα σχολείο του Ήρωμέρου για να συναντήσει τα θρυλικά «Τακούτσια».

Ως κεντρικό πρόσωπο της έκδοσης, ο Γρηγόρης Καψάλης έρχεται να αναπτύξει με τους μουσικούς που τον περιβάλλουν ένα ιδιαίτερο πεδίο διαλόγου.

Τον Χρήστο Ζώτο τον συναντά στις δεξιotechνικές αποδόσεις οργανικών σκοπών και τραγουδιών με έκδηλες τις επιρροές από την κοινή «οχολή» μαθητείας τους, αυτή του Ήρωμέρου. Τον συναντά επίσης στις δεξιotechνικές λεπτομέρειες της κάθε «πάρτας» των σκοπών και της κάθε «φωνής» των οργάνων. Είναι και για τους δυο τους αυτή μια γλώσσα κοινή, η γλώσσα των μουσικών της γενιάς τους.

Με τον Γιάννη Παπακώστα ο Καψάλης συναντιέται στις πιο μύχιες πτυχές ενός ρεπερτορίου γεμάτου από τοπικές ιδιοτροπίες. Κανείς δεν γνωρίζει όσο οι δυο τους τις κάθε λογής προφορές, τσαλκάντζες, γλιστρήματα και τραβήγματα της φωνής, που αποτελούν βασικά δομικά στοι-

χεία της κοινής μουσικής έκφρασης που υπηρετούν και οι δυο, το τραγούδι. Και οι τρεις τους, μαζι με τα υπόλοιπα μέλη της κομπανίας, συναντώνται στην πολύχρονη και επίπονη αναμέτρηση με τον προφορικό λαϊκό μουσικό λόγο, τον οποίο διαρκώς προσπαθούν να προάγουν βάζοντας με ανεξίτηλα σημάδια τις προσωπικές τους σφραγίδες.

Οι τρεις τους επέλεξαν τους νεότερους συμπρωταγωνιστές τους: τον Κώστα Χαλιγιάννη, δεξιotechνικό στο ντέφι και τα κρουστά από την μεγάλη και γνωστή μουσική οικογένεια του Παράκαλου Ιωαννίνων, και τον πανελληνίως γνωστό δεξιotechνικό του βιολιού Κυριάκο Γκουβέντα, ο οποίος κλήθηκε να υποστηρίξει τις ανατολιτικές χροίες του τοπικού ρεπερτορίου. Την παρέα συμπλήρωσε ο Αλέξανδρος Αρκαδόπουλος, παλιός μαθητής του Γρ. Καψάλη και πολλά υποσχόμενος σήμερα δεξιotechνής του κλαρίνου, ο οποίος σιγοντάρησε τον Γρηγόρη αλλά, και τον αντικατέστησε στο όργανο όταν αυτός χρειάστηκε να τραγουδήσει.

Τίποτε δεν θα είχαμε καταφέρει στο Δίκωρφο αν δεν ήταν μαζί μας ο Νίκος Διονυσόπουλος, ο

ο οποίος είχε για άλλη μια φορά την συνολική ευθύνη για την επί τόπου ηχογράφιση και την εκ των υστέρων τελική διαχείριση του ήχου, αλλά και όλης της έκδοσης. Δεν είναι όμως μόνο οι τεχνολογικές του δεξιότητες και η μεγάλη του πείρα που κάνουν τον Νίκο πολύτιμο συνεργάτη. Η πολύχρονη θητεία του ως ερευνητή στον χώρο των λαϊκών μουσικών, που συνδυάζει γνώση και ήθος ήταν ασφάλεια και εγγύηση για την εκπλήρωση των κοινών στόχων μας, σε όλα τα στάδια της παραγωγής.

Παλιά γνώριμη φιγούρα στην Ήπειρο και το Ζαγόρι, η σκηνοθέτης Ελπίδα Σκούφαλου είχε την ευγένεια να παραχωρήσει ένα μέρος της προσωπικής της δουλειάς με θέμα τους λαϊκούς μουσικούς και τα δρώμενα της Ηπείρου, και να συνθέσει τις εικόνες του DVD που συνοδεύουν την παρούσα έκδοση. Με την δημιουργικότητα και το πνεύμα που διαθέτει, η συνεργασία μαζί της είναι πάντα μια απόλαυση.

Δυο ακόμη κορίτσια συνέβαλαν αποφασιστικά στο τελικό αποτέλεσμα, η Αφροδίτη Ζούκη που είχε την γραφιστική επιμέλεια και η Σίτου Θεοδοσίου, που μετέφρασε τα κείμενα στα αγγλικά.

Πρωτεργάτης στην σύλληψη αλλά και την πραγμάτωση της ιδέας αυτής ο ακούρατος πρόεδρος του Συνδέσμου, κ. Πολύβιος Καρράς, ερευνητής και συλλέκτης κάθε είδους τεκμηρίων της ζαγορισίας παράδοσης, αλλά προπαντός μερακλής γλεντιοτζίς, και μόνη αυτή η τελευταία της κάθε «πάρτας» των σκοπών και της κάθε «φωνής» των οργάνων. Είναι και για τους δυο τους αυτή μια γλώσσα κοινή, η γλώσσα των μουσικών της γενιάς τους.

Απόσπασμα από την ομιλία του μουσικού λόγου
Γιώργου Κοκκώνη
στην παρουσίαση του δίσκου
στις 24 Ιουνίου στην αίθουσα εκδηλώσεων της Ε.Η.Μ.

Η Μάχη της Πίνδου

«Η Ιστορία γνωρίζει έναν μόνο νόμο, το νόμο να κυνηγάει το ψέμα και να παρουσιάζει την αλήθεια».

Τάκιτος

θηκε.

Στο μεταξύ η «Τζούλια» πάνω από τον Σμόληκα, άνοιξε τις δαγκάνες της τανάλιας της και κατόρθωσε μέσα σε δύο 24ωρα να ανατρέψει τα πάντα και ξεφυτρώνοντας από παντού να χτυπά, να διαλύει και να προχωρεί. Οι Ιταλοί χτύπησαν με ευστοχία στον πιο αδύνατο κρίκο και τον διέλυσαν εύκολα. Γενικεύτηκε η τάση φυγής και η κατάρρευση ήταν πλήρης.

Την τέταρτη μέρα του πολέμου η Πίνδος είχε αδειάσει από τον Ελληνικό Στρατό και το Γ.Ε.Σ. ομολογεί και μπράβο του, ότι το βράδυ της 31/10/1940: «Επί της Πίνδου ουδέν φίλο τμήμα υπήρχε, ίνα αντιτάξει αντίστασιν εις τον εχθρόν, και προσθέτει: «Η Τζούλια την 1η Νοεμβρίου βρισκόταν μέσα στο Ελληνικό έδαφος, εις βάθος 30 χιλιομέτρων και σε πλάτος 20 στο έδαφος της Πίνδου».

Τις πρώτες ώρες του πολέμου, που οι πληροφορίες ήταν ακόμη θολές, το Γ.Ε.Σ. αναστατώθηκε, τόσο πολύ από την άτακτη υποχώρηση των δυνάμεων του Δαβάρη, ώστε τη δεύτερη κιόλας μέρα του πολέμου, αναθέτει την διοίκηση όλων των δυνάμεων στην Πίνδο στον υποστράτηγο Βραχνό.

Φτάνοντας την 30/10/1940 ο Βραχνός στο Εφταχώρι βλέπει στην μικρή πλατεία του, σκόρπιους άοπλους στρατιώτες. «Τι είναι αυτοί;» ρωτάει «Φυγάδες» του απαντούν και διατάζει να συλληφθούν αμέσως. Νευριασμένος από τους φυγάδες καταδιώκει τους πάντες μέχρι και τον Δαβάρη, στον οποίο λέει: «Κύριε Δαβάρη δεν είναι δυνατόν να ανεχθώ την κατάσταση αυτήν. Εννοώ, άπαντες οι φυγάδες να εξέλθωσι του χωρίου και να ανασυνταχθούν εις οργανικά τμήματα και να υποβληθούν εις την Μεραρχίαν μηνύσεις κατά παντός υπευθύνου».

Στην αναφορά του προς το Γ.Ε.Σ. ο Βραχνός αναφέρει: «Στην Πίνδο δεν υπήρχε ουδεία στρατιώτης, οι πάντες είχαν συμπίπτει εν αταξία. Η κατάσταση ήτο κρίσιμη. Η υποχώρησις του αποσπάσματος εγγίζει τα όρια φυγής. Αποστείλατε ανώτερον δικαστικόν προς ενέργειαν ανακρίσεων και καταλογισμόν ευθυνών». Ο δικαστικός, ταγματάρχης Αγοραστός φθάνει στο Εφταχώρι και αρχίζει ανακρίσεις. Με τις ανακρίσεις του παραπέμφθηκαν αρκετοί στο στρατοδικείο. Μερικοί καταδικάστηκαν σε θάνατο, «δεν εκτελέστηκε κανένας» ισχυρίζεται ο στρατηγός Μαχάς. Ποιοι ήταν οι καταδικασθέντες; Κανείς δεν έμαθε.

Όταν άρχισε ο πόλεμος η διάλυση του στρατού μας στην Πίνδο, χωρίς καμιά ουσιαστική μάχη, βαρύνει κατά οποιαδήποτε εκδοχή των πραγμάτων τη διοίκηση του αποσπάσματος. Ούτε ο Δαβάρης ούτε οι διοικητές των μονάδων του μπόρεσαν να κρατήσουν τους άνδρες

Ο στρατηγός Πετροτσόπουλος θεωρεί τελειώς αδικαιολόγητη την εγκατάλειψη στην Πίνδο. Ο στρατηγός Βραχνός ως υπυπουργός εσωτερικών το 1954 μιλώντας στη Βουλή των Ελλήνων για το θέμα της ανεγέρσεως ανδρείωντος του Δαβάρη είπε επί λέξει: «Ο έρρανος προς ανέγερση ανδρείωντος του Δαβάρη εις στιγμήν καθ' ην ο αμερόληπτος ιστορικός βάσει επισήμων στοιχείων θα αποφανθεί αντιθέτως προς τον δημιουργηθέντα σκοπίμως θρύλον οδίκει καταφώνως τους πραγματικούς ήρωας εις τους επιγεννησόμενους και επιπλέον θα φέρει σύγχυσιν εις τας επερχόμενας γενεάς μη δυνάμενας να διακρίνωσι ποιοί είναι οι πραγματικοί ήρωες ίνα τους οφείλουν ευγνωμοσύνην δια την ελευθερία των και ποίοι όχι, πράγμα το οποίον θα εκμεταλλευθούν εις μη πιστεύοντες εις τα ιδανικά της αγαπημένης μας πατρίδας και αποβεί εις βάρος της ιστορίας και του έθνους μας».

Αν η εισβολή στην Πίνδο γινόταν από δύο ιταλικές μεραρχίες και όχι μόνο από την Τζούλια θα σαρωνόταν κάθε ελληνικό εμπόδιο και η άμυνα στο Καλπάκι θα κατέρρεε από τον κίνδυνο της κύκλωσης. Εδώ πρέπει να τονιστεί με έμφαση πως η επίθεση των Ιταλών στο Καλπάκι είχε εκφυλιστεί και στις 9/11/1940 σταμάτησε οριστικά, γεγονός που έδωσε τις βάσεις για τη νίκη.

Είναι αξιο απορίας πως ο Αρχιστράτηγος Παπάγος, ο οποίος γνώριζε τα πάντα, δέχτηκε την προώθηση του Δαβάρη, σε πρόταση του στρατηγού Καραβία, στενού φίλου της οικογενείας Δαβάρη.

«Από όλους τους επώνυμους πρωταγωνιστές του πολέμου, ο Δαβάρης έχει καταλήξει να είναι σήμερα το μοναδικό όνομα, που συνδέουν οι περισσότεροι Έλληνες όχι μόνο με την Μάχη της Πίνδου, αλλά και με το 1940 γενικότερα. Η ακραία αυτή περίπτωση επιλεκτικής συλλογικής μνήμης μόνο ως αποτέλεσμα κρατικών επιλογών μπορεί να εξηγηθεί». (Γ. Μαυρογορδάτος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθημερινή 28/10/1987).

Για την Ιστορία της Μάχης της Πίνδου τα λόγια του Π. Πιπινέλη έχουν κάποια σχέση: «Μόνο η ιστορία ανοίγει όλα τα μονοπάτια της ζωής. Τα μονοπάτια που παρελθόντες έχουν ατέλειωτη την προέκταση τους προς το μέλλον».

Η Μάχη της Πίνδου είχε κάτι πολύ πρωϊκό κα τραγικό μαζί. Οι ιστορικοί πρέπει να δώσουν στους νεότερους μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της πολυμέτοπης και ιδιόμορφης αυτής μάχης.

Πηγές:

Η Ιταλική μεραρχία Τζούλια στην Πίνδο. Σ. Σιωμοπούλου.

Ιστορία Νεότερης Ελλάδος: Δ. Κόκκινου.

Η Ιταλική εισβολή: Γ.Ε.Σ. Ανατομία του έπους 1940-41: Α. Αρσενίου

Τα ζωί ενός στρατιώτη: Ι. Καραβία

Τα δύο όχι: Κ. Πανταζή

Η μάχη της Πίνδου: Β. Βραχνού

Ιστορία του Ελληνοϊταλικού πολέμου: Α. Εδιπίδου

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ

Τα ξημερώματα εκείνης 2-3ης Νοεμβρίου 1940 λέγοντας προς εμένα ακουμπισμένος όπως και ανωτέρω αναφέρω, στην μαγγούρα που κρατούσε στα χέρια και νομίζω πως έπρεπε να ήταν και άρρωστος γιατί η φωνή του ήταν τρεμουλιαστική:

— Άντε παιδιά μου, να διώξουμε τους Ιταλούς από την Γκραμπάλα, γιατί αν χάσουμε την Γκραμπάλα, χάθηκε όλη η Ελλάς και όπως πιστεύω την ώρα που μας έλεγε αυτό ο Υποδιοικητής μας είχε πυρετό, ήταν άρρωστος.

Δεν μπορώ να περιγράψω πάλι τα συναισθήματα που με έχουν πλημμυρίσει μέσα μου και να μην τα πολυλογώ όλα είχαν ετοιμασθεί κατά τον καλλίτερον τρόπο, συνεπληρωθή πληρώς η Διμοιρία μου και έτσι μόλις άρχισε να χαράζει όλα ήταν έτοιμα στη γραμμή εξομήσεως. Χωρίς θόρυβο και χωρίς πυροβολισμών με τα πολυβόλα στα χέρια από τα χαράματα και την νύκτα ακόμην στον αυχένα της Ψηλορράχης και οι περισσότεροι από αυτούς ήταν οι στρατιώται που ήσαν και πριν στα υψώματα της Γκραμπάλας

με τον ίδιον Λοχαγόν Τσίτον, για τον οποίον κακώς είχαν διαδόσει ότι εφονεύθη η συνελήφθη αιχμάλωτος.

Και πριν καλά-καλά φέξει με το πρώτον σάλπισμα: «Προχωρείτε, προχωρείτε» και με πρώτον και καλλίτερον μπροστά τον Ταγματάρχη Πανταζήν με το πιστόλι στο χέρι του φωνάζοντας:

— Εμπρός παιδιά, επάνω τους.

Και δίδοντας εντολές και οδηγίες προς τα ανηφορίζοντα τμήματά μας.

3.11.40
Αιφνιδιάζονται οι μακαρονάδες. Επαναλαμβάνω, ο αιφνιδιασμός εγένετο τσόνον αθουβώς και με τέτοιαν επιδεξιότητα που με τις σάλπιγγες το «προχωρείτε-προχωρείτε» και τις φωνές του «αέρα-αέρα», οι Ιταλοί κατελήφθησαν εξ απήνης ή μάλλον, όπως λέγεται, τους πιάσαμε στον ύπνο, και στην αρχή προσπάθησαν ν' αντιδράσουν, αλλά πολύ γρήγορα ετράπησαν εις φυγήν καταδιωκόμενοι από εμάς. Ήταν τέτοιο το ηθικό και ο ηρωισμός των στρατιωτών μας, που δεν μπορού να βρω τις κατάλληλες λέξεις και φράσεις να περιγράψω αυτό που εγένετο κατά την πρωϊαν αυτήν

στην πλαγιά της Γκραμπάλας και προς το μέρος της Ψηλορράχης και αυτό το αποδίδω στο ότι οι περισσότεροι από τους στρατιώτες που παίρνανε μέρος στην αντεπίθεση ήταν οι υπερασπισταί του μέρους αυτού και ως εκ τούτου μηδέ και του υποφαινόμενου εξαιρούμενου, δεν βλέπαμε την ώρα και στιγμήν να φθάσωμε μια ώρα ενωρίτερα στη

Απόσπασμα
από το «Ημερολόγιο»
του εφ. Ταγματάρχη
Κων. Αναγνωστόπουλου

θέση μας που είχαμε πριν από μίαν βδομάδα και που είχαμε εγκαταλείψει προ ολίγων ωρών και αυτό το φέραμε βαρέως και ο ένας συναγωνίζετο τον άλλον, ποιος θα φθάσει πρώτος στην κορυφή, αδιαφορώντας δια το κάθε τι που συνέβαινε γύρω του.

Ενδεικτικώς αναφέρω ορισμένα περιστατικά που συνέβησαν μεταξύ των ανδρών της Διμοιρίας μου (εννοώ τα πολυβόλα που μετεφέροντο στα χέρια και όσοι δεν έχουν υπόψιν τους το κυρίως πολυβόλον, είχε

βάρος 10
οκάδες, 8
οκάδες ο τρί-
ποδας και 3-
4 οκάδες, 8
οκάδες ο τρί-
ποδας και 3-
4 οκάδες το περιστρεφόμενον υπο-
στήριγμα) και επειδή η πλαγιά που εγένετο η επίθεσις είχαν απότομον κλίσιν και επειδή

εμαχόμεθα με άλματα, λαχανιασμένοι και κατακουρασμένοι, συνέβησαν και ορισμένα περιστατικά τα οποία ίσως μερικοί να τα θεωρήσουν ότι είναι υπερβολές. Μάλιστα ο σκοπευτής μου Σαιτούφης από τα χωριά του Μετσόβου, ένας στρατιώτης πάνω από 1,80 μ. ύψος πέφτει λιπόθυμος κατά την διάρκεια της μάχης και στην ώρα της μετακινήσεως του πολυβόλου, ένα άλλο περιστατικόν, ένας μικρόσωμος Ιταλός στρατιώτης από αυτούς που είχαν αποκοπεί από τους άλλους που είχαν τραπεί εις φυγήν, κρυμμένος πίσω από έναν θάμνον ασφάκας πυροβολούσε προς την κατεύθυνσιν μου ίσως και του Ταγματάρχη, γιατί τελούσα υπό την άμεσον εποπτείαν και εκτελούσα τις εντολές του κατά την ώρα της μάχης. Το αντελήφθην γιατί δύο σφαίρες σφουρίζανε κοντά στ' αυτιά μου και την ώρα που γύρισα λίγο το κεφάλι μου προς τα δεξιά τον βλέπω, αλλά πριν ακόμη προλάβω να πω ή να κάμω κάτι, βλέπω κάποιον από τους δικούς μου στρατιώτες να πέφτει επάνω του και να τον κλωτσοπατάει με τα χέρια και τα πόδια, αιχμαλωτίζοντάς τον.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ

ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΜΟΝΑΔΩΝ

Α. ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ ΣΟΥΔΕΝΩΝ Συν/ρχης ΡΗΓΑΣ Β'

ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ ΙΙΙ/15 ταγμ. Κ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ

ΑΣΣΟΝΙΣΙΑ ΙΙ/15 ταγμ. Μ. ΚΑΡΑΜΑΛΕΝΓΚΟΣ

ΕΦΔΡΙΑ 1/15 ταγμ. Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ μετά την σύμπτηξιν αμυντικού ελιγμού.

Πυροβολικόν υποστηρίξεως. ΜΟΙΡΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ Ταγ/ρχης ΒΕΡΣΗΣ.

Δυο πυρ/χίες 75 χιλ. (Καφέρης και Κρίκας)

Μία πυρ/χία 105 χιλ. (Παπαβασιλόπουλος)

Ένας ουλαμός 105 χιλ. (Παπασαστόλου)

Ένας ουλαμός 65 χιλ. (Κολιόπουλος)

Β. ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ Αν/χης ΜΩΡΑΪΤΗΣ ΙΩΑΝ.

1/40 Ταγ/χης ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ

Λόχος πολυβόλων Φατούρος

Αντιαρματική Πυρ/χία 37 χι' ΧΑΓΛΗΣ

Μοίρα Πεδινού Πυρ/κού ταγμ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΑΚΗΣ με αντιαρματική αποστολή. 2 Πυρ/χίες 75 χιλ. Σερβετάς και Αλεξόπουλος.

Μία Πυρ/χία 104 χιλ. Καραπάνος.

Γ. ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟ ΓΕΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ

ΜΟΙΡΑ ΒΑΡΥ ΠΥΡ/ΚΟΥ Ταγμ. Μορκανάτος

Μία Πυρ/χία 85 χιλ. Λυκαυγέρης

Δυο Πυρ/χίες 105 χιλ. Βαμβέτση και Γερμενός

Μία Πυρ/χία αντιαεροπορική 88 χιλ. με ουλαμόν 20 χιλ. Ζαρονίκος.

Εφεδρία: Τάγμα προκαλύψεως Δελβινακίου μετά την σύμπτηξιν αμυντικού ελιγμού, Ταγμ. Αλεβιζάτος Τζανής.

Δ. ΥΠΟΤΟΜΕΑΣ ΒΡΟΝΤΙΣΜΕΝΗΣ

Τάγμα πολυβόλων με λόχο βαρέων πολυβόλων Αντ/χης ΤΡΙΒΙΖΑΣ ΣΠ.

9. Οι τρεις υποτομείς (ΣΟΥΔΕΝΩΝ, ΚΑΛΠΑΚΙ, ΒΡΟΝΤΙΣΜΕΝΗΣ) αποτελούσαν τον τομέα ΝΕΓΡΑΔΩΝ με Διοικητήν τον Συν/χην ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΝ ΠΑΝ.

10. Τα οχυρωματικά έργα βελτιώθηκαν από τους φαντάρους των ταγμάτων που εγκατεστάθηκαν για να σταματήσουν ένα εχθρό μεγαλύτερο σε αριθμό, με καινούργιο οπλισμό και σύγχρονα μέσα, όλμους, άρματα μάχης, αεροπλάνα μαχητικά και βομβαρδιστικά. Τα ψυχομένα παλληκάρια με θάρρος και υπομονή με τη ξιφολόγη και τη χειροβομβίδα κρατάνε τη θέση τους και περιμένουν.

Στις 4 η ώρα το πρωί της 28 Οκτωβρίου 1940 το τηλεφωνικό κέντρο της VIII Μεραρχίας πήρε φωτιά. Πόλεμος!!! Τα πρώτα τηλεφωνήματα προς τα τάγματα προκαλήψεως να αποσύρουν αμέως τους άνδρες των φυλακίων και σύμφωνα με τις οδηγίες να συμπτυχθούν και να τεθούν υπό τας διαταγές των Μονάδων που θα εφαρμόσουν το σχέδιον του επιβραδυντικού ελιγμού.

Από την πλευρά της ΜΕΡΤΖΑΝΗΣ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ με το ΒΕΡΣΗ ξεκίνησαν από το ΜΠΟΥΡΑΖΑΝΙ. Από την πλευρά της ΚΑΚΑΒΑΣ Ο ΦΡΕΖΗΣ από το ΧΑΝΙ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ και ο ΚΩΣΤΑΚΗΣ από το ΚΟΥΤΣΟΚΡΑΝΟ, καθυστέρησαν τους Ιταλούς να φθάσουν στη γραμμή αντίστασης, με τις καταστροφές γεφυρών και ευπαθών σημείων στους αυτοκινητοδρόμους και με τα πυροβόλα και τα αυτόματα όπλα ως την 30 του Οκτωβρίου. Μετά τους παρέλαβε το πυροβολικό της γραμμής αντίστασης.

11. ΔΕΝ ΘΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ

Την 31 Οκτωβρίου η Φεράρα επύκνωσε της επιθετικές επιχειρήσεις προς Μεσοβούνι-Καλλιθέα και η θωρακισμένη Μεραρχία των Κενταύρων προς ΔΟΛΙΑΝΑ ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ παρά την έντονον αντιδρασιν του Πυροβολικού της γραμμής Αντίστασης.

Την 1 Νοεμβρίου η ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ εβομβάρδισε από το πρωί στις 9 η ώρα μέχρι το μεσημέρι, τη γραμμή αντίστασης με διαδοζικά κύματα από τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ μέχρι τη ΓΙΑΝΝΕΝΑ. Στο διάστημα που εβομβάρδιζε η αεροπορία, Η ΦΕΡΑΡΑ εβελτίωσε τις θέσεις της προς τα καλύβια του ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ με την βοήθεια του Ιταλικού Πυροβολικού και της πυκνής ομίχλης που εκάλυψε την περιοχή.

Το πρωί της 2 Νοεμβρίου οι προφυλακές της ΦΕΡΑΡΑ κατείχαν τη γραμμή ΤΖΟΥΦΑΡΑΧΗ-ΚΑΛΥΒΙΑ ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ. Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ χυμούσε κατά κύματα και άδειαζε τις βόμβες πάνω στην κορυφογραμμή από την ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ στην ΑΣΣΟΝΙΣΙΑ και στους Λόφους στο ΚΑΛΠΑΚΙ μέχρι τη ΖΙΤΣΑ.

Το μεσημέρι σταμάτησε η αεροπορία και άρχισε το ιταλικό πυροβολικό όλο μαζί ορειβατικό, πεδινό και βαρύ πάνω από δυο χιλιάδες βλήματα θα έπεσαν πάνω στις ελληνικές γραμμές.

Όλη η τοποθεσία σκάβονταν από τις εκρήξεις και οι βράχοι τσακίζονταν και τίναξαν γύρω χαλίκια που σφύριζαν σχίζοντας τον αέρα. Όλη η τοποθεσία ανάβραζε και βρόνταγε σαν παλιό σιδηράδικο. Το ιταλικό πυροβολικό σώπασε μετά το μεσημέρι στις δυόμισι και το πεζικό ξεκίνησε για επίθεση προς τις ελληνικές γραμμές σε όλο το μέτωπο από τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ στην ΑΣΣΟΝΙΣΙΑ και στο ΚΑΛΠΑΚΙ. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ πυροβολικό αγρίεψε και έριχνε πάνω τους πελεκητά. Το μέτωπο άναψε βρόντσι, ριπές και εκρήξεις με καπνούς και σκόνη. Κάπου σταμάτησαν. Άλλες επίμονες συνεχίσαν για να καηθλωθούν σε λίγο κι αυτές.

Οι επιθέσεις του Ιταλικού πεζικού είχαν όλες αποκρουσθεί. Ο καιρός βάραινε και γύρω στις εννέα άρχισε η μπόρα που συνεχώς δυνάμωνε η βροχή ανακατεμένη με χαλάζι. Ένα τάγμα Αλβανών με Ιταλούς είχε ξεκινήσει από τη ΤΖΟΥΦΑΡΑΧΗ, πέρασε τον αυχένα της ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ και άρχισε να αναριχάται από τη βορεινή πλευρά της ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ σκαρφάλωσε βρά-

ΜΑΧΗ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ

χο το βράχο και ξαφνικά φούντωσε και το ιταλικό πυροβολικό εναντίον της ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ η οποία φεγγοβολούσε από τις εκρήξεις και τα αστροπελέκια της καταγίδας που δυνάμωσε. Το Αλβανικό τάγμα έφτασε κοντά στην κορυφή. Ο Λόχος που βρισκόταν εκεί αιφνιδιασθηκε και παραζαλισμένοι συνεπιτήχθηκε προς τη ψηλοράχη. Ο εχθρός γαντζώθηκε στην κορυφή. Το Πυροβολικό σταμάτησε, αλλά η βροχή με κεραυνούς και χαλάζι έπνιξε με τον κατακλυσμό της τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ. Μέσα στο σκοτάδι χανόταν ο προσανατολισμός. Ο Μαυρογιάννης διάταξε να ξαναπαρθεί αμέσως με αντεπίθεση από τις εφεδρείες του Συντάγματος και την υποστήριξη του Πυροβολικού. Η Θύελλα λυσσομανούσε και ήταν αδύνατο να ξεκινήσει αντεπίθεση. Η Μεραρχία έδινε τηλεφωνικά οδηγίες για αγώνα μέχρις εσχάτων.

Κατά τις πέντε στα χαράματα κόπασε η βροχή και το πυροβολικό των Σουδενών άρχισε να χτυπάει τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ και σε λίγο σταμάτησε, τότε οι Λόχοι με την ιαχή «ΑΕΡΑ» όρμησαν εμπρός διά της Λόγχης και με τις χειροβομβίδες στο χέρι Αξιωματικοί και στρατιώτες χύμηξαν και ξεφώλια-

Του αποστράτου αξιωματικού του Τεχνικού, συνεργάτη του Συνταγματάρχη Μακρυγιάννη ΙΩΑΝΝΗ ΜΗΤΣΙΑΔΗ (Παπιγκιώτη)

σαν τους Αρβανίτες και τους Ιταλούς που δεν είχαν προλάβει να σχωρωθούν και να ενισχυθούν με εφεδρείες οι οποίες ανέβαιναν από τα καλύβια της ΑΡΤΣΙΣΤΑΣ. Λύγισαν και πήραν τον κατήφορο, αφήνοντας είκοσι νεκρούς και έξι αιχμαλώτους με πολύ οπλισμό. Μόνο πήραν μαζί τους πάνω από εξήντα τραυματίες. Ο ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ είχε αναθέσει την Διοίκησιν των τμημάτων Αντεπίθεσης στον Αντ/χη ΚΥΡΙΑΔΗ Γ. και στους Διοικητές των Ταγμάτων Κ. ΠΑΝΤΑΖΗ του ΙΙΙ/15 και Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ του Ι/15.

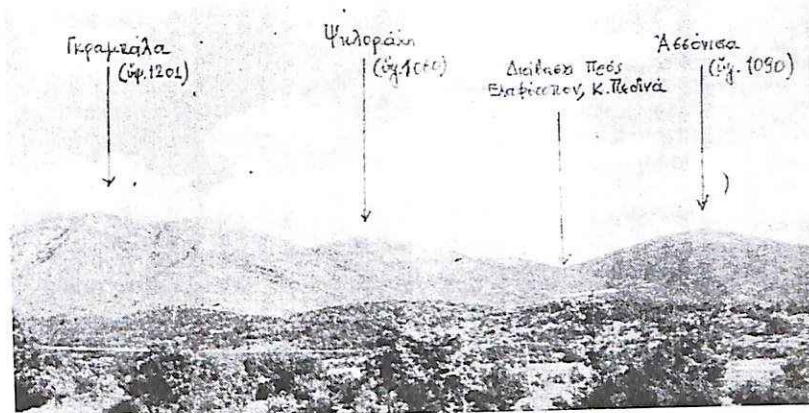
Τα παρατηρητήρια ξεκρίναν πυκνές εχθρικές συγκεντρώσεις με επιθετική διάταξη, προς τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ, την ΑΣΣΟΝΙΣΙΑ και προς το ΚΑΛΠΑΚΙ. Το Πυρ/κό μαζί με τα πολυβόλα της γραμμής μάχης, τους σταμάτησαν και τους ανάγκασαν να γυρίσουν πίσω. Ταυτόχρονα είχαν ξεκινήσει και τα άρματα μάχης της Μεραρχίας Κενταύρων στο δρόμο ΔΟΛΙΑΝΑ-ΚΑΛΠΑΚΙ. Μία φάλαγγα δυνάμεις 50 αρμάτων εκινήθη προς Παρακάλαμον και Μονήν Αγίου Ιακώβου. Την κίνισιν αυτή κτύπησε το πυροβολικό της Γκρίμπιανης. Μερικά εξ'αυτών προσπάθησαν να περάσουν μέσα από το έλος και βούλιαξαν. Η κυρία φάλαγκα από 80 και πλέον άρματα εκινήθη προς ΚΑΛΠΑΚΙ και ανεπτύχθη στις δυο πλευρές του δρόμου. Τα άρματα συνόδευαν μοτοσυκλετιστές. Στα 300 περίπου μέτρα από το Σταυροδρόμι τους κτύπησαν τα αντιαρματικά πυροβόλα. Τα πρώτα καθηλώθηκαν κι έφραξαν το δρόμο. Οι άνδρες από τα επόμενα και τους μοτοσυκλετιστές πέζεψαν και τ' αναποδογύρισαν να κάνουν τόπο. Τα πολυβόλα από τους λοφίσκους τους θέριζαν. Τα άρματα μάχης ανοίχτηκαν προς τα χωράφια αλλά το πυροβολικό τα τίναξαν στο αέρα μέσα σε φλόγες και μαύρους καπνούς. Αυτά που έρχονταν από πίσω έκαναν μεταβολή και μπερδεύτηκαν μεταξύ τους. Τα αντιαρματικά συνέχισαν να τα κοπανούν με χαλάζι από βλήματα. Κερανοί και φλόγες τα τύλιγαν και προσπαθούσαν να βρουν δρόμο για να φύγουν προς τα πίσω. Οι μοτοσυκλετιστές άφησαν τις μηχανές και προσπαθούσαν να κρυφτούν τρέχοντας. Άφησαν δέκα τσακισμένα άρματα με μια πλατφόρμα για ζεύξη των τωφρών που δεν προλάβαν να χρησιμοποιήσουν. Πενήντα μοτοσυκλετές, πέντε πολυβόλα και σκορπισμένα όπλα και πυρομαχικά.

Ο Ιταλός διοικητής των αρμάτων έστειλε μετά την φυγήν προς τα πίσω για ανασύνταξη το εξής σήμα όπως το μετέφρασαν οι διερμηνείς: «Φθάσας εις τον λόφον Καλπακίου, βάλλομαι πανταχόθεν υπό σφοδρού πυρός του εχθρικού πυροβολικού μικρού και μέσου διαμετρήματος το οποίον οι προνοητικοί και πονηροί Έλληνες έχουσι τάξει καταλλήλως και είναι αθέατον. Τοπυρ του πυροβολικού τούτου προκαλεί φοβερόν στρόβιλον και δέος διά της ευστοχίας και συντριπτικής βολής του επί των αρμάτων».

Ο Στρατηγός ΠΡΑΣΚΑ Αρχιστράτηγος του Ιταλικού Στρατού στην Αλβανία, διάταξε να ξαναρχίσει η επιχείρηση με συμπληρωματικές δυνάμεις στις 7 Νοεμβρίου, να διασπάσει την αμυντική γραμμή στο ΚΑΛΠΑΚΙ για να ανοίξει ο δρόμος προς τη ΓΙΑΝΝΕΝΑ.

Το πρωί άρχισε φοβερός βομβαρδισμός από την αεροπορία της αμυντικής γραμμής από τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ μέχρι το ΛΕΠΡΟΒΟΥΝΙ. Με διαδοχικά κύματα έριξαν στις κορυφογραμμές χιλιάδες βόμβες. Το Αντιαεροπορικό του ματα έριξαν στις κορυφογραμμές χιλιάδες βόμβες. Με ΖΑΡΟΝΙΚΟΥ έριξε δυο βαρεία αεροπλάνα και άλλα έφυγαν με καπνούς. Μετά από την αεροπορία άρχισε το πυροβολικό με όλα μαζί τα πυροβόλα μικρά και μεγάλα επί δύο ώρες και στη συνέχεια εξόρμησαν το πεζικό, τα άρματα και οι μεγάλοι με μια επιλαρχία ιππικού προς όλο το μέτωπο από τη μάχης και μια επιλαρχία ιππικού προς όλο το μέτωπο από τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ μέχρι τη ΒΡΟΝΤΙΣΜΕΝΗ. Τα ελληνικά κανόνια και πολυβόλα αγρίεψαν και τους έφραξαν το δρόμο. Το ιταλικό ιππικό ανέβηκε στο Λεπρόβουνι για μια στιγμή αλλά διασκορπίσθηκε από τα πολυβόλα και των πυροβόλων και γύρισε πίσω με βαριές απώλειες. Ένα τάγμα ξεκίνησε προς τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ αλλά καθηλώθηκε από τα πυρά των πολυβόλων και των πυροβόλων και αναγκάστηκε να βρει καταφύγιο σε μια ρεματιά στα Καλύβια της Αρτσίστας. Τα άρματα μάχης κινήθηκαν προς Παρακάλαμο και ΚΑΛΠΑΚΙ. Το πυροβολικό τους έκοψε το δρόμο και γύρισαν πίσω.

Έπεσε το σούρουπο και νύχτωσε. Κατά τις οκτώ το ιταλικό πυροβολικό ξανάρχισε να χτυπάει την ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ και στις δέκα η ώρα σταμάτησε. Τότε το ειδικό τάγμα σκαρφάλωσε από ανεπιτήρητο γκρεμό, χύμηξε με ορμή και απώθησε τα ελληνικά τμήματα από τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ τα οποία συνεπιτή-

χθησαν προς την Ψηλοράχη. Κατά τις έντεκα το ελληνικό πυροβολικό άρχισε να κτυπάει τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ και στις δώδεκα σταμάτησε. Τότε άρχισε την αντεπίθεση μια διλοχία. Το σκοτάδι ήταν πυκνό, μόνο οι λάμπες από τις χειροβομβίδες οδηγούσαν τους επιτιθέμενους οι οποίοι γνώριζαν καλά την τοποθεσία. Οι αμυνόμενοι έχασαν τον προσανατολισμό και τη συνοχή τους. Η πάλη ήταν σκληρή με σφιγμένα δόντια. Οι Ιταλοί έτρεχαν λαχανιασμένοι υποχώρησαν πήραν τον κατήφορο και έχασαν τη ΓΚΡΑΜΠΑΛΑ οριστικά. Άφησαν σαράντα πέντε νεκρούς. Στα περιλάιμα είχα πλάκες μεταλλικές με νεκροκεφαλή κι από κάτω την επιγραφή «Fanti della Morte». Στρατιώτες του θανάτου. Συνελήφθησαν 7 αιχμάλωτοι.

Την επομένην οι ραδιοτηλεγραφητές έπιασαν ιταλικό σήμα το οποίο μεταφρασμένο έχει ως εξής:

«Είμεθα υποχρεωμένοι εν αναμονή ενισχύσεων να αναστείλωμεν προσωρινώς την επίθεσιν. Οι Έλληνες είναι γνωστοί διά το πείσμα και την επιμονήν των, οργάνωσαν από τον καιρόν της ειρήνης το φύσει τραχύ και ανώμαλον έδαφος της Ηπείρου μετά τοιαύτης μεθοδικότητος και επιμελείας ώστε κάθε βράχος αποτελεί μίαν φωλέαν πολυβόλων και κάθε σπηλαιον μίαν θέσιν αμύνης και παρουσιάζωσι τσών λύσαν εις τον αγώνα ώστε χρειάζονται περισσότερα και ισχυρότερα μέσα για να τους εκδιώξωμεν».

Απο πού; Από τη γη τους;

Έτσι πήρε τέλος η γενική επίθεση του ΠΡΑΣΚΑ. Αυτή είναι η σύντομη περιγραφή της ΓΚΡΑΜΠΑΛΑΣ, της ΑΣΣΟΝΙΣΙΑΣ και του ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ.

I. Μητσιαδής

ΜΝΗΜΕΣ ΤΟΥ '40

Πέρασε ξένη για να δεις, πέρνα και συ διαβάτη, πλησίασε και διάβασε να θυμηθείς και κάτι.

Είκοσιένα ονόματα που είναι χαραγμένα, σ' αυτόν τον τύμβο τον απλό να μείνουν δόξασμένα.

Είναι παιδιά ελληνόπουλα παιδιά μας του Σαράντα, πολέμησαν, σκοτώθηκαν, δόξασαν την Ελλάδα.

Είναι φαντάροι Έλληνες, Γκραμπάλα Ξακουμένη, φασίστες αποκρούσανε, θαύμασε η οικουμένη.

Αυτές τις πέτρες που κοιτάς είναι αιματοβαμένες, με δάκρυα θα τις πλύνουμε δεν είναι ξεχασμένες.

Πέρασαν χρόνια και καιροί η λησμονία μας πιάνει, κανένας δεν θυμήθηκε να φέρει ένα στεφάνι.

Εμείς δεν σας ξεχάσαμε Νοέμβριε θα τα λέμε, κοντά σας θα βρισκόμαστε κι όλοι μας θα κλαίμε.

Ηρθαν εδώ οι μάνες σας, αδερφία, συγγενείς σας, τρισάγιο για να ριζούνε ν' αναπαυτεί η ψυχή σας.

Είναι εδώ οι φίλοι σας κι αυτοί ήταν στη μάχη με αίμα επιτίσανε τη δοξασμένη ράχη.

Ελάτε μάνες άξιες, μανάδες του Σαράντα. εσείς που τα φιλήσατε τους κλείσατε τα ματία.

Εσείς που φέρνατε νερό τη νύχτα φορτωμένες, για να πλυθούν οι πληγές που ήταν ανοιγμένες.

Αυτές οι μάνες πόνεσαν, μάνες απ' το Ζαγόρι, γι' αυτό τους φκιάσαν άγαλμα και τις τιμούμε όλοι.

Εσείς που φκιάσατε άγαλμα κι στήσατε ένα τύμβο, εσείς αγαπή δείξατε μνήμη, τιμή και ύμνο.

Άξιζε ένα κόνισμα ν' ανάβει ένα κεράκι, τρισάγιο να ακουγεται να κλαίει καντήλακι.

Ας γίνει προσκλήση νεκρών ν' αναπαύει η ψυχή τους, φωνάξτε απών στους ήρωες που δώσαν τη ζωή τους.

Ευριπίδης Ντιναλέξης

Ελαφοτόπος

Χειμώνας 2002

Όσα γράφω παρακάτω είναι λίγα απ' τις 106 δακτυλογραφημένες σελίδες που έχω ετοιμες για κείνα τα χρόνια.

Αυτό που με έκανε να γράψω τούτες τις αράδες ήταν το βιβλίο του Παπικιώτη κ. Βασιλείου Αρχιμανδρίτη με τίτλο «ΠΟΡΕΙΑ ΓΕΝΝΑΙΩΝ». Το διάβασα και τον συγχάρω μ' όλη μου την καρδιά.

Ο πόλεμος το '40-41 ήταν για τους ηπειρώτες άθλος μεγάλος. Όλο το βάρος έπεσε στους Ηπειρώτες φαντάρους. Ο κ. Βασίλης Αρχιμανδρίτης μου έδωσε την αφορμή να συμπληρώσω κι εγώ κάποια γεγονότα απ' τα χρόνια εκείνα. Ας με συγχωρέσει γιατί είμαι κι εγώ παθών με πολύ πόνο και αίμα. Είμαι δύο φορές τραυματίας, πρώτη το '40 και δεύτερη, πολύ τραγική, στον εμφύλιο. Εξήρα κι εγώ όλα αυτά που γράφει από Κόνιτσα, Αηδόνα, Χωρι, Μπουραζάνι και στο 52 χιλιόμετρο με ένα αντιαριματικό πυροβόλο. Ήμουν στο πρώτο τάγμα του Αποστολίδη.

Την τέταρτη φορά που επιστρατεύτηκα παρουσιάστηκα στο Μπιτσούνι. Εκεί ντυνόμασταν, παίρναμε οπλισμό και μας στέλναν στις μονάδες μας. Εγώ, επειδή σαν κληρωτός υπηρέτησα όλη μου τη θητεία στα στρατιωτικά συνεργεία που υπάγονταν κατευθείαν στην 8η Μεραρχία, γνώρισα και με γνώριζαν πολλοί αξιωματικοί. Έτσι βρέθηκα στο λόχο διοικήσεως του 15ου συντάγματος τον Ρήγα και Υπ/τή τον Κυριαζή. Μια παρένθεση. Ο στρατηγός Κατσιμήτρος με γνώριζε καλά. Ένα βράδυ, του Αγίου Δημητρίου, μαζί με τον Ζαχαράκη απ' την Κόνιτσα τραγουδούσαμε στην πλατεία. Το άλλο πρωί στην αναφορά ο στρατηγός μας έκοψε πρόστιμο 50 δραχμές απ' τις 200 που παίρναμε τότε.

Με την κήρυξη του πολέμου βρέθηκε στην Γκραμπάλα. Νεκροί και τραυματίες πολλοί. Μετάξι των πρώτων νεκρών ο ανθυπολοχαγός Χατζόπουλος, που μου έτυχε να τον θάψω στα Κάτω Πεδινά με τη βοήθεια του Παπακώστα απ' το Πάπιγκο. Πάλι καλά που έπειτα από 60 χρόνια έγινε μνημείο πεσόντων στη Μάχη της Γκραμπάλας. Πέρσι το φθινόπωρο, που πήγαμε για επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο, γνώρισα και τους συγγενείς του ανθυπολοχαγού. Στην κουβέντα μας συγκινήθηκα και δάκρυσα.

Στις αρχές Δεκεμβρίου ξεκίνησαμε για το μέτωπο μέσω Ραβενίων και Βύσσιανης. Οι μάχες συνεχίζονταν στο Μπουράτο και σ' όλο το μέτωπο. Απ' το Δελβινάκι κι απ' τη θέση «Αι-Λιάς» κατεβήκαμε στο 52 χιλιόμετρο κι ανεβήκαμε απέναντι στις Ποντικάτες, στο Ξηρόβαλτο, στο Ορεινό, στη Μπίουνα. Το ίδιο δρομολόγιο, όπως γράφει, ακολούθησε και ο λόχος του κ. Αρχιμανδρίτη, αλλά αργότερα από μας. Πρωτοχρονιά βρισκόμασταν στο Λιμότοχοβο και το βράδυ παίξαμε κι εμείς χαρτιά. Κέρδισα ένα ξυράφι, γιατί ένας απ' την παρέα δεν

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ '40-41. ΤΟ ΕΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ

Γράφει ο επιλοχίας Κώστας Ζαμπάλας

είχε λεφτά. Εδώ ζήσαμε ένα μεγάλο δράμα από λάθος του Διοικητή μας Ρήγα, που αντικαταστάθηκε την ίδια μέρα απ' τον Υπ/τή Κυριαζή. Το λάθος ήταν ότι προωθηθήκαμε πολύ μπροστά στο μέτωπο, όπως έλεγαν μετά οι αξιωματικοί. Γίναμε στόχος της πεδινής πυροβολαρχίας απ' το Αργυροχώρι, όπου διέθετε εξ πυροβόλα. Είχαμε 40 νεκρούς και τραυματίες. Βρέθηκα αιματοκυλισμένος στα Γιάννινα γιατί πήρα στη πλάτη μου τον τραυματία μάγειρα του λόχου μας. Είχε σπασμένα και τα δύο πόδια. Τον έδεσα ψηλά στα μπούτια με τον σχινοκαθαρήτρα γιατί έχανε πολύ αίμα. Πολλοί οι τραυματίες που έπρεπε να τους κατεβάσουμε στο 52 χιλιόμετρο στα αυτοκίνητα. Τον κατέβασα με πολύ κόπο γιατί ήταν και βαρύς. Την στιγμή που τον έβαζα στο αυτοκίνητο άρχισε το ιταλικό πυροβολικό να βάζει καταιγισμό από βλήματα, που έσκαγαν άλλα απέναντι κι άλλα στο δρόμο. Τι έγινε και μας πήραν είδηση οι Ιταλοί; Αλλά οι οδηγοί δεν έκλεισαν τα φώτα για να κάνουν μανούβρα για τα Γιάννινα και τάριξαν απέναντι στους Ιταλούς. Κι εδώ είχαμε νεκρούς είτε τραυματίες είτε μεταφορείς. Τραγικές στιγμές και παραστάσεις. Σε δυο μέρες που γύρισα απ' τα Γιάννινα είδα πάνω σε μια γκορτζιά τα εντόσθια κάποιου δυστυχισμένου από μας που είχαμε κατεβάσει τραυματίες. Τέτοια βιώματα δεν ξεχνούνται ποτέ. Πίσω στη μονάδα μου έγινε απολογισμός και μετρήθηκαν οι απώλειες. Στις απώλειες ήμουν κι εγώ. Η παρέα μου μάζεψε τα πράγματά μου και τα παρέδωσε στο Λόχο. Σε δυο μέρες που γύρισα μου έγινε υποδοχή Λαζάρου, σαν αναστημένος.

Όλες αυτές τις μέρες συνεχίζονταν οι επιθέσεις απ' τον ελληνικό στρατό στο 669 ύψωμα με απώλειες και πολλούς τραυματίες. Άκουγα αξιωματικούς που έλεγαν ότι είναι λάθος η κατά μέτωπο επίθεση. Αφού έγινε η κατάληψη του υψώματος πήγαμε με τον λοχαγό Παπαποστόλου, τον διοικητή Κυριαζή και σχεδόν όλοι οι αξιωματικοί και φαντάρια του λόχου μου, να δούμε τη οχύρωση είχαν οι Ιταλοί και δέκα μέρες δεν μπορούσαμε να τους διώξουμε. Ήταν κορμιοί δέντρων με τα κλαριά τους. Είχαν κόψει όλα τα δέντρα σε απόσταση 50 μέτρων μπροστά απ' τα χαρακώματα. Τα στοιβαζαν κι όποιος προσπαθούσε να περάσει τη στιγμή της εφόδου μπλέκονταν στα κλαριά και το πλήρωνε με τη ζωή του. Η κατάληψη του υψώματος ή μάλλον η εγκατάλειψη έγινε μετά από υπερφαλάγγιση από το τάγμα Πανταζή.

Αλλά λάθος που έγινε τότε ήταν η εγκατάλειψη του υψώματος πάνω απ' το χωριό Ορεινό. Κόντεψε να συλληφθεί όλη η Διοίκηση του Συντάγματος μέσα στο Ορεινό. Ο κ. Αρχιμανδρίτης (ΠΟΡΕΙΑ ΓΕΝΝΑΙΩΝ

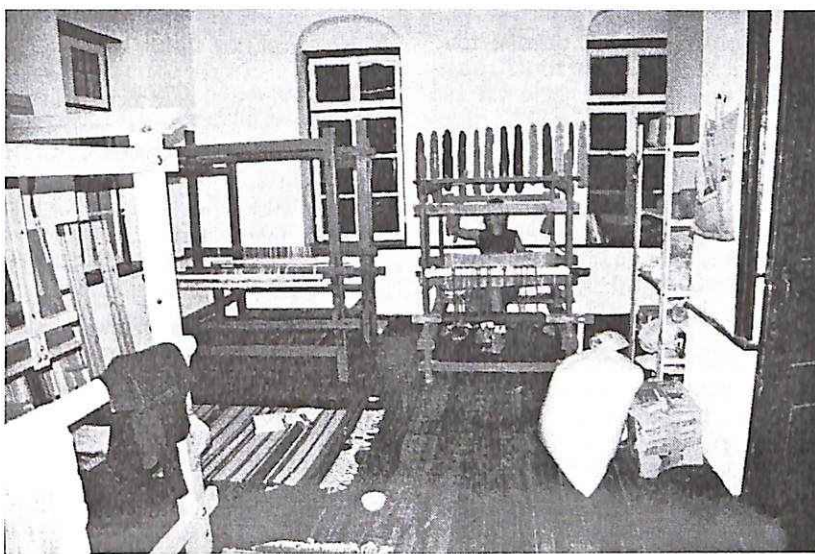
- ΤΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΤΑΓΜΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ) για το ζήτημα του φαγητού. Έτσι δυστυχώς ήταν. Όποιος ήταν εξημένος και θαρραλέος κάτι κόνιζε και βόλευε και την παρέα. Ο Θ. Κάτσενος και ο Σ. Χασκής απ' το Καλπάκι δεν ξέρω αν ζουν. Είμαστε μαζί στο 17ο τάγμα στη Δοβρά. Τις μέρες των γιορτών στο Ορεινό και στο Ξηρόβαλτο είχαμε για φαγητό ρέγγες και πάλι ρέγγες. Η παρέα μου, όμως, είχε απ' όλα και κρέας και ψωμί και φασόλια και τραχανά κι ένα βαρέλι μέλι. Οι Ιταλοί φεύγοντας πήραν μαζί τους και τους κατοίκους απ' τα τρία χωριά. Φύγανε νύχτα και τα ζώα έμειναν κλεισμένα στ' αχούρια. Οι γελάδες νηστικές είχαν φάει τα σανίδια απ' τα παχνιά. Στο Ξηρόβαλτο έμεινε μια γριά που πέθανε και τη θάψαμε εμείς. Εδώ τρώγαμε καλά και πολύ καλά μάλιστα. Εγώ με την παρέα μου μέναμε στο σπίτι του Λοχία Παππά, που δυστυχώς σκοτώθηκε την Μεγάλη Τρίτη στη Νυβίτσα. Μέχρι και ψωμί ζύμωσα και το έψησα νύχτα κι ένα αρνί και είχαμε μπόλικο κρέας κι από μια γίδα.

Οι μάχες στο Μπουράτο συνεχίζονταν κι όλα ήταν ρευστά. Αυτό ήταν το τραγικό λάθος της εγκατάλειψης του υψώματος της Επισκοπής. Ύστερα από διαταγή και οδηγίες του ίδιου του Κυριαζή με οδηγό τον Λοχία Θεμελή πήγαμε για ανίχνευση στο χωριό Ορεινό. Ο Λοχίας Θεμελής ήταν ζαγορίσιος και γνώριζε τον τόπο γιατί ήταν απέναντι στο φυλάκιο Σκίπη, όπου υπηρέτούσε τη θητεία του. Όλα αυτά γινόνταν τη νύχτα με μεγάλη μυστικότητα και φόβο βέβαια. Στο πρώτο σπίτι που πήγαμε ήταν του Προέδρου και ήταν στην κορφή του χωριού. Κανένας στο σπίτι και σ' όλο το χωριό αφού τους είχαν πάρει οι Ιταλοί. Από τούτο το σπίτι έχω ανάνηψη ένα ασημένιο κόσμημα, πολύ ωραίο. Είναι απ' αυτά που βάζουν οι γυναίκες στο στήθος. Το είχαν αρρήσει οι Ιταλοί πάνω στο τραπέζι. Τα σκυλιά μέσα στο χωριό κελαιδούσαν όλα μαζί προς το μέρος του σχολείου. Ο Λοχίας Θεμελής είπε να πάμε στο σπίτι του παπά. Πήγαμε και πάθαμε λαχτάρα. Στην εξώπορτα στην κλειδαριά ήταν κρεμασμένο το θυμιάτο. Παράθυρα και πόρτες ανοιχτές και μια εσωτερική σκάλα οδηγούσε στο πάνω όροφο. Απάνω στον όροφο ακούσαμε πατήματα και πήραμε αμέσως θέσεις μάχης, γιατί κάποιος έρχονταν προς το μέρος της σκάλας. Ήταν γίδα. Δεν λάθω ότι γελάσαμε γιατί θα ήταν ψέμα. Ξεκινήσαμε για το σχολείο. Προτού φτάσουμε περάσαμε απ' το μπακάλιο που το είχαν ρημάξει οι Ιταλοί. Πήρα ένα δοχείο που είχε χρώμα, το ξεπλύνω καλά και το πήρα μαζί μου για να βάλω μέλι. Την ίδια σκέψη είχαν κάμει και οι Ιταλοί που ήταν στο σχολείο κι είχαν κουβαλήσει κρινιά, ταψιά και κόσκινα κια στράγγιζαν μέλι. Μας κατάλαβαν γιατί μας πρόδωσαν τα σκυλιά. Τα παράτησαν όλα και τόσκασαν προς τη χαράδρα και τους ακολούθησαν και τα σκυλιά. Γεμισα το δοχείο μέλι, πήραμε και τις μπανιέρες που είχαν αφήσει οι Ιταλοί. Γυρίσαμε πίσω κι αναφέραμε ότι οι Ιταλοί ήταν μέσα στο χωριό Ορεινό. Δεν μας πίστεψαν κι έγινε την άλλη μέρα η επιβεβαίωση. Μας περι-

κύκλωσαν οι Ιταλοί. Όλη η Διοίκηση κι όλοι οι αξιωματικοί ήταν μέσα στη χαράδρα. Λίγοι που μείνανε στην κορφή του χωριού πιάσαμε θέσεις μάχης. Εγώ με το φίλο μου τον Χαράλαμπο Λάλο απ' τη Λιγοψά οχυρωθήκαμε στο σπίτι του Προέδρου. Απέναντι απ' την πλευρά της Επισκοπής έρχονταν βλήματα όλμων και ξήλωναν τους φράχτες απ' τα κηπάρια. Έφταναν χώματα και πέτρες στα παράθυρα απ' όπου πυροβολούσαμε. Από δεξιά μας οι Ιταλοί να μας περικυκλώνουν. Ο ζαγορίσιος ανθυπολοχαγός Κιτακόπουλος ψύχραιμος και θαρραλέος άρπαξε ένα οπλοπολυβόλο και σταμάτησε τους Ιταλούς. Οπισθοχώρησε η Διοίκηση και γλίτωσε από βέβαιη αιχμαλωσία. Κι όλα αυτά έγιναν γιατί ο Πανταζής κατόπιν πίεσως εγκατέλειψε τη νύχτα τα υψώματα πάνω απ' το Ορεινό. Εγώ δεν είμαι ειδικός, αλλά τα ξέρω γιατί συζητούσαμε με το φίλο μου δάσκαλο Χατζηανέστη, ανθυποσπιστή. Γυρίσαμε πίσω και οι επιθέσεις στο ύψωμα της Επισκοπής στο Μπουράτο συνεχίζονταν. Στο τέλος Δεκεμβρίου μπήκαμε μέσα στην Αλβανία από το φυλάκιο Σκίπη και καταλήξαμε στο χωριό Καλογουρανή. Πρωτοχρονιά βρεθήκαμε στο Λιμότοχοβο, αλλά δεν μείναμε πολύ γιατί ήρθε διαταγή να αντικατασταθεί η 4η Μεραρχία που τα είχε κάνει θάλασσα. Στις 5 Γενάρη μπήκαμε στο Αργυροκάστρο. Στους στρατώνες μέσα το τι ψόφιο μούλαρι δεν περιγράφεται, βρωμούσε ο τόπος. Όσα γράφει ο κ. Αρχιμανδρίτης για το κάψιμο και τις καταστροφές απ' τους Έλληνες φαντάρους έχει δίκιο. Έτσι και χειρότερα. Στο Γκολέμι είχα ένα καυγά με Πελοποννήσιους. Είχαν καταλύσει σ' ένα σπίτι μεγάλο κι ωραίο, οσοστό παλάτι. Ήλυσαν τα πατώματα κι έρριξαν όλα τα σανίδια στο τζάκι. Τους παρατήρησα ότι θα πάρει φωτιά το μπουκαρί και θα καεί το σπίτι κι αυτοί με κοροϊδούσαν. Πήρα το Χαράλαμπο και φύγαμε για να δούμε το αποτέλεσμα από απέναντι. Πέρασαμε κι από τον χωριανό μου μακαρίτη Ορέστη Δούκα και μας έδωσε απ' το μίνι μάρκετ του εφοδισμού λίγες σταφίδες και κονιάκ. Δεν προλάβαμε να πάμε απέναντι κι οι φλόγες ξεπετάχτηκαν απ' τη σκεπή του σπιτιού. Ακολούθησε καταστροφή. Κάηκαν ζώα, τινάχτηκαν πυρομαχικά κι ότι είχε μέσα το σπίτι κι ότι κουβάλησαν οι λεβέντες της 4ης Μεραρχίας.

Πήγαμε στο Γκοσμάρι. Κι αυτό το χωριό ήταν έρημο, πλην της Γιαννούλας. Ήταν Ελληνίδα κι είχε παντρευτεί Αλβανό γιατί ήταν λεβέντης κι όμορφος. Εδώ στο Γκοσμάρι περάσαμε πολλά βάσανα. Καμμένη Ήπειρος, που βάσταξες και γύρισα με τα παλικάρια σου, παρόλη την πείνα και την ψείρα και το κρύο, με τα γόνата έδω απ' την σχισμένη κιλότα. Στο βουνό απάνω το χιόνι έφτανε και τα δυο μέτρα και το κρύο ήταν φοβερό. Οι Αλβανοί το βουνό τόλεγαν π.....ο. Βλήματα πολλά. Άλλα έσκασαν χωρίς κρότο κι άφηναν ένα μαύρισμα στο χιόνι κι άλλα δεν έσκασαν. Η τύχη θέλησε να με στείλουνε στο πρώτο τάγμα, γιατί ήρθαν στο λόχο μεγαλύτερες κλάσεις. Μάρτης ήταν. Πάλι πρώτο τάγμα, πρώτος λόχος, πρώτη διμοιρία. Πολύ την πλήρωσα αυτή την πρωτιά. Και στον εμφύλιο πάλι πρωτιά πλήρωσα με πολύ, πάρα πολύ αίμα. Τις μέρες και τις νύχτες που καθόμασταν στα χαρακώματα έσκασαν απέναντί μας όλμοι και τις

Εργαστήρι υφαντικής τέχνης στα Κάτω Πεδινά

Πράγματι δεν είναι καθόλου σχήμα λόγου να πούμε ότι αυτά τα παιδιά μας «θύμισαν ότι υπάρχει ελπίδα» κι αυτό γιατί η πρωτοβουλία των παιδιών χωρίς να το καταλάβουμε, μας ένωσε όλους στην υλοποίησή της. Ενεργοποίησε όλους μας και έβγαλε στην επιφάνεια τον

καλό μας εαυτό, απέδειξε ότι μπορούμε, όταν υπάρχει θέληση και διάθεση για συνεργασία, να πετύχουμε και να ορίσουμε αλλιώς τις τύχες μας.

Και δεν ήταν καθόλου εύκολο το εγχείρημα. Να έρθεις ξένος στο χωριό, να αποφασίσεις να μείνεις, να βρεις δουλειά ή δουλειές, να σε λιοδορήσουν κάποιοι αμετανόητοι και να αντέξεις, να σε αποδεχτούν οι υπόλοιποι, να τους πιστέψουμε εμείς οι νέοι που καταγόμαστε από το χωριό, να πειστεί το Δημ. Συμβούλιο να στηρίξει μια προσπάθεια πολιτιστική αλλά πάνω απ' όλα μια προσπάθεια ΝΕΑΝΙΚΗ, να ξεπεραστούν οι μικρές δυσκολίες για την εύρεση χώρου τις οποίες έχουμε την τάση πάντοτε να τις μεγεθύνουμε σε σημείο που να φαντάζουν αε-

πέραστε, και όμως η λειτουργία του εργαστηρίου υφαντικής από όνειρο έγινε πραγματικότητα και σήμερα είμαστε στην αρχή μιας προσπάθειας που θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα βρει ακόμη μεγαλύτερη στήριξη και θα έχει και συνέ-

χεια. Γιατί είναι χρέος όλων μας - αν δεν μπορούμε να σχεδιάζουμε - τουλάχιστον να ενισχύουμε και να στηρίζουμε αποφασιστικά, προσπάθειες που γίνονται από νέους που θέλουν να δουλέψουν και να ριζώ-

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ ΔΟΥΒΛΗ

Το Δ.Σ του Συλλόγου Κάτω Πεδινών αισθάνεται την ανάγκη να ευχαριστήσει «από καρδιάς» την κοντοχωριανή κα **Δούβλη Ελένη** για την τόσο θερμή στήριξη της στο θεσμό του «θερινού κινηματογράφου».

Αποτελεί για μας αλλά πιστεύουμε και για όλους τους «Κάτωσδενιώτες» μεγάλη τιμή το γεγονός ότι μια πραγματική Ζαγορίσια όπως η κυρία Δούβλη, μας τιμά κάθε χρόνο όχι μόνο με την παρουσία της, αλλά και μέσω της εφημερίδας με τον ζεστό της λόγο και την ειλικρινή της συμπαράσταση.

Κυρία Ελένη να 'σαι καλά και να 'σαι σίγουρη πως με τη βοήθεια τη δική σου αλλά και όλων των φίλων και Ζαγορίσιων που αγκάλασαν την εκδήλωση αυτή θα περάσουμε και άλλες όμορφες καλοκαιρινές βραδιές.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ '40-41

κάτι σπηλίες μεταξύ Γκοσμάρι και Νυβίτσας. Έβραζαν στάρι κι αραποσί για να φάνε και τρώγαμε κι εμείς. Μείναμε στο Γκοσμάρι μέχρι την Μεγάλη Τρίτη. Τη νύχτα προς την Μεγάλη Τετάρτη άρχισε η οπισθοχώρηση. Ησυχά χωρίς ν' ακούγεται τίποτε. Έμεινε πίσω ο συγχωριανός μου και κουνιάδος μου Παντελής Παπαγεωργίου, έφεδρος ανθυπολοχαγός, με τρεις στρατιώτες. Ερχιγαν που και που καμιά ριπή για να φαίνεται ότι ο στρατός ήταν εκεί. Κριμα στις προετοιμασίες, στα όπλα και τα πυρομαχικά για την μεγάλη επίθεση του Μαρτίου, για να πάμε στην Αλβανία. Δεν έγινε τίποτε. Καλά ξεκίνησε η οπισθοχώρηση αλλά σε λίγο άρχισε η διαδρομή από Λοχουσί κι καθένας τραβούσε για το χωριό του. Πηγαίνοντας προς την ανάβαση για το Γκολέμι από τον απυρόβλητο καινούργιο δρόμο βλέπω σε μια χωράφι ένα μούλαρι. Το πλησίασα σιγά σιγά, αλλά αυτό είχε αγγίξει. Με λίγη υπομονή και με καλά λόγια με άφησε και το έπιασα. Έφικσα πρόχειρο καπίστρι με τη σαμαρτρίχιά γιατί ήξερα απ' αυτά και χωρίς αντι-

την κατεβάσαμε και να τον βάλλουμε στη σκηνή. Του έφικσαν τσάκι και κοιμήθηκε εκεί τη νύχτα. Εγώ κοιμήθηκα δίπλα στη χωράφια κρατώντας το μούλαρι μήπως μου το κλέψουν. Ήταν εκείνες τις στιγμές, ο θάνατός σου η ζωή μου. Την άλλη μέρα κάτω απ' τις Γιουργούτσιες άφησα για λίγο τον Παντελή να κοιμηθεί. Εδώ μας έκλεισαν όλες τις κουβέρτες εκτός απ' αυτές που ήταν σκεπασμένες. Το Πάσχα βρεθήκαμε στην Πιπέλη τελευταία αλβανικό χωριό. Την τρίτη της Δικαιονομίας πήγαμε στην Ελλάδα με εντολή να πάμε στη Δωδώνη να παραδώσουμε τον οπλισμό μας. Φθάσαμε στη Βουτσάρ, άφησα τον Παντελή που ήταν καλά και καβάλησα τον Μάρκο για το χωριό μου. Κάτω απ' την Καρίτσα συνάντησα ένα τάγμα και με σταμάτησαν. Μου είπαν να γυρίσω πίσω γιατί οι Ιταλοί ήταν στη Ζίτσα. Έκανα πως κατάλαβα και στη στροφή τόσκασα για Πρωτόπαπα και τα μεσάνυχτα έφτασα στο χωριό μου.

Τελειώνω γράφοντας αυτά που θυμούνται κι αυτά που έχω γράψει για τον πόλεμο του '40. Όποιος ξέρει κι έζησε χειρότερα βάσανα ας γράψει.

Η ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΑΦΟΤΟΠΟ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΔΙΔΕΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ – ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ – ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ Τ.Ε.Ε. ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (ΕΚΘΕΣΗ, ΓΝΩΣΤΟ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ, ΛΑΤΙΝΙΚΑ) **ΤΗΛΕΦΩΝΟ 2651039394 - ΚΙΝΗΤΟ 6947925044**

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ο δρόμος του καλοκαιριού

Όταν το WWF Ελλάς μίλησε για πρώτη φορά πριν από μερικά χρόνια για τον οικοτουρισμό, οι περισσότεροι αντιμετώπισαν την προοπτική με τη γνωστή ειρωνεία. Σήμερα, είναι μια από τις ανερχόμενες τάσεις διεθνώς. Μόνο που χρειάζεται κανόνες...

Το άρθρο δημοσιεύτηκε πριν από μερικές εβδομάδες στο αμερικανικό περιοδικό Newsweek και εξηγούσε ότι ο τουρισμός των μεγάλων πακέτων είναι πια παρελθόν. Ο ελεύθερος χρόνος είναι τόσο πολύτιμος που δεν αφήνει περιθώρια για ...σπατάλες. Αυτοί λοιπόν που οργανώνουν τις διακοπές τους προτιμούν να περάσουν ένα μήνα στις αυστριακές Άλπεις σε μια φάρμα ανακαλύπτοντας τα μυστικά της παρασκευής του τυριού, παρά δέκα μέρες σε ένα ξενοδοχείο β' κατηγορίας στη Βενετία σπρώχνοντας ο ένας τον άλλο για να βγάλουν μια φωτογραφία στην πλατεία του Αγίου Μάρκου. Με άλλα λόγια, ο εναλλακτικός τουρισμός έχει πάψει από καιρό να είναι εναλλακτικός.

Ο μαζικός τουρισμός, όμως εκτός από δυσάρεστος για τους ίδιους τους τουρίστες, εκθέτει και σε κίνδυνο περιοχές μοναδικής πολιτιστικής αλλά και περιβαλλοντικής αξίας. Αυτό το έχει επισημάνει το WWF εδώ και αρκετά χρόνια. Το παράδειγμα της Μεσογείου είναι χαρακτηριστικό. Κάθε χρόνο οι ακτές της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας δέχονται το 30% του παγκόσμιου τουρισμού. Μιλάμε για το ένα τρίτο του παγκόσμιου τζίρου που καταλήγει στο μεγαλύτερο μέρος του (περίπου τα δυο τρίτα) σε δέκα τουριστικούς πράκτορες από τη Βόρεια Ευρώπη. Εξαιτίας αυτής της πίεσης έχουν χαθεί πάνω από τα τρία τέταρτα των αμμοθινών από την Ισπανία μέχρι τη Σικελία, ενώ πάνω από 500 είδη φυτών απειλούνται με εξαφάνιση. Για να μη μιλήσουμε για το μεγάλο πρόβλημα της κατανάλωσης νερού που τους καλοκαιρινούς μήνες παίρνει απίστευτες διαστάσεις (οι κάτοικοι των Κυκλάδων ξέρουν πολύ καλά τι εννοούμε...). Είναι προφανές λοιπόν ότι αυτό δεν μπορεί να συνεχί-

στεί. Τουλάχιστον με αυτούς τους ρυθμούς. Στη δεκαετία του '70 άρχισαν οι πρώτες συζητήσεις για ένα άλλο είδος τουρισμού που θα σέβεται τους ανθρώπους αλλά και το περιβάλλον της περιοχής και θα προσφέρει υπηρεσίες ποιότητας.

Ο οικοτουρισμός, όπως ονομάστηκε, πέρασε από αρκετά σκαμπανεβάσματα για να γίνει αυτό που είναι σήμερα. Ξεκίνησε σε μικρή κλίμακα από τα Εθνικά Πάρκα της Αφρικής (βλ. Κένυα) και μέσα από αναταράξεις, σχέδια επί σχεδίων και λάθη, βρήκε το δρόμο του. Στην αρχή, η τάση ήταν το «πρασίνισμα» των ήδη υπάρχοντων τουριστικών μονάδων. Με ένα σαφάρι στη ζούγκλα και μικρές καλύβες στη μέση υπερουγχρονών συγκροτημάτων δεν λυνόταν το πρόβλημα. Αυτό μάλιστα που οριζόταν σαν «τουρισμός φύσης» κατέληγε να είναι μια επιπλέον πίεση για τα ήδη απειλούμενα οικοσυστήματα. Για το WWF, ο οικοτουρισμός προϋποθέτει μια εξαιρετικά σημαντική έννοια που είναι η φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής. Πόσο αντέχει, δηλαδή, να φιλοδεχθεί τουρίστες και με ποιες συνθήκες. Και αυτή η φέρουσα ικανότητα δεν έχει σχέση μόνο με το περιβαλλοντικό κόστος αλλά και με το ανθρώπινο, το οικονομικό και το πολιτιστικό.

Παγκόσμια ημέρα των ζώων

Η 4η Οκτωβρίου έχει καθιερωθεί σαν «παγκόσμια ημέρα των ζώων» και επί ευκαιρία αντί άλλου σχολίου θα θέλαμε μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας, δείχνοντας έτσι τη μεγάλη αγάπη μας για τα ζώα, να παρουσιάσουμε τω ωριαίοτο χρονογράφημα ενός μεγάλου λογοτέχνη μας του **Παύλου Νιρβάνα**, που γράφτηκε πριν από 70 χρόνια ακριβώς από σήμερα και δεν παύει να είναι πάντα επίκαιρο και συνάμα πολύ διδακτικό.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΖΩΩΝ

Επί τη ευκαιρία της ημέρας των ζώων, τα διάφορα κατοικίδια του σπιτιού μου είχαν συγκροτήσει συνέδριον, στην αυλήν μου, εις το οποίον εκλήθη να συμμετάσχη και ο γάιδαρος του γειτονικού γαλατά. Πρώτος ωμίλησεν ο κατέχων την επίτιμον προεδρίαν γηραλέος γάιδαρος. Αφού εξήρε τας ευγενείς προσπάθειάς των ζωοφίλων, έθεσεν υπό συζήτησιν τας προτάσεις του.

— Το πρώτο βήμα διά την βελτίωσιν της τύχης μας, εγκάρισεν, είναι νομίζω, η καταπολέμησης της κακής συνήθειας, που έχουν οι άνθρωποι να μεταχειρίζονται το όνομά μας προς εξύβρισιν των ομοίων των ή προς χαρακτηρισμόν των χειροτέρων πράξεών των.

Αι λέξεις «γάιδαρος», «γαϊδούρι» «γαϊδουριά», χρησιμοποιού-

Μικρό λεξικό όρων

— **Οικοτουρισμός**: ο τουρισμός στη φύση που δεν υπερβαίνει την φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής ενώ ταυτόχρονα, προωθεί την προστασία του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού.

— **Φέρουσα ικανότητα**: το επίπεδο της τουριστικής ανάπτυξης που μπορεί να αντέξει μια περιοχή. Μιλάμε για οικολογική, κοινωνική, οικονομική και ψυχολογική φέρουσα ικανότητα.

— **Αγροτουρισμός (ή αγροτουρισμός)**: ο τουρισμός σε αγροτικές περιοχές. Μπορεί να σχετίζεται με τον οικοτουρισμό αλλά σίγουρα, δεν είναι το ίδιο πράγμα. Ορισμένες φορές περιλαμβάνει και τη συμμετοχή σε αγροτικές εργασίες.

— **Μαζικός τουρισμός**: ο τουρισμός που αναπτύχθηκε άναρχα στα νησιά και τις παραθαλάσσιες περιοχές και οδήγησε σε υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

— **Τουρισμός περιπέτειας**: ο τουρισμός με δραστηριότητες στη φύση (καγιάκ, ράφτινγκ, ορειβασία...). Αν και φαίνεται να έχει ομοιότητες με τον οικοτουρισμό δεν ακολουθεί πάντα τους κανόνες της φέρουσας ικανότητας.

Από που μπορείτε να μάθετε περισσότερα:

Από την Ελένη Σβορώνου και την Μαρίνα Συμβουλίδου, υπεύθυνες Προγράμματος Κατάρτισης, τηλ.: 210-3314893 και αντίστοιχα e-mail: e.svonou@wwf.gr και m.symboulidou@wwf.gr από τις οποίες μπορείτε να ζητήσετε και τον οδηγό «Μέθοδοι διαχείρισης του οικοτουρισμού και του τουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές», ο οποίος διατίθεται και ηλεκτρονικά στη διεύθυνση www.wwf.gr/textbooks.htm

Θυμηθείτε

— Το 2000 η Ελλάδα δέχτηκε 12 εκατομμύρια τουρίστες.

— Το 90% των τουριστικών επενδύσεων στην Ελλάδα γίνεται στις ακτές.

— Κάθε τουρίστας καταναλώνει 440 λίτρα νερού την ημέρα (τα διπλάσια από ένα κάτοικο της περιοχής). Αν μάλιστα η ξενοδοχειακή μονάδα διαθέτει πισίνα ή γήπεδο του γκολφ, η κατανάλωση ανεβαίνει στα 880 λίτρα.

— Αν πρόκειται να επισκεφθείτε κάποια οικοτουριστική μονάδα στο εξωτερικό, αναζητήστε τα σήματα πιστοποίησης (στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποιος αντίστοιχος οργανισμός που να πιστοποιεί οικοτουριστικά ή αγροτουριστικά καταλύματα). (από το περιοδικό του WWF-Ελλάς «ΤΟ ΠΑΝΤΑ»)

Επιμέλεια: Σάββα Θεοδώρου

νται ως οι χειρότεροι και εξευτελιστικότεροι ύβρεις και λοιδορίες, εις τας μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις.

— Συμφωνώ απολύτως με τον σεβαστόν προλαλήσαντα.... εγαύγιεν ο σκύλος. Εις το ανθρώπινον υβρεολόγιον αι λέξεις «βρωμόσκυλο», «ψωρόσκυλο», «τεμπελόσκυλο», κατέχουν την πρώτην θέσιν. Και όμως οι υποκριταί αυτοί, ενώ μας εξευτελίζουν, κατά τον ανάξιον αυτόν τρόπον, διατείνονται, ότι είμεθα οι καλλίτεροι φίλοι των.

— Αλλοίμονον! ενισαούριεν η γάτα. Οι άνθρωποι, που είναι τα φθονερώτερα πλάσματα του κόσμου, μεταχειρίζονται τον όρον «ζηλιάρωγατα» διά να εξυβρίσουν τους ομοίους των. Και όμως ποτέ μία γάτα δεν εφθόνησε την τύχην της αδελφής της, όπως φθονούν οι άνθρωποι την ξένην ευτυχίαν. Πρόκειται περί καθαράς και κακοβούλου συκοφαντίας.

Από την στέγην του κοτετσιού ελάλησε κατόπιν ο κόκορας.

— Τι σημαίνουν, παρακαλώ, αι λέξεις «πεινιμόμυαλος» και «κοκορόμυαλος», η φράσις «τα φόρτωσε στον κόκορα», η παροιμία «σαρνατάντε Γιάννηδες ενός κοκόρου γνώση», που ακούγονται καθημερινώς μεταξύ των ανθρώπων. Διαμαρτύρομαι εντόνως.

Μια γαλιάντρα από το κλουβί

της έλαβε τον λόγον:

— Δεν θα σας απασχολήσω επί πολύ, κύριοι σύνεδροι. Δεν έχω την φλυαρίαν των γυναικών. Αυτήν ποτέ δεν κατάρθωσα να την φτάσω. Και όμως οι άνθρωποι, όταν θέλουν να χαρακτηρίσουν μίαν πολυλογού, την ονομάζουν «γαλιάντρα». Αν είναι δυνατόν ποτέ μη γαλιάντρα να καταρρίψει το ρεκόρ της γυναικείας ευγλωττίας. Αλλά δεν είμαι γυναίκα διά να σας φλυαρήσω περισσότερον. Και σταματώ.

Τελευταίος ωμίλησεν ο παπαγάλος:

— Δεν σας διαφεύγει, κύριοι συνάδελφοι ότι οι άνθρωποι, οσάκις θέλουν να χαρακτηρίσουν έναν όμοιον των ως μωρόν και ανόητον τον ονομάζουν παπαγάλον. Και όμως αν εκστομίζω κάποτε κι εγώ ανοησίες, είναι διότι επαναλαμβάνω τα λόγια των ανθρώπων. Διαμαρτύρομαι κι εγώ εντόνως.

Το συνέδριον, αφού ωμίλησεν όλοι οι ρητότεροι, εξέφρασε την ευχήν να παύση εις το μέλλον η δισφήμις αυτή των ζώων, εκ μέρους των ανθρώπων, της οποίας αποτέλεσμα είναι όλοι αι άλλα κακομεταχειρίσεις, τας οποίας υφίστανται. Οι κυριοί ζωόφιλοι, ελπίζω ότι θα λάβουν υπ' όψει την ευχήν του συνεδρίου. Είναι η πρώτη φροντίς που οφείλεται εις τους συκοφαντούμενους αδελφους μας.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Οι τρεις αλησμόνητοι... δάσκαλοί μου!

σικά σωστά και κατανοητά έως και σήμερα. Κι αυτό βέβαια το λέω κρυφά μόνο στον εαυτό μου αυτή τη στιγμή...και το καταγράφω φανερά και γραπτά πρώτη φορά... με ειλικρίνεια ... ενώπιόν σας τώρα.

Εκλεκτέ μου διακεκριμένε δάσκαλέ μου Τάκη Σακελλαρίου... που ζεις ακόμη και σήμερα. Θυμούμαι τις άριστες και υπεύθυνες διορθώσεις σου πάντοτε στα γραπτά μας και τις ώριμες και ψυχραιμες συζητήσεις σου στις μικρές μας τάξεις στο δημοτικό σχολείο του Δικόρφου. Την οργανωμένη και προγραμματισμένη καθημερινή πορεία της διδασκαλίας σου και την αμερόληπτη και ειλικρινή βοήθειά σου... σε κάθε καθυστερούντα συμμαθητή μας της εποχής εκείνης, δεν την ξεχνώ ποτέ.

Ετσι μας είχες εμπνεύσει την τάση για μάθηση και σωστή ανάγνωση και γραφή από τις πρώτες ακόμη τάξεις του Δημοτικού. Μας έφερνες παραδείγματα στην κάθε διδασκαλία σου.... για να γίνεις πρακτικός και κατανοητός σ' ένα ζαγοροχώρι που ήσουν τότε... Και μάλιστα, όταν εγώ ο ίδιος αδιαφορούσα, ως μικρός μαθητής σου, μου' λεγες με αγάπη, κατανόηση και ειλικρίνεια: «Πρόσεχε περισσότερο ... και σιγά-σιγά θα μάθεις πιο πολλά»!

Κι όταν το 1947 και το 1949 είχα δασκάλους στην πέμπτη και στην έκτη τάξη, τους άλλους δύο που ανέφερα και ήταν υπέροχοι..., δηλαδή τον Κώστα Λαζαρίδη και τον Φρίξο Τζίβα, ως δασκάλους μου ... θυ-

μούμαι: Τις υπεύθυνες και πραγματικές διορθώσεις τους στα γραπτά μας και από τους δύο. Αλλά και τις ανθρωπίνες και ειλικρινείς συζητήσεις τους στην τάξη μας, (πέμπτη και έκτη...), την προγραμματισμένη και οργανωμένη καθημερινή πορεία στη διδασκαλία τους... και την πραγματική και αμερόληπτη συγκεκριμένη και αποδοτική βοήθειά τους σε κάθε συμμαθητή μας, υστερούντα και πρωτεύοντα!

Ετσι κάνοτας και εφαρμόζοντας και οι δυο τους συνεχώς τότε... μας είχαν εμπνεύσει την τάση για μάθηση και σωστή ανάγνωση και γραφή. Μας έφερναν δε παραδείγματα στην κάθε διδασκαλία τους... για να γίνουν πρακτικοί και κατανοητοί και στους πλέον αδαείς συμμαθητές μας. Όταν δε εγώ, ή άλλοι συμμαθητές μου αδιαφορούσαμε... μας έλεγαν πάλι και οι δυο, με αγάπη και ειλικρίνεια, αλλά και με ευθύνη και ανησυχία:

«Η μάθηση στην πέμπτη και στην έκτη τάξη του δημοτικού σχολείου είναι ένα σπουδαίο γεγονός! Γι' αυτό και πρέπει όλοι μας: και να συμμετέχουμε και να μη αδιαφορούμε και συνεχώς να ρωτούμε το δάσκαλό μας... ώστε όλα να τα μαθαίνουμε σωστά και αποδοτικά, ουσιαστικά και πραγματικά».

Και μεεις, οι ζαγορίσιοι κυρίως συμμαθητές μου, που είμασταν στην ίδια τότε παιδόπολη, λόγω του εμφυλίου πολέμου της εποχής... θαυμάζαμε την αγάπη και τη διδακτική εμπειρία αυτών των δύο αξεχαστών δασκάλων μας και πάντα χαμογελούσαμε ευχαρίστως μαζί τους...

ΟΙ ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΧΩΡΙΟΥ

και της οργιώδους βλάστησης που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια, η περιοχή αυτή δεν ήταν εύκολη για πρόσβαση και επίσκεψη.

Τον Αύγουστο του περασμένου χρόνου 2003 τα μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου Ηλιοχωρίου θελόντας να αξιοποιήσουν την ομορφιά αυτή τοποθεσία με τους καταρράκτες, αποφά-

σισαν την διάνοιξη ενός καλού μονοπατιού προς την περιοχή των καταρράκτων. Ετσι αυτόματα και πολύ σύντομα η θαυμάσια αυτή περιοχή με τους μοναδικού κάλους και ομορφιάς καταρράκτες βγήκε από την

όσο και λαθεμένα αν απαντούσαμε μερικές φορές... στις ερωτήσεις τους. Γι' αυτό και βάζαμε τον καθέναν απ' αυτούς τους δύο... τον έναν δίπλα στον άλλο τότε... αφού ήταν καλοί, αποδοτικοί, τέλειοι και πρακτικοί, ως δάσκαλοί μας... τα χρόνια εκείνα.

Προσωπικά... δεν ξεχνώ ακόμη την αδιάκριτη αγάπη και των τριών αυτών πρώην δασκάλων μου... προς όλους μας (πρώτους και υστερούντες συμμαθητές μου), αλλά και την υπεράσπισή τους σε θέματα και προβλήματα, που άλλους τότε συνάδελφους τους... δεν τους ενοχλούσαν και δεν τους απασχολούσαν ουδαμώς.

— Αλησμόνητοι ... τρεις δάσκαλοί μου! Είμαι στην έκτη δεκαετία της ζωής μου (στα 69...) και η αγάπη μου και η εκτίμησή μου προς τα πρόσωπά μας είναι ανυπόκριτη και πραγματική, αυθόρμητη και ειλικρινής... γιατί αποδείχτηκε ότι είστε και οι τρεις: οι αξεχαστοί και πολυαγαπημένοι δάσκαλοί μου, που ευχαριζάτε πάντα τα λόγια σας, μη μένοντας ποτέ στη θεωρία... και αγνοώντας πάντοτε και διαρκώς την υποκρισία... λέγοντάς μας διαρκώς τότε: «Εργός φιλόπονος ισθί... μη λόγιος μόνον».

Γι' αυτό δεν σας ξεχνώ...

και πάντοτε και διαρκώς σας εκτιμώ, σας σέβομαι και σας αγαπώ, έως και σήμερα... αφού, πάνω απ' όλα η αληινή αγάπη μου για σας ... ζει στη μνήμη μου.

Με πολύ σεβασμό και άπειρη αγάπη...

Ο πρώην μαθητής σας

Ματθαίος Λέκκος

1-10-2004

αφάνεια και έγινε επισκέψιμη από τον κόσμο.

Στον Πολιτιστικό Σύλλογο Ηλιοχωρίου αξίζουν θερμά συγχαρητήρια και συγχαρητήρια σε όλα τα δραστήρια μέλη του για την πραγματική αίσιαπνη αυτή πρωτοβουλία.

Στο φετινό αντάμωμα του Ηλιοχωρίου που έγινε στο μεσοχώρι του Ηλιοχωρίου στον πλατάνο του χωριού, τον μεγαλύτερο πλατάνο της Ελλάδας με διαστάσεις 11 μέτρων και ηλικία άνω των 1000 ετών, συζητήθηκαν διάφορα θέματα του Συλλόγου και μεταξύ αυτών, αυτό της διάνοιξης του μονοπατιού, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί αξιόλογη κίνηση Ελλήνων και ξένων επισκεπτών προς την περιοχή του Ηλιοχωρίου και τους καταρράκτες.

Για λεπτομέρειες σχετικά με το φετινό αντάμωμα του Ηλιοχωρίου θα επανέλθουμε σύντομα.

Υπενθυμίζουμε ότι για την εύκολη μετάβαση στους καταρράκτες, τοποθετήσαμε στη διαδρομή του μονοπατιού μήκους 1500 μέτρων ενδεικτικές πινακίδες-οδηγούς.

Ο Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ηλιοχωρίου
Αθανάσιος Καφέτσος
Λάρισα 30.9.2004

ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΥΛΛΟΓΩΝ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Εμείς και τα άλλα άγρια ζώα...

Από την «Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης» λάβαμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητέ κύριε Καρκαγιάννη
Διαβάσαμε με προσοχή την επιστολή του κ. Καράμπελα (05.09.2004) για την εμφάνιση λύκων στον Ελικώνα. Σας στέλνουμε, λοιπόν, την απάντησή μας και ελπίζουμε να τη δημοσιεύσετε γιατί η παραπληροφόρηση έχει φθάσει πλέον στο απροχώρητο.

Ουδέποτε οι λεγόμενοι «οικολόγοι» δηλαδή, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, άφησαν ελεύθερους λύκους σε οποιοδήποτε βουνό ή δάσος της χώρας μας. Πώς θα μπορούσε άλλωστε, αφού δεν υπάρχουν στη χώρα μας εκτροφεία λύκων; Για τους ίδιους λόγους καμιά (το τονίζω) περιβαλλοντική οργάνωση δεν απελευθερώνει φίδια. Οι συκοφαντίες αυτές διαδίδονται σκόπιμα μέσω των εντύπων των κυνηγετικών συλλόγων και έχουν γίνει, δυστυχώς, πιστευτές από τους περισσότερους Έλληνες πολίτες. Ακόμη και οι λύκοι που βρέθηκαν τραυματισμένοι και θεραπεύτηκαν στα δύο Κέντρα Περιθαλψής Αγρίων Ζώων και Πουλιών (σπάνια περίπτωση) δεν απελευθερώνονται γιατί είναι πλέον ακατάλληλοι να επανέλθουν στο φυσικό περιβάλλον, λόγω της επαφής τους με τον άνθρωπο.

Δεν αμφισβητούμε την εμφάνιση λύκων στην περιοχή του όρους Ελικώνας, αλλά αυτοί μπορεί να ήλθαν από άλλο μακρινό βουνό, δεδομένου ότι οι λύκοι μπορούν άνετα να ταξιδέψουν εκατοντάδες χιλιόμετρα προκειμένου να βρουν κατάλληλο για τη διατροφή τους τόπο.

Τέλος, επιστημονούμε ότι σε πολλές περιοχές που έχουν να φανούν λύκοι για πολλά χρόνια τον ρόλο τους έχουν αναλάβει αδέσποτοι σκύλοι, που σχηματίζουν αγέλες. Επίσης, πρέπει να πούμε ότι πολλοί κτηνοτρόφοι δεν διαθέτουν, δυστυχώς, πια τα υπέροχα τσοπανόσκυλα που φύλασσαν τη στάλη από τους λύκους στο παρελθόν.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις βρίσκονται στο πλευρό των κατοίκων των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών και με τη δράση τους για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δίνουν ζωή σε πολλές περιοχές, όπως η Δοδιά, το Δέλτα του Εβρου, ο Ταύγετος, ο Αμβρακικός κ.λ.π.

Με φιλικούς χαιρετισμούς προς εσάς και τον αγαπητό κ. Καράμπελα.

Γ. ΣΦΗΚΑΣ

Πρόεδρος ΕΕΠΦ

(ΑΜΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»)

ΒΙΒΛΙΑ

«ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΝΤΕΛΗ»

Η **Ακαδημία Αθηνών** για το βιβλίο του κ. Απ. Παπαθεοδώρου: «Το Αρχείο του Νικολάου Χαντέλη», Εκδ. «Δωδώνη», Αθ. 2002

«Το έργο αυτό αποτελεί προϊόν μακράς επίπονης ενασχόλησης του κ. Α. Παπαθεοδώρου, τ. Γ. Επιθ. του Μ.Ε., με το Αρχείο του Νικ. Χαντέλη, διερμηνέα και γραμματέα του Γεν. Προξενείου Ιωαννίνων (1901-1913) και έκτοτε, Υποπρόξενου στην Αττάλεια, έως τον θάνατό του (1917). Ο Χαντέλης είχε, όπως αποδεικνύεται, άμεση συμμετοχή στα κρίσιμα γεγονότα, που διαδραματίστηκαν πριν, στη διάρκεια και κατά την επαύριο της απελευθέρωσης της Ηπείρου από τον Ελληνικό στρατό, η οποία και υπερβαίνει αισθητά τα όρια των τυπικών καθορισμένων αρμοδιοτήτων του ως διοικητικού υπαλλήλου του Ελληνικού Προξενείου.

Τα έγγραφα του Αρχείου περιέχουν πλήθος απορρήτων πληροφοριών στρατιωτικής, κυρίως, και διοικητικής φύσεως.

Το πρώτο μέρος του έργου (σσ. 13-42) περιλαμβάνει εκτενείς πληροφορίες για τον βίο και τη δράση του Χαντέλη. Το δεύτερο (σσ. 43-184) περιέχει τα πάσης φύσεως κείμενα του Αρχείου, τα οποία καλύπτουν την περίοδο των ετών 1901-1917. Το τρίτο και τέταρτο μέρος (σσ. 185-210) αναφέρονται στο βίο του Χαντέλη και στα μετά τον θάνατό του. Στο τελευταίο τμήμα του έργου (σσ. 211-234) περιέχονται ξενόγλωσσα κείμενα του Αρχείου, κυρίως μεταφρασμένα από τη γαλλική, και την τουρκική γλώσσα στην Ελληνική. Τα δημοσιευμένα κείμενα συνοδεύονται από πληροφοριακά στοιχεία, που έχει με ευγενική διαγωγή συγκεντρώσει ο εκδότης, καθώς και λεπτομερή ευρετηρίαση του περιεχομένου.

Η έκδοση του Αρχείου Χαντέλη εμπλουτίζει με νέα –αναμφισβήτως θετικά– στοιχεία την Ιστοριογραφία, που αφορά την Ήπειρο κατά την πρώτη πενταετία του 20ου αιώνα».

(Από τα πρακτικά της **Ακαδημίας Αθηνών** για βράβευση βιβλίων. Δεκ. 2000).

– Ο δε συμπατριώτης μας κ. **Μιχάλης Τρίτος**, Επίκ. Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής στο Α.Π.Θ. τονίζει: «Πρόκειται για ένα αξιολογώτατο έργο γραμμένο με όλες τις επιστημονικές προδιαγραφές, αλλά και με μεράκι και πάθος πατριδολατρικό».

Ειλικρινά θαυμάζω την πλούσια συγγραφική σας παραγωγή... κυριολεκτικά αναλίσκεσθε στην υποστήριξη και προβολή των Εθνικών μας Θεμάτων και κυρίως του Βορειοηπειρωτικού...»

Ο κ. Παπαθεοδώρου, με το βιβλίο του αυτό, έργο πολλού μόχθου, 25 περίπου ετών, καθώς και οικονομικών από το συνταξιοδοτικό βαλάντιό του, μια και δε βρέθηκε προ τούτο «χορηγός», έφερε στο φως της δημοσιότητας, τον μεγάλο μας συμπατριώτη, από τα Κάτω Πεδινά Ζαγορίου, Νικόλαο Χαντέλη, ο οποίος διερμηνέας ουσιαστικά και Γραμματέας του Γεν. Προξενείου Ιωαννίνων, κύριος υπεύθυνος έναντι της Κυβερνήσεως και του Ελληνικού Στρατού κατά τον Απελευθερωτικό Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο του 1912-1913. Υποπρόξενος στο Προξενείο Αττάλειας Μ. Ασίας και τελικά θύμα Γερμανικής τορπίλης στο αφιλόξενα νερά της Αδριατικής.

Οφείλουν λοιπόν οι Ζαγορίσιοι να το προμηθευθούν, για να γνωρίσουν την εξαιρετική αυτή φυσιογνωμία, στην οποία πολλά οφείλει το Ζαγόρι, η Ήπειρος και η Πατρίδα.

– Πληροφορίες στα γραφεία μας, και στο συγγραφέα (τηλ. 2107773442).

Η παρουσίαση ενός περιοδικού

Αγαπητό μας Ζαγόρι
Διαβάζω (είμαι συνδρομητής) το περιοδικό «ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ». Με την ευκαιρία θέλω να πω δυο λόγια για το αξιόλογο αυτό περιοδικό, που τόσο ασχολήθηκε με την Ήπειρο και το Ζαγόρι ξεχωριστά.

Έχει τρία ρεπορτάζ με πολλές σελίδες. Ένα για το Κουκούλι στο τεύχος 23, ένα για το Καπέσοβο στο τεύχος 26 και ένα Φραγγάδες-Νεγάδες στο τεύχος 37.

Ένα περιοδικό που βλέπει την Ελλάδα με καθαρό μάτι και όχι σαν τουριστικό καθαρά έντυπο όπως τα περισσότερα. Που ασχολείται με την ιστορία της, τον πολιτισμό, το φυσικό περιβάλλον και φυσικά με τον τουρισμό και με την προβολή του.

Βέβαια ό,τι και να πω εγώ, περισσότερα θα διαπιστώσει όποιος το διαβάσει. Βγαίνει στη Θεσ/κη, είναι διμηνιαίο και στοιχίζει έξι ευρώ το τεύχος. Κυκλοφορεί από τα περίπτερα.

Αν θέλει κάποιος περισσότερες πληροφορίες μπορεί να τηλεφωνήσει στον Γιάννη Βακάμη, στο τηλ. και FAX 2653071056.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΚΑΜΗΣ

SUPER MARKET ΜΑΡΟΣ

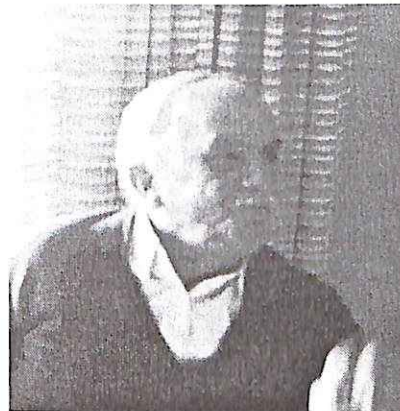
1ο κατάστημα: ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ 8 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

2ο κατάστημα: ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΦΥΓΑΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΡΙΣ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

Γενάρης 1929-Σεπτέμβριος 2004

όσον και από τους γονείς των παιδιών από όλα τα σχολεία που πέρασε, ως δάσκαλος, από το Πατιόπουλο Αιτωλοακαρνανίας μέχρι τα Γιάννενα.

Υπήρξε γνήσιος Ζαγορίσιος από Φραγκάδες, λάτρευε το χωριό του, αγαπούσε τους Ζαγορίσιους και τους συγχωριανούς του. Ήταν πράος. Φιλήσυχος αγαπητός σε όλους. Η οικογένειά του ήταν η μεγάλη αδυναμία. Η γυναίκα του -Φραγκαδιώτισσα- Ελισάβετ το γένος Λεοντίδη που στάθηκε στο πλευρό του μέχρι την τελευταία στιγμή· σύζυγος και μάνα, τα δυο του παιδιά, ο Φάνης-μηχανολόγος ηλεκτρολόγος- η Ιππολύτη η κόρη του, παντρεμένη στην Αθήνα με τον Δημήτρη Λαμπρόπουλο, του χάρισε τη μεγάλη του αγάπη την εγγονούλα του Στέλλα, που τόσο λάτρευε και καμάρωνε σαν γνήσιο «χαζοπαπούς». Πάνδημος έγινε η κηδεία του στον Ιερό Ναό της Περιβλέπτου Ιωαννίνων, παρουσία πλήθους κόσμου, συγγενών, συναδέλφων και φίλων του εκλιπόντος.

Θα μας λείψεις πολύ αγαπητέ εξάδελφε Γιώργο, θα μας λείψει η αγάπη σου, η καλοσύνη σου, η ταπεινότητά σου και το ήθος σου.

Θα λείψεις πολύ από την οικογένειά σου και από όλους τους συγγενείς σου που τόσο αγαπούσες και τόσο σε αγαπούσανε

Στη γυναίκα σου, τα παιδιά σου, την εγγονούλα σου και λοιπούς συγγενείς τα πιο θερμά συλλυπητήρια. Να ζήσουν να σε θυμούνται και να σου φέρνουν στο μνήμα σου λίγα αγριολούλουδα από την Μαργκάια σου.

Αιωνία σου η μνήμη και ας είναι ελαφρύ το γιαννιώτικο χώμα που σε σκέπασε.

Ζαγόρι 2004

Γιάννης Δ. Τσεκούρας

Σήμερα μετανάστευσε από την Κοιλιάδα του Κλαυθμόνα και εγκαταστάθηκε για πάντα στην ουράνια βασιλεία ένας γλυκύτατος άνθρωπος, ένας λαμπρός συνάδελφος, ένας ευγενικός άντρας, με ίσιο χαρακτήρα και ανώτερο ήθος, με μάθηση πλατιά και κοφτερή αντίληψη, με άψογη συμπεριφορά και απυρόβλητη υπολήψη, με ραχοκόκκαλο στην ψυχή και υπερτροφικό ζήλο στο καθήκον, γιατί η καρδιά του δεν άντεξε άλλο στον πόνο, ράγισε το κρύσταλλό της, κατέρρευσε το σώμα που τη φιλοξενούσε και σήμερα επήλθε το μοιραίο.

Ο αείμνηστος γεννήθηκε το 1929 στους Φραγκάδες Ιωαννίνων. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στον τόπο της καταγωγής του. **Ύστερα τελείωσε τη Ζωσιμαία Σχολή** και τελικά την Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων, απ' όπου έλαβε το πτυχίου του δασκάλου.

Εξέκινσε την καριέρα του από την Αιτωλοακαρνανία και την τερμάτισε στο 4ο Δημ. Σχολείο Ιωαννίνων. **Παντρεύτηκε την εξαιρετή σύζυγό του Ελισάβετ Λεοντίδη**, η οποία του συμπαραστάθηκε σε όλη του τη ζωή πιστά και αφοσιωμένα και απέκτησε μαζί της δυο παιδιά, τα οποία χάρη στην καλή οικογενειακή τους ανατροφή, στην πλούσια μόρφωσή τους και στη λαμπρή αποκατάστασή τους, διακρίνονται για την εντιμότητα, το σταθερό τους χαρακτήρα, τις άριστες κοινωνικές του σχέσεις και χαίρουν εκτίμησής από την κοινωνία.

Γυρίζοντας το δειγματολόγιο της ζωής του αποβίωσαντα προς τα πίσω διαπιστώνουμε ότι: **απ' όπου πέρασε και όπου υπηρέτησε δάσκαλος**, άφησε την ποιοτική σφραγίδα της εργασίας του, το καλό όνομα και τη γλυκιά ανάμνηση.

Αυτή την υπέροχη εικόνα που άφησε πίσω του, θα παραμείνει για πάντα στην προμετωπίδα της εκτίμησής των μαθητών του και της κοινής γνώμης.

Τα εργαλεία που χρησιμοποίησε στη δουλειά του ήταν: η ποιότητα, η εντιμότητα και η αλήθεια. Τέτοιες προσπάθειες ο κόσμος τις αγκαλιάζει και τις σεβεται. **Ο αείμνηστος δούλεψε με σύστημα και μέθοδο. Έχτισε το χαρακτήρα των μαθητών του με στέρεα υλικά**, σε δωρικό ρυθμό που που θα έλεγε οι αρχαιολόγοι.

Τους φάρδυνε και τους δάδνε το μυαλό με γνώσεις και τους αρμάτωσε την ψυχή με ήθος. Ύστερα του μπόλιασε με **σιγουριά και δύναμη**, με στόχους και οράματα και τους έξεψε φυσικά και αβίαστα στο ζυγό της μάθησης και της προόδου. **Υπήρξε ο σκλάβος της συνειδήσεως στο καθήκον** και ο υπηρέτης του παιδιού στην πρόοδο. **Ήξερε ότι το σχολείο είναι η δίοδομη πηγή απ' όπου αναβλύζει διπλή ζωή: του νου και του κορμιού.** Κατάγονταν

από **τίμιο νταμάρι**, με χάρη στην ψυχή και μέλι στη γλώσσα και ήταν χτισμένος με δύναμη, με θέληση, με καλοσύνη. Η αγάπη του και η καλοσύνη πήγαιναν χέρι, χέρι, όπως το αντικείμενο με τη σκιά του. Ήταν απλός σαν τη σταγόνα του νερού και η ψυχική του αρχοντιά επισκίαζε τα υλικά αγαθά. **Το εγώ που κουβαλούσε μέσα του** δεν ήταν εύθραυστο, ήταν δυνατό, ντυμένο και κατανόηση. **Μέσα του βρίσκονταν συνδυασμένη** η γλύκα του αγνού ανθρώπου με την ακλόνητη δύναμη του βράχου. **Ήταν σεμνός, τίμιος, σοβαρός** και αυστηρός, με αγέρωχη κορμιοστασία και άφοβο βλέμμα και έμμοιαζε με μεγαλόπρεπη δωρική κολώνα. **Ήταν πραγματικός άντρας μέχρι το μικρό δάκτυλο του ποδαριού του. Απ' όποιο πρίσμα και απ' όποια γωνία** και αν τον εξετάσουμε ήταν και θα παραμείνει για πάντα ένα σωστό θαύμα.

Ανάδελφε, σήμερα ταξιδεύεις για το αιώριο ταξίδι που δεν έχει γυρισμό. **Αφήνεις όμως πίσω σου** μια αγιάτρευτη πληγή. Πώς είναι δυνατόν να σε ξεχάσει η απαρηγόρητη σύζυγός σου, τα αγαπημένα σου παιδιά και η αξιολάτρευτη εγγονούλα σου.

Ανάδελφε, μια χάρη σου ζητώ: Αν μπορείς να 'ρξεις τα δράδια στα όνειρα της συζύγου σου, των παιδιών σου και της εγγονούλας σου, να τους χαμογελάς, να τους χαιδεύεις τα μαλλιά και να φεύγεις ανάλαφρα.

Φεύγεις κάπως πρόωρα, είχες καιρό να ζήσεις ακόμα. **Έλα όμως που ο χάρος** είναι σκληρός επιχειρημάτιος, δεν κάνει εκπώσεις.

Ο ανάδελφος ήταν ιδανικός σύζυγος, στοργικός πατέρας και παππούς, πιστός φίλος, καλός συγγενής και αγαπητός συνάδελφος. **Ευτύχησε να δει τα παιδιά του αποκαταστημένα** και να κρατήσει στην αγκαλιά του εγγονία.

Θα παραμείνει για πάντα στην οθόνη της μνήμης μας μια γλυκιά ανάμνηση, ένα φωτεινό παράδειγμα καλοσύνης και ωριμότητας.

Με δέος στέκομαι μπροστά στα αγαπημένα σου παιδιά, στην αξιολάτρευτη εγγονούλας σου, στην έντιμη, στοργική και ευγενέστατη σύζυγό σου και τους εκφράζω από τα βάθη της καρδιάς μου τα πιο θερμά και ειλικρινή συλλυπητήριά μου.

Αιωνία σου η μνήμη.

Χρήστος Σιώζος, συν/χος εκτ/κός

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΤΖΙΟΒΑΝΔΑΡΗΣ

Όλα τα περίμενα, όχι όμως ότι ο Γιώργος θα έφευγε έτσι απροσδόκητα από το μάταιο τούτο κόσμο.

Ήταν πολύ αγαπητός και ειλικρινής φίλος. Συνδέομεθα δι' αδελφικής φιλίας από τα παιδικά μας χρόνια. Η οικογένειά μου εκ μητρός ήταν από την Αρίστη και συνδέονταν στενά με την οικογένεια Τζιοβανδάρη. Ο παππούς μου παππα-Κώστας Μανέκας με τον παππού του αειμνήστου, μπάρμπα-Νικόλας Τζιοβανδάρης, συνδέονταν διά αδελφικής φιλίας και προσπάθουσας, όσο μπορούσαν, εφημέριος ο ένας και πρόεδρος ο άλλος, να βοηθήσουν τους συγχωριανούς τους, στις δύσκολες στιγμές τους. Αλλά κι ο Γιάννης Τζιοβανδάρης, ο πατέρας του αειμνήστου Γιώργου, ήταν ένας αριστοκράτης, γεμάτος καλοσύνη, πρόθυμος πάντοτε να εξηπυρετεί ποικιλοτρόπως τόσο τους συγχωριανούς του, όσο και όλους που έρχονταν και ζητούσαν τη βοήθειά του. Γυαλι-καφενέ και Γιάννης Τζιοβανδάρης είχαν γίνει φίρμα εξηπυρήσεως. Αλλά και το σπίτι του στα Γιάννινα ήταν κέντρον φιλοξενίας.

Άξιος γόνος τέτοιων οικογενειών ήταν και ο αειμνήστος Γιώργος. Σωστός άρχοντας, αριστοκράτης κι' αυτός. Πάντοτε καλοσυνάτος και πρόθυμος να εξηπυρετεί τον καθένα, δικό του και ξένο.

Σαν υπάλληλος της Δ.Ε.Η. στην αρχή και σαν προϊστάμενος αργότερα, άφησε εποχή για τη διοικητική του ικανότητα, την εργατικότητα του, την τιμιότητά του, την τάξη του, την καλοσύνη, την εξυπηρέτηση του πλησίον.

Οι συναδέλφοι του σίγουρα θα τον θυμούνται σαν τον άνθρωπο της καλοσύνης.

Γιώργο, γιατί βιάστηκες να φύγεις; Σε θέλαμε ακόμη να σε είχαμε κοντά μας. Σε χρειαζόμαστε όλοι, οι δικοί σου πρώτα, κι' έπειτα όλοι οι φίλοι σου.

Εύχομαι ο Θεός, την μεν ψυχή του Γιώργου ν' απαυδάσει, «...εν τώπω φωτεινών, εν τώπω χλοερών, εν τώπω αναψύξεως, ένθα απέδρα οδύνη, λύπη και στεναγμός...», στους δε δικούς του: την σύντροφο του Ανθούλα και τα παιδιά τους Γιάννη, Άννα και Πέτρο, να τους δίνει δύναμη και αντοχή για νάναι ελαφρότερο το βαρύ φορτίο του μεγάλου πόνου τους.

Αιωνία σου η μνήμη αγαπητέ Γιώργο.

Ιωάννης Γ. Παπαϊωάννου

Κόνιτσα 19 Σεπτεμβρίου 2004

ΖΩΙΤΣΑ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΜΠΛΕΤΣΑ

Άλλη μια γνήσια Ζαγορίσια έφυγε από κοντά μας τον περασμένο Ιούλιο, στα 90 της χρόνια. Η Ζωίτσα Καμπλετσα από τον Άγιο Μηνά είχε πάντα να πει έναν καλό λόγο για όλους και όλοι ζητούσαν τη σωστή της συμβουλή. Θα τη θυμόμαστε για την εργατικότητα της και την καλοσύνη της. Της άρεσε να διαβάζει και να μαθαίνει. Μπορούσε να σου διηγηθεί χίλιες δυο ιστορίες που είχε ζήσει η ίδια ή είχε ακούσει και διαβάσει.

Με την ωραία φωνή της, παρά την ηλικία της, μας έμαθε Ζαγορίσια τραγούδια που τα τραγουδούσαμε και μεις μαζί της.

Άφησε πίσω της παιδιά, εγγόνια και έντεκα διατέγγονα που δεν θα την ξεχάσουν ποτέ.

Τα παιδιά της

ΣΧΟΛΗ ΟΔΗΓΩΝ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΡΑΠΤΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ

ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ

Καρσιόσκη 3 ΑΛΣΟΣ
(Κάτω από το Ξεν. Αλεξίος)

Ιωάννινα, Τηλ. Γ.ρ.: 26510 25035, κιν.: 6932 956320

ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ
Γάμοι

– Μετά από τόσους απανωτούς θανάτους ο γάμος του **Κωστάκη Τσιγαρά** ήταν μέρα χαράς για το χωριό μας.

Πλήθος συγγενών και φίλων κι όλοι οι χωριανοί μαζεύτηκαν στον Αη Δημήτρη να καμαρώσουν το όμορφο ζευγάρι. Χρόνια είχε το χωριό να δει τόσο κόσμο.

Στο τραπέζι πάλι στο κέντρο, το αδιαχώρητο. Ο Κώστας και η Δήμητρα λάμποντας από ομορφιά και νιάτα πρόσφεραν στους καλεσμένους τους μια υπέροχη βραδιά με ξεχωριστή περιποίηση και τρικούμπερτο γλέντι με το συγκρότημα του Σαρρέα.

Τους ευχόμαστε χαρούμενη ζωή και στους γονείς τους να χαρούν γρήγορα εγγόνια.

Γιώργος-Ελένη Δούβλη

ΑΝΩ ΡΑΒΕΝΙΑ

Βαπτίσεις

– Η **Έλλη Τσολάκη** και ο **Γιώργος Κουρκουρικής** βάπτισαν την μονάκριβη κορούλα τους στη Θεσ/νίκη και την είπαν **Χαρά-Κυριακή**. Να τους ζήσει και στα στεφάνια της να χαρούν.

Αρραβώνες

– Η **Πόπη Γκιολέκα** του Γιώργου και της Αθηνάς σε ένα κλίμα χαράς και ευτυ- χίας αρραβωνιάστηκε τον εκλεκτό της **Τάσο Γκουγιάννο** από το Καλπάκι το Σάββατο 9-10-2004. Συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Νέοι επιστήμονες

– Η **Κατερίνα Αθαν. Λαζοπούλου** πέρασε στη Φιλολογία Ιωαννίνων.

– Ο **Περικλής Δελημήτρος** του Τάσου και της Τασίας το γένος Λαδιά από Μονοδένδριο το Τ.Ε.Ι. Λογιστικής στην Πρέβεζα. Συγχαρητήρια.

Θάνατοι

– Ο 51χρονος γαμπρός στο χωριό μας **Αργύρης** έχασε τη μάχη με το θάνατο στις 19-9-2004 στην Αθήνα. Στη γυναίκα του Τούλα Τσίγα του Δημητρίου από το Τρίστενο και της χωριανής μας Τασούλας Στογιάννη, στο γιο του και λοιπούς συγγενείς θερμά συλλυπητήρια.

– Ένας από τους πρωτοιδρυτές της αδελφότητάς μας, ο καλωσυνάτος 82χρονος **Αριστοκλής Σιόκο-λος** του Γεωργίου και της Αγαθής, που ζούσε στην Αθήνα έφυγε για πάντα από κοντά μας στις 6-10-2004. Η πανωραβενιώτισσα γυναίκα του Ελένη ζαγκανά, δεν του χάλασε το χατίρι να 'ρθει να αναπαυτεί στο χωριό του, που τόσο του έλειψε και

ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΗΛΩΣΗ

Τα τελευταία δύο χρόνια προσπάθησα ως γνήσια Τσεπελοβίτισσα να δημιουργήσω μια στήλη με τα κοινωνικά γεγονότα του Τσεπελόβου, παρουσιάζοντάς τα με τρόπο απλό. Θεωρώντας υπερβολή την ύπαρξη δεύτερης στήλης με τα ίδια ακριβώς θέματα, με λύπη μου αποχωρώ απ' αυτή της ενημέρωσης για τα κοινωνικά δρώμενα του χωριού μας. Κι αυτό έως ότου οι παρεισφρήσαντες ασχοληθούν με θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους και του τόπου τους.

Φαίδρα Τσαθαλιά

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

έτσι με λεωφορείο ήρθαν αρκετοί συγγενείς και φίλοι και τον συνόδευσαν στην τελευταία του κατοικία. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκέπασε.

Δέσποινα Γκερλέ-Μπίτσα

ΑΡΙΣΤΗ

Συγχαρητήρια

– Θερμά συγχαρητήρια στον αγαπημένο μας ανηψιό **Νικόλαο Μανδαλά** που στις 11 Σεπτεμβρίου 2004 αρραβωνιάστηκε στη Λάρισα με την εκλεκτή της καρδιάς του **Μαρία Τζίκα** καθηγήτρια πληροφορικής και του ευχόμαστε καλά στέφανα.

Οι θείοι του Πέτρος-Αναστασία και Πασχάλης Ματοίκας

Θάνατοι

– Πέθανε στις 19/10/04 η χωριανή μας **Βασιλική (Κική)**, σύζυγος **Βασιλείου Χαρ. Ντινούλη**, ετών 50. Η κηδεία της έγινε πάνδημος, την επομένη, στην κεντρική εκκλησία της Αρίστης. Το «Ζ» συλλυπείται θερμά τους οικείους της.

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ

Γεννήσεις

– Στις 17 Αυγούστου το ζεύγος **Κώστα Λαδιά - Κλεονίκης Φερεντί-νου** απέκτησαν το πρώτο παιδί τους, ένα χαριτωμένο αγοράκι.

Ευχόμαστε να τους ζήσει. Στις γαγιές και παπούδες να το χαίρονται και να το μεγαλώνουν στο μεσοχώρι της Δοβράς.

Κλεονίκη-Μιχάλης

Αρραβώνες

– Στα αγαπητά μας παιδιά **Γαλάτεια Γκοδύμα** και **Κώστα Εμμανουηλίδη** που έδωσαν αμοιβαία υπόσχεση γάμου, συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Μ.Γ.Κ.

Γάμοι

– Στις 16 Οκτωβρίου έγιναν οι γάμοι στη Λεμεσό Κύπρου του χωριανού μας **Γιάννη Κρανά** με την Κυπριοπούλα **Νίκη Λευτέρη**.

Περισσότεροι από 25 συγγενείς και Δοβριανίτες παραβρέθηκαν στη στέψη.

Εύχομαι να ζήσουν και να ευτυχήσουν με πολλούς απογόνους.

Μ.Γ.Κ. και Γεωργία Κομπάρου

Συγχαρητήρια

– Συγχαρητήρια στην **Ανδριάντα Γιακουμή** που πέτυχε στα ΤΕΙ Φλωρίνης.

Μιχαήλ Κομπάρου

Γεννήσεις

– Το **Βασίλη Ιωάννου** και τη σύζυγό του **Μαρίνα Τσουμάνη** που έγιναν γονείς ενός χαριτωμένου κοριτσιού, εγκάρδια συγχαίρουμε και ευχόμαστε να τους ζήσει και να 'ναι τυχερό.

Φ.Β.

– Τον **Παπαχρήστου Χρήστο** και τη σύζυγό του **Φωτεινή Παπαθανασίου** που έγιναν γονείς ενός χαριτωμένου αγοριού, εγκάρδια συγχαίρουμε και ευχόμαστε να μεγαλώνει ο γιος τους με υγεία και χαρά.

Φ.Β.

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

Θάνατοι

Η 88χρονη ζαγορίσια αρχόντισσα **Χρυσάνθη, χήρα Αθανασίου Κουνάθου**, έφυγε για πάντα από τη Γιάννενα, όπου έμενε, και από τις 4 Οκτωβρίου 2004 πήγε να αναπαυτεί στο αγαπημένο της χωριό. Θερμά συλλυπητήρια στα παιδιά, εγγόνια, σ' όλους τους συγγενείς.

Δέσποινα Γκερλέ-Μπίτσα

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ

Βαπτίσεις

– Στους γονείς **Δημήτρη Αναγνωστόπουλου** και **Ιωάννα Αναγνωστοπούλου-Ματσούλη**, στις γιαγιάδες και στον παππού που βάπτισαν την κόρη και εγγονή αντίστοιχα ευχόμαστε ολόψυχα να τους ζήσει η Ευρυδίκη, να είναι ευλογημένη και να την χαρούν νυφούλα.

Οικογ. Δημ. Τόμου

– Ο **Μενέλαος** και η **Μπέτη Χρόνη** βάπτισαν στον Ελαφότοπο το δεύτερο παιδί τους, «βγάζοντας» το όνομα του παπού **Αριστόδουλος**. Στους γονείς και τους παπούδες ευχόμαστε να τους ζήσει.

Γιώργος-Ελένη Δούβλη

– Τον αγαπητό μας γειτονόπουλο **Αλεξάκη Κ. Χαρίση**, που άριστεψε στις Πανελλήνιες εξετάσεις και μπήκε στο Μαθηματικό τμήμα του Παν/μίου Ιωαννίνων, ολόψυχα συγχαίρουμε και του ευχόμαστε καλές σπουδές.

Κούλα-Φίλιππας

– Στην αξιαγάπητη χωριανή μας και συγγενή **Όλγα Πίκου** του Άγγελου και της Βασιλικής, που απεφοίτησε της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αλεξανδρούπολης, ειλικρινή και εγκάρδια συγχαρητήρια και ολόθερμες ευχές για καλή στιαδιορομία.

Ηλέκτρα-Κούλα-Λάμπρος-Φίλιππας

– Στην αξιολάτρευτη ανειψιά μου, **Φερενίκη Βαταβάλη** του Γεωργίου και της Αικατερίνας, Αρχιτέκτονα-Πολυεοδόμο Μηχανικό, για τη διάκρισή της με το Πρώτο Βραβείο του Πανελληνίου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού Ιδεών, που προκήρυξε ο Δήμος Ιωαννιτών για την ανάπλαση των κοινοχρήστων χώρων της μικρής μας πόλης.

Εγκάρδια συγχαρητήρια και ολόθερμες ευχές για πολλές και μεγάλες επιτυχίες.

Φίλιππας Βαταβάλης

– Στην ανηψιά μου **Ανδριάντα Γιακουμή**, που πέρασε στην σχολή Εμπορίας και Ποιοτικού Ελέγχου Αγροτικών Προϊόντων Φλωρίνης εύχομαι καλή αποπεράτωση.

Η θεία της

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

πιστημίου Ιωαννίνων θερμά συγχαρητήρια και καλή σταδιοδρομία. «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΚΟΥΚΟΥΛΙ

Γεννήσεις

– Στους φίλους Κωστάκη και Βάσω Κατσαδήμα που απέκτησαν το πρώτο τους εγγονάκι θερμές ευχές – στην καλότερη δε γιαγιά Ιουλία να ζήσει να δει κι άλλα δισέγγονα. Γιώργος-Ελένη Δούβλη

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ

Συγχαρητήρια

– Θερμά συγχαρητήρια στην αγαπημένη μας **Αικατερίνη Λέκκα** (εγγονή της Αθηνάς Μητσιμάρη) που πέρασε Νοσηλευτική Πάτρας ευχόμεθα υγεία και δύναμη για τις παραπέρα σπουδές της.

Οικογένεια Γεωργίου Γκαγκοπούλου

ΜΑΝΑΣΗ

Αρραβώνες

– Η Στεφάνια Γαϊτατζή (εγγονή της Στεφανίας Παλιάγκα) καθηγήτρια φιλόλογος, αρραβωνιάστηκε με τον πολιτικό μηχανικό Νικόλαο Γκότση από τις Σέρρες.

Θερμά συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Στη γιαγιά της Στεφάνια να χαρεί και δισέγγονα.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΝΕΓΑΔΕΣ

Γεννήσεις

– Στους αγαπημένους μας φίλους παπούδες Χρήστο Μάντζιο και Μαίρη Μάντζιου-Βαταβάλη καθώς και στους γονείς **Νάντια Μάντζιου** και **Γεράσιμο Μαλανδρινό** ευχόμαστε ολόψυχα να τους ζήσει το εγγονάκι να είναι τυχερό και ευλογημένο.

Οικογ. Δημ. Τόμου

ΠΑΠΙΓΚΟ

Βαπτίσεις

– Ο **Αλέξανδρος** και η **Έφη Τσίλη** βάπτισαν τον μοναχογιό τους στις 29/9/2004 στα Γιάννενα. Ο νόνος τού χάρισε το όνομα **Μάριος**. Ευχόμαστε ολόψυχα να ζήσει, να είναι γερός και τυχερός στη ζωή του.

Οι παπούδες

Απόστολος και Λαμπρινή

Γάμοι

– Η **Ιωάννα Ζούκη** του Αποστόλη και της Βασιλείας Βλάχου, παντρεύτηκε τον εκλεκτό της Καίρη Δανιόλο, το Σάββατο 2 Οκτωβρίου του 2004, στον Ιερό Ναό Ανάστασης στο Ημεροβίγλι της πανέμορφης Σαντορίνης. Υπέροχη δεξίωση έγινε στο ξενοδοχείο «9 Muses» στον Περιβολό. Να ζήσουν, να ευτυχίσουν, υγεία, απογόνους και όλα του κόσμου τα καλά να τ' αποκτήσουν. Η Ιωάννα είναι η δεύτερη δισέγγονη του αείμνηστου Παπαγιώργη Παπαϊωάννου από το Πάπιγκο.

Οικογένεια Χρήστου Ζαρόπουλου από τη μακρινή Αυστραλία.

ΚΑΠΕΣΟΒΟ

Συγχαρητήρια

– Συγχαίρουμε θερμά την **Κατερίνα Δημ. Δαλκαδούκη** που εισήχθη στο Πανεπιστήμιο Κρήτης-Παιδαγωγικό Ρεθύμνου και της ευχόμαστε καλές σπουδές.

Οικ. Αποστόλου Ντιναλέξη

Βαπτίσεις

– Ο **Θωμάς** και η **Αμαλία Ράπη** βάπτισαν το καλοκαίρι και την δεύτερη κορούλα τους. Ο νονός της Παντελής Παπαγεωργίου της χάρισε το όνομα **Σωτηρία**. Έτσι οι δυο γιαγιάδες Αναστασία και Σωτηρία είναι πανευτυχείς, χάρια οι παπούδες. Εύχομαι σ' όλους νάναι τυχερή και καλή χριστιανή.

Απ. Ντιναλέξης

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Συγχαρητήρια

– Στον **Γιώργο Αλέκου Καψάλη** εγγονό του Κατωσουδενιώτη αείμνηστου Γιώργου Καψάλη που πέρασε τις εξετάσεις για μεταπτυχιακό στο Οικονομικό Τμήμα του Πανε-

ΠΩΛΕΙΤΑΙ στο Δίλοφο Ζαγορίου οικόπεδο 620 τ.μ. Πληροφορίες στο κιν. 6944701487.

ΣΚΑΜΝΕΛΙ

Θάνατοι

– Κι άλλος Σκαμνελίτης προσέθηκε πρόσφατα στη μακριά σειρά εκείνων που έφυγαν για πάντα από κοντά μας. Στις 6 Οκτωβρίου πέθανε ο συγχωριανός μας **Θρασύδουλος Γεννάδιος** και στις 7 κηδεύτηκε στο νεκροταφείο Γλυφάδας.

Σκαμνελίτης που ζούσε κι αυτός με τη νοσταλγία και τον καημό του χωριού του. Δάσκαλος μ' ανησυχίες και πλατριά ενδιαφέροντα, με προσφορά στο σύνολο. Αγαπητός και προσήνης προς όλους, μέσα κι έξω από τους χώρους εργασίας του. Ζωτανή παρουσία στα δρώμενα του συνδέσμου μας, αλλά και της Ένωσης των Ζαγορισίων.

Το Σκαμνέλι έχασε ακόμα ένα συγχωριανό, τον έκτο και τελευταίο απ' τους αδελφούς Γενναδίου.

Θρασύβουλε, ο σύνδεσμος Σκαμνελιτών σου απευθύνει τον ύστατο χαιρετισμό και εκφράζει προς την οικογένεια της μονάκριβης κόρης σου Μαρίας κι όλους τους άλλους συγγενείς τα θερμά συλλυπητήρια. Αιώνια σου η μνήμη.

Σύνδεσμος Σκαμνελιτών Αττικής

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Γεννήσεις

– Ο **Νίκος Φ. Βαγγελής** και η **Αντωνία Καραγιάννη** στις 9 Σεπτεμβρίου 2004 έγιναν γονείς ενός χαριτωμένου κοριτσιού. Να τους ζήσει υγιές, ευτυχισμένο και στις χαρές του.

– Η **Βάσω Δέμκα** και ο **Σάκης Σαυοζίδης** απέκτησαν 2ο υγιέστατο αγοράκι στις 16-9-2004. Να τους ζήσει χαρούμενο, ευτυχισμένο και να κάνουν και καμιά θυγατέρα.

Βαπτίσεις

– Ο **Μητσούλης Βαγγελής** και η **Σούλα Μιχαλάκη** βάπτισαν το τρίτο παιδάκι τους στον Άγιο Νικόλαο Τσεπελόβου, αρχές Σεπτεμβρίου 2004. Ο νονός Χριστόφορος Καρβούνης του χάρισε το όνομα του Σκαμνελιώτη παππού **Μιχαήλ**. Η βροχή τους χάλασε τα σχέδια και το τραπέζι έγινε μέσα στην ταβέρνα της Κεντρικής Πλατείας του χωριού...

– Η δασολόγος του Δήμου μας **Βάσω Πατσιά** και ο **Βασίλης Παπαθεμελής** βάπτισαν το 2ο αγοράκι τους στις 12-9-04 στα Γιάννενα και του έδωσαν το όνομα του παππού **Κωνσταντίνος**.

– Οι αστυνομικοί **Γιώργος Δούβαλης** και **Ιωάννα Γκότση** ήρθαν από Θεσ/νίκη και βάπτισαν την μονάκριβή τους κορούλα στο Τσεπελόβο, στις 10-10-03. Οι νονοί Δοξα-λοβό, στις 10-10-03. Οι νονοί Δοξα-λοβό, στις 10-10-03. Οι νονοί Δοξα-λοβό και Γιώτα Πουλά της έδωσαν το όνομα της Τσεπελοβίτισσας γιαγιάς **Ευδοξία**. Μετά την τελετή συγγενείς και φίλοι γεύτηκαν ξεχωριστές νοστιμιές και διασκεδάσαν από ζαγορίσιο παραδοσιακό μεζεδοπω-

λείο του Θόδωρου Παπιγκιώτη και της Ουρανίας Δούβαλη, που βρίσκονται στην κεντρική πλατεία.

Να ζήσουν όλα τα μωράκια, ευτυχισμένα, χαρούμενα και στα στεφάνια τους να χαρούν.

Αρραβώνες

– Η **Ράνια Βαγγελή** του Σωτήρη και της Αρετής Χασκή αρραβωνιάστηκε τον εκλεκτό της καρδιάς της **Θεόφιλο Καζανά** από την Κρύα Ιωαννίνων.

Συγχαρητήρια και καλά στέφανα.

Θάνατοι

– Η καλосυνάτη **Βασιλική, χήρα Δημητρίου Καψάλη**, κόρη του Δημητρίου και της Αθηνάς Δόση, είχε γεννηθεί στη Δρόβιανη στις 8-11-1916. Απεβίωσε στις 22-9-2004 και ετάφη στην Αθήνα, όπου και έμενε κοντά στο μοναχογιό της. Θερμά συλλυπητήρια.

Δέσποινα Γκερλέ

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΛΩΡΕΕΣ

ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ

– Ο κ. και η κα **περικλή Τσάπαρη** πρόσφεραν στον Άγιο Δημήτριο το ποσό των 100 ευρώ υπέρ αναπαύσεως της ψυχής **Δημοσθένη** και **Ναυσικάς Κατσιούπη**.

ΚΑΛΠΑΚΙ - ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

– Η κ. **Αλεξάνδρα Κουλούρα** στη μνήμη της εξαδέλφης της **Αλεξάνδρας Χατζή - Βασιλείου**, πρόσφερε 100 ευρώ στον Ιερό ΝΑΟ Καλπακίου.

– Συνεχίζονται οι εισφορές προς τον Μορφωτικό - Εξωραϊστικό Σύλλογο για την ανακαίνιση της εκκλησίας του Σωτήρα στα Κ. Πεδινά. Πρόσφεραν: **Νίτσα Σαρδέλα** 50 €, **Οικογ. Μιχάλη Χουλιαρά** 50 €, **Αλέξης Νταχρής** το νερό για το χτίσιμο, **Μιχ. Κοντογιάννης** από Ηλιοχώρι ξύλινο πρέκι για την πόρτα. Ο Σύλλογος τους ευχαριστεί.

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ

– Είς μνήμην του **Γεωργίου Αρ. Τσεκούρα** αντί για στεφάνι προσέφεραν στους Ιερούς Ναούς Αγ. Δημητρίου και Ευαγγελιστρίας Φραγκάδες τα κάτωθι ποσά:

Στάθης Ιωάννης 100 €, Στάθης Ι. Νικόλαος 100 €, Αντψίνου Χρήστος 100 €, Ελισάβετ Τσεκούρα 100 €, Θεοφάνης Τσεκούρας 100 €, Οικ. Βασιλείου Λεοντίδη 100 €, Ιππολύτη και Δημήτριος Λαμπρόπουλος 100 €, Οικ. Ντίνου Λαμπρόπουλος 50 €, Ολγα και Φώτης Τσομπανίδης, 50 €, Αντωνίου Χ. Νικόλαος 50 €, Αντωνίου Χ. Πλάτων 50 €, Σταύφης Νικόλαος 50 €, Οικ. Ιωάννης Καλύβα 50 €, Οικ. Ιωάννης Δ. Τσεκούρα 20 €, Οικ. Γεωργίου Δ. Τσεκούρα 20 €, Οικ. Άδωνι Δ. Τσεκούρα 20 €.

– Στη μνήμη **Κωνσταντίνου Τιμοπούλου** η σύζυγός του **Ανθούλα** προσφέρει 50 ευρώ για την εκκλησία Αγ. Νικολάου.

Η Εκκλ. Επιτροπή ευχαριστεί

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ - ΔΩΡΕΕΣ

ΑΡΙΣΤΗ

– Ο Χρήστος Ζαρόπουλος, από το Σίδνεϊ Αυστραλίας, προσέφερε στην Κεντρική Εκκλησία Αρίστης Ε 30 για τις ανάγκες του εξωκκλησιού Αγίας Παρασκευής.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή ευχαριστεί.

ΚΑΤΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

– Το Δ.Σ. του Μ.Ε. Συλλόγου Κ. Πεδινών ευχαριστεί το Τοπικό Συμβούλιο του Ελαφοτόπου και όλους τους κοντοχωριανούς Τσερβαριώτες για την προσφορά πέτρας από το Λατομείο του χωριού τους για την επισκευή του Ναού του Σωτήρος στο χωριό μας.

«ΤΑ ΧΑΙΡΕΤΗΜΑΤΑ»

Έφτασαν στα γραφεία του περιοδικού μας τα «ΧΑΙΡΕΤΗΜΑΤΑ των Σαρακατσάνων», τρίμηνη έκδοση της Αδελφότητάς τους στην Αθήνα και τα χαρήκαμε.

Οι Σαρακατσάνοι αποτελούν κομμάτι της Ιστορίας του Ζαγοριού, αναπόσπαστο. Μέσα από «ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», στέλνουμε κι εμείς τα χαιρετίσματά μας και ευχές για μακροζωία της καλής εφημερίδας τους.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Κάνουμε και πάλι έκκληση σ' όλους τους Ζαγορίσιους να βοηθήσουν μέσω του Περιοδικού μας τον **ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ** ώστε να αντιμετωπίσει τη σοβαρή δαπάνη για την απόκτηση των στολών του Χορευτικού Ομίλου των μικρών παιδιών και ευχαριστούμε όλους όσους ανταποκρίθηκαν μέχρι σήμερα.

Προσφορές για τις φορεσιές του Χορευτικού Ομίλου του Π.Σ. Ζαγοριού

– ο Χριστόφορος στη μνήμη της αέχαστης πρωτοξαδέρφης του Έλλης Μίσιου ευρώ 100.

– Η Αλεξάνδρα Παπανικολάου το ποσό των 15 ευρώ.

ΚΟΥΚΟΥΛΙ

– Τα αδέρφια του εκλιπόντος **Αλεξίου Τσουμάνη** Κων/νος, Θεόδωρος, Σπύρος Τσουμάνης, τα παιδιά του Παναγιώτης, Παύλος, Ανδρέας Τσουμάνης, τα ανίψια του Χρήστος και Γεώργιος Τσουμάνης και οι συγγενείς του Δημήτριος Καραμπάς, Ευάγγελος Καραγιάννης και Σπύρος Βλαχόπουλος, αντί για στεφάνι κατέθεσαν χρηματικό ποσό στην εκκλησία του χωριού μας.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή τους ευχαριστεί και εύχεται ο Ύψιστος να τους παρηγορήσει.

ΠΑΠΙΓΚΟ

– Ο πρόεδρος και τα μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της ενορίας εκφράζουν τις θερμές ευχαριστίες τους στην οικογένεια του αεί-

μνηστου Χριστόφορου Παπακώστα για τη δωρεά στη μνήμη του 500 ευρώ για την επισκευή του εικονίσματος του Αγίου Χριστοφόρου Μεγάλου Παπίγκου.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Βίτσας Αλέξ. & Αγγελ. Παπάζογλου σας καλεί στη **«ΓΙΟΡΤΗ ΤΣΙΠΟΥΡΟΥ»** που διοργανώνει στις **20 Νοεμβρίου 2004** στη Βίτσα όπου με παραδοσιακή απόσταση τσίπουρου θα γιορτάσει τον ερχομό του χειμώνα.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΕΥΡΩ 50
Αλεξιάδου Θάλεια

ΕΥΡΩ 40
Κεκρίδου Κλεονίκη

ΕΥΡΩ 30
Ζαρόπουλος Χρήστος
Σβώλου Αναστασία
Γράβου Αθηνά
Μπαμπανάντα Θάλεια
Καρατζά Σωτηρία

ΕΥΡΩ 25
Παλιάγκα Στεφάνια

ΕΥΡΩ 20
Τσούγιας Μάξιμος
Στάθης Γεώργιος
Τσαβαλιά Φαίδρα
Τσοπάνογλου Μαγδαληνή
Τσούλης Χρήστος
Παπαγεωργίου Βασίλειος
Ζινδριλής Μάνθος
Τότσα Ιοκάστη
Τόσκας Οδυσσέας
Θεοδώρου Κων/νος
Σακελλαρίδη Αφροδίτη

Στεργίου Κων/νος
Στάρρας Γρηγόριος

ΕΥΡΩ 15
Νάκος Χρήστος
Παπανικολάου Αλεξάνδρα
Καψάλης Αλέξανδρος

ΕΥΡΩ 10
Καψάλη-Τριανταφυλλίδη Βασιλική
Χαρτζάβαλου Ευγενία
Τσουμάνης Νικόλαος
Καραγιαννίδη-Λαδιά Φρόσω
Καραγιαννίδη Πόπη
Δασκαλόπουλος Βασίλειος
Χατζόπουλος Δημήτριος
Μαγγανόπουλος Βασίλειος
Μπανογιάννης Ναπολέων
Βαταβάλη Χάιδω
Βαταβάλης Θεμιστοκλής
Μαβίδης Ιωάννης
Αθανασίου Νικηφόρος
Στυλίδης Χρήστος
Κριτής Μιχάλης
Τσούκαλη Ελευθερία
Σαούλιας Ηλίας
Καστρίτσιου Αντιγόνη

SCUOLA ITALIANA

ΙΤΑΛΙΚΑ-ΙΣΠΑΝΙΚΑ

ΛΙΑΝΑ Β. ΤΖΙΟΒΑ
Πτυχ. Ιταλικής Φιλολογίας

Κεντρικό:
Πλατεία Πάργης 16 (εντός στενού) / Τηλ. & Fax: 26510 77188
Παράρτημα:
Οδός Πανεπιστημίου (Εφύρα) - Έναντι Φ.Ε. Δουρούτης / Τηλ.: 26510 68183

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

Ιδρυτής:
ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙΑΖΗΣ

★

Ιδιοκτήτης - Εκδότης:
ΙΣΤΟΡΙΚΗ
ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΝ/ΝΟΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΕΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

★

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ

ΑΠΟ ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
Πρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΑΒΒΑΣ
Α' Αντιπρόεδρος
ΓΚΕΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
Β' Αντιπρόεδρος
ΤΖΙΟΒΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
Γεν. Γραμματέας
ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
Ταμίας
ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΑΛΛΥ
Μέλος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΧΑΡΗΣ
Μέλος

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΒΑΚΑΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΣ
ΜΕΡΤΖΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ-ΔΟΥΒΛΗ ΕΛΕΝΗ
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΡΕΜΟΥ-ΤΣΟΥΠΗ ΜΑΡΙΑ
ΣΚΟΥΡΤΗ ΕΛΕΝΗ
ΣΥΚΙΩΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΥΦΑΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

★

Συνδρομές, εισφορές
Περιοδικό «Το ΖΑΓΟΡΙ μας»
Σίνα 4 Ιωάννινα 454 44
και Μυροπολείο
ΚΑΛΛΥ ΚΥΡΙΑΖΗ
Λόρδου Βύρωνος 21
Τηλ. 26510 26266
Ιωάννινα 45444

Ετήσια ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Εσωτερικού 10 ΕΥΡΩ
Ευρώπης 30 ΕΥΡΩ
Εκτός Ευρώπης 30 \$ ΗΠΑ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΡΟΥΛΑ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

★

Τυπογραφεία:
Γ. ΔΟΥΒΛΗΣ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
28ης Οκτωβρίου 41 (Στοά Καμπέση)
Τηλ. 26510 20544 - 26510 27845
Ιωάννινα 454 44

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

– Ο Περικλής Τσαπάρης (Αλεξάνδρεια Αιγύπτου), πρόσφερε στο περιοδικό μας 300 ευρώ. Το Διοικητικό Συμβούλιο ευχαριστεί θερμά για την, πάντα, γενναιοδωρή στήριξη του που μας συγκινεί.

– Η κ. Μαίρη Βαζάκα-Γεωργιάδου πρόσφερε στο περιοδικό μας το ποσό των 50 ευρώ στη μνήμη του ανεψιού της Βασιλείου Κ. Βαταβάλη, ανωτέρου διπλωμάτη της Αυστραλιανής Πρεσβείας στο Τόροντο.